

Podbabiogórcy i Pienińsko-Gorczańscy

TWÓRCY LUDOWI

bogactwem Lokalnych Grup Działania

Podbabiogórscy i Pienińsko-Gorczańscy

Podbabiogórscy i Pienińsko-Gorczańscy

TWÓRCY LUDOWI

twórcy ludowi

bogactwem Lokalnych Grup Działania

bogactwem Lokalnych Grup Działania

Tłumaczenie angielskie / English translation:
Krzysztof Kida

Autor zdjęć obszaru LGD „Gorce-Pieniny” / Photos of the area of LAG “Gorce-Pieniny” by:
Jacek Waruś

© 2012

ISBN 978-83-934165-1-6

Opracowanie graficzne i druk / Graphic design and printing:
Drukarnia Dimograf Sp. z o.o.

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie
Publikacja opracowana przez Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” i Stowarzyszenie LGD „Gorce-Pieniny” i współfinansowana ze środków
Unii Europejskiej w ramach działania Wdrażanie projektów współpracy Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
Instytucja zarządzająca PROW na lata 2007–2013 – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Wydawca / Publisher:

**Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania
„Podbabiogórze”**

ul. Kościelna 5b, 34-200 Sucha Beskidzka
tel./fax: +48 33 874 41 72
e-mail: podbabiogorze@op.pl
<http://www.lgdsubabiogorze.pl>

**Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania
„Gorce-Pieniny”**

Rynek 32, 34-450 Krościenko nad Dunajcem
tel./fax: +48 18 262 35 90
e-mail: biuro@leadergorce-pieniny.pl
<http://www.leadergorce-pieniny.pl>

Twórcy Ludowi ostoją dziedzictwa kulturowego / Folk Artists the mainstay of cultural heritage	5	 Gmina Zembrzyce / The Zembrzyce Commune	35
Zarys charakterystyki obszaru LGD „Podbabiogórze” w aspekcie dziedzictwa kulturowego / The description outline of the area of LAG “Podbabiogórze” in the aspect of cultural heritage	6	Wanda Talaga	36
 Gmina Budzów / The Budzów Commune	8	Zofia Pieczara	37
Maria Strączek	10	Krystyna Matyszkowicz	37
Jacek Skubisz	11	Józef Krzak	38
Marianna Jończyk	11	Zarys charakterystyki obszaru LGD „Gorce-Pieniny” w aspekcie dziedzictwa kulturowego / The description outline of the area of LAG “Gorce-Pieniny” in the aspect of cultural heritage	39
 Gmina Bystra-Sidzina / The Bystra-Sidzina Commune	12	 Gmina Czorsztyn / The Czorsztyn Commune	42
Katarzyna Chorąży	14	Stefania Baszak	44
Elżbieta Krawczyk	14	Krystyna Grywalska	45
Aleksander Basiura	15	Stanisław Jabłoński	46
Bartłomiej Trzop	15	Jakub Królczyk	47
 Gmina Jordanów / The Jordanów Commune	16	Jerzy Sosna	48
Małgorzata Kowalczyk-Mysza	18	Stanisława Krupa	49
Eugenia Kędzior	19	Józefa Kowalczyk	49
Maria Kania	19	Antonina Sienkiewicz	50
 Gmina Maków Podhalański / The Maków Podhalański Commune	20	Antonina Plewa	50
Anna Koziana	21	 Gmina Krościenko nad Dunajcem / The Krościenko nad Dunajcem Commune	51
Mieczysław Głuch	22	Marian Knutelski	53
Anna Malinowska	22	Anna Oleś	54
Magdalena Piaseczny	23	Tadeusz Oleś	55
Wiesława Wolczko	23	Jan Kubik	56
 Gmina Stryszawa / The Stryszawa Commune	24	Krystyna Aleksander	57
Janusz Gałuszka	26	Stanisław Czepiel	58
Józef Lasik	27	Maria Czepiel	59
Jan Żurek	28	Zbigniew Urbański	60
Tadeusz Leśniak	29	Janina Garwol	61
Zofia Kucia	30	 Gmina Ochotnica Dolna / The Ochotnica Dolna Commune	62
 Gmina Zawoja / The Zawoja Commune	31	Wojciech Błachut	64
Ryszard Zajda	33	Anna Czajka	65
Józef Mazur	34	Stanisława Gołdyn	66
Emilia Surzyn	34	Jadwiga Siuta	66
		Tomasz Zabrzęski	67
		Jan Polak	68
		Józef Królczyk	69
		Małgorzata Wąchała	70
		Ludwik Mikołajczyk	71

TWÓRCY LUDOWI OSTOJĄ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Szanowni Państwo,

 Oddajemy w Wasze ręce katalog „Podbabiogórscy i Pienińsko-Gorczańscy twórcy ludowi bogactwem Lokalnych Grup Działania” jako mierzalny efekt realizowanego projektu współpracy pomiędzy Stowarzyszeniem LGD „Gorce-Pieniny” z siedzibą w Krościenku nad Dunajcem, a Stowarzyszeniem LGD „Podbabiogórze” z siedzibą w Suchej Beskidzkiej. Katalog jest wyrazem nawiązanej współpracy i promocją dziedzictwa kulturowego obu regionów.

Wielokrotnie zastanawialiśmy się, w jaki sposób pokazać mieszkańcom oraz turystom twórczość ludową, dziedzictwo kulturowe, a także walory i atrakcje oferowane przez dwa współpracujące ze sobą stowarzyszenia.

Zdawaliśmy sobie sprawę, że mnogość obecnych form marketingu lokalnego (regionalnego) zmusza nas do poszukiwania coraz to nowszych rozwiązań. Wybraliśmy współpracę, wzajemną wymianę doświadczeń i dobrych praktyk pomiędzy twórcami ludowymi, którzy są bogactwem obu regionów. Tylko w ten sposób mogliśmy się wyróżnić i skutecznie zaktywizować twórców obu regionów, a także zainteresować mieszkańców i turystów dziedzictwem kulturowym.

Zamierzeniem naszym było ukazanie wartości dziedzictwa kulturowego regionów podbabiogórskiego i pienińsko-gorczańskiego, jak również pokazanie ogromnej roli jaką spełniają tradycje ludowe i dziedzictwo kulturowe w rozwoju społeczno-gospodarczym obszaru obu regionów.

W katalogu przedstawiamy postacie i prace twórców ludowych z gmin Czorsztyn, Krościenko i Ochotnica Dolna oraz Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów, Maków Podhalański, Stryszawa, Zawoja, Zembrzyce.

FOLK ARTISTS THE MAINSTAY OF CULTURAL HERITAGE

Dear readers,

 We give on Your hands this catalogue “The Folk Artists of Podbabiogórze, Pieniny and Gorce the richness of Local Action Groups” as a measurable result of the on-going cooperation project between Association LAG “Gorce-Pieniny” with its registered seat in Krościenko nad Dunajcem, and Association LAG “Podbabiogórze” with its registered seat in Sucha Beskidzka. The catalogue indicates about the established cooperation and the promotion of cultural heritage of both regions.

We have wondered many times in which way we should show folk art, cultural heritage and also values and attractions to the residents and tourists, offered by two associations cooperating with each other.

We have realized that the multitude of present forms of local marketing (regional) makes us look for newer and newer solutions. We have chosen the cooperation, the mutual exchange of experience and the good practices among folk artists who are the richness of both regions. Only in this way we could distinguish and effectively activate the artists of both regions and also interest the residents and tourists in cultural heritage.

Our intention was to show the values of cultural heritage in the regions of Podbabiogórze, Gorce and Pieniny and also to show the great importance of folk traditions and cultural heritage in the social and economic development of the areas of both regions.

In this catalogue we present the folk artists and their works from the communes of Czorsztyn, Krościenko, Ochotnica Dolna and Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów, Maków Podhalański, Stryszawa, Zawoja, Zembrzyce.

ZARYS CHARAKTERYSTYKI OBSZARU LGD „PODBABIOGÓRZE” W ASPEKCIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

 Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” obejmuje swoim działaniem obszar siedmiu gmin leżących u podnóża Babiej Góry: Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów, Stryszawa, Zawoja, Zembrzyce oraz Maków Podhalański. Obszar ten leży na południowo-zachodnim krańcu województwa małopolskiego i graniczy od zachodu z powiatem żywieckim w województwie śląskim, od północy i wschodu z trzema innymi powiatami wchodzącymi w skład województwa małopolskiego: wadowickim, myślenickim i nowotarskim, a od południa ze Słowacją. Powierzchnia jego wynosi 637 km², a zamieszkuje go 67 613 osób. Jest to obszar typowo górski, a naturalne bogactwo regionu stanowią lasy, zasoby wodne, różnorodne formy ochrony przyrody oraz bogate dziedzictwo kultury. Z najwyższego wierzchołka Babiej Góry roztacza się przepiękna panorama we wszystkich kierunkach. Możemy podziwiać ze szczytu większość pasm Beskidów (Śląski, Żywiecki, Makowski, Mały, Wyspowy, Gorce, Tatry oraz góry Słowacji, a także kotlinę Orawsko-Nowotarską).

Na dziedzictwo kulturowe mieszkańców Podbabiogórze składa się przede wszystkim: gwara, bogata obrzędowość doroczna – rodzinna, tradycje związane z dożynkami, kołędowaniem, jasełkami, święceniem palm, rękodzieło ludowe, folklor muzyczny i taneczny, tradycyjna kuchnia i architektura.

Przetrwwały starodawne przyśpiewki i opowieści z wieloma bardzo specyficznymi obrzędami jak chociażby palenie hub, sobótki, folklor. Zachowała się również drewniana i murowana tradycyjna architektura np. zabudowa wiejska i małomiasteczkowa, dworska i zamkowo – pałacowa, sakralna i świecka. Przetrwiała również tzw. „mała architektura” min. liczne kapliczki i krzyże przydrożne, rękodzieło i nieprofesjonalna sztuka ludowa.

Z tradycji wywodzą się również potrawy regionalne. Królową góralskich potraw jest kwaśnica z kiszzonej kapusty z ziemniakami, a nie mniej smakowite są kluski bulate przygotowywane z tartych ziemniaków z dodatkiem mąki

THE DESCRIPTION OUTLINE OF THE AREA OF LAG “PODBABIOGÓRZE” IN THE ASPECT OF CULTURAL HERITAGE

 The area of Association LAG “Podbabiogórze” consists of seven communes lying at the foot of Babia Góra: Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów, Stryszawa, Zawoja, Zembrzyce and Maków Podhalański. The area is situated in the southwestern part of the Małopolska Province and borders with the District of Żywiec (to the west), the Districts of Wadowice and Myślenice (to the north and east) as well as with the District of Nowy Targ and Slovakia (to the south). The area of the LAG encompasses 637 km² and has population of 67 613 people. The area of the LAG is a typical mountain terrain and the natural richness of the region is made up of forests, water resources, various forms of nature protection and a rich cultural heritage. The beautiful panorama stretches in all directions from the highest peak of Babia Góra. We can admire most of the ranges of the Beskids Mountains (The Silesian Beskid, The Żywiec Beskid, The Maków Beskid, The Little Beskid, The Island Beskid, The Gorce, The Tatras and also the mountains of Slovakia, as well as the Orava-Nowy Targ Basin).

The cultural heritage of the residents of Babia Góra is made up mostly of : local dialect, rich family rituals, traditions connected with harvest festivals, carolling, Nativity play, consecration of Easter palms, folk handicraft, musical and dance folklore, traditional kitchen and architecture.

Time-honoured songs and tales have survived with many very specific ceremonies including smoking of bracket fungi (huba), bonfires, folklore. Wooden and brick traditional architecture has also survived for example rural and small-town housing, court buildings, castles and palaces, sacred and secular. The so-called “small architecture” has also survived including numerous wayside shrines and crosses, handicraft and unprofessional folk art.

Regional dishes also derive from tradition. Kwaśnica is the queen of Highlanders’ dishes made of brined cabbage with plenty of pork meat (some of it smoked) with potatoes, and equally delicious bulate dumplings prepared from grat-

razowej, a także wyrabiane do dziś tradycyjnymi metodami wędzone i suszone sery, czy oryginalna nalewka – miodówka, przyrządzana z miodu wielokwiatowego i spadziowego.

Dziedzictwo kulturowe Podbabiogórza szczególnie przejawia się w działalności twórców ludowych tego regionu. Bogate tradycje rękodzieła ludowego dzisiaj najbardziej znane są dzięki tzw. haftowi makowskiemu, rzeźbie, wyrobom z wikliny, łuby, bibuły, galanterii drewnianej, a także produkcji oryginalnych, drewnianych zabawek, będących jednymi z bardziej charakterystycznych wizytówek regionu i wciąż cieszą się niesłabnącą sławą spełniając wszelkie wymogi tak poszukiwanych dziś produktów ekologicznych. Mieszkańcy czerpiąc inspirację z tradycji znajdują czas na tworzenie pięknych haftów, rzeźb, kwiatów z bibuły, tradycyjnych zabawek z drewna. Na Podbabiogórzu nadal działa ponad 80 twórców ludowych: hafciarek, bibułkarek, rzeźbiarzy, gawędziarzy, w tym także osoby reprezentujące zanikające zawody, takie jak: bednarstwo, gonciarstwo, kowalstwo, plecionkarstwo, wikliniarstwo, folusznictwo, garbarstwo, koronkarstwo, zabawkarstwo i inne.

Wartością bezcenną dla każdej społeczności jest jej tradycja i dziedzictwo kulturowe. Żadna lokalna czy regionalna zbiorowość nie może bez nich istnieć, a tym samym się rozwijać. Dziedzictwo kulturowe Podbabiogórza jest swoistego rodzaju kapitałem o wartościach trudnych do oszacowania. Mieszkańcy podbabiogórskich gmin są spadkobiercami bogatego i różnorodnego dorobku kulturowego poprzednich pokoleń, na który składają się zabytki kultury materialnej i duchowej. Są wśród nich zabytki architektury, zbiory etnograficzne, obrazy, rzeźby, wytwory rękodzieła, obiekty kultury i kultu religijnego, a także zasoby środowiskowo-przyrodnicze oraz wierzenia, język, folklor słowno – muzyczny, zwyczaje i obrzędy.

Dziedzictwo kulturowe traktowane jest jako czynnik rozwoju także gospodarczego, stanowi znaczący potencjał rozwoju i nowych możliwości dla lokalnych społeczności. To właśnie w oparciu o elementy własnego dziedzictwa wytwarza się poczucie przynależności do wspólnoty, więź z zamieszkiwanym regionem, świadomość własnych korzeni, dzięki czemu każdy z osobna identyfikuje się z daną społecznością, jej wartościami i celami i może aktywnie się w niej rozwijać. Twórcy ludowi stanowią żywy łącznik dziedzictwa kulturowego naszych ziem ze współczesnością. Zachowanie przez nich dziedzictwa kulturowego jest dzisiaj z jednej strony podstawowym warunkiem trwania społeczności do którego przyczynia się niniejszy katalog.

Dzieła twórców ludowych Podbabiogórza inspirowane są tradycją co sprawia że cieszą się zainteresowaniem na festynach, pokazach, warsztatach, skansenach – zdobywają wiele nagród. Ich działalność nie ogranicza się tylko do prezentacji własnej twórczości, ale także chętnie udostępniają swoje warsztaty zwiedzającym. Opowiadają o dawnych technikach wytwarzania, narzędziach i materiałach. Często wśród młodych uczestników takich warsztatów budzi się zainteresowanie, ewaluując z czasem w pasję. Tak w kolejnych pokoleniach zachowywane jest dziedzictwo naszych ziem.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego to jeden z celów jaki realizuje Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze”, w tym także promocję twórczości ludowej do którego przyczynia się wydanie niniejszego katalogu.

ed potatoes with the addition of whole-meal flour and also dried and smoked cheese which have been produced with traditional methods to this day or an original cordial – the so-called “miodówka” made from multifloral and honeydew honey.

The cultural heritage of Podbabiogórze manifests especially in the work of folk artists from this region. Rich traditions of folk handicraft are best known today thanks to the so-called “Maków embroidery”, sculpture, wicker products, splint products, decorative tissue-paper products, wooden haberdashery, and also to the production of original wooden toys which are the most characteristic flagships of the region and still popular ecological products. The residents draw their inspiration from tradition and they find time for creation of beautiful embroideries, sculptures, flowers from tissue-paper, traditional toys from wood. There are above 80 folk artists in the area of Podbabiogórze: embroiderers, tissue-paper artists, sculptors, story-tellers including people representing disappearing professions such as: cooper, shingle-making, smithing, wicker weaving, basketry, fulling, tanning, lace-making, toy-making and others.

The priceless value for each community is its tradition and cultural heritage. No local or regional community can exist without them and thereby develop. The cultural heritage of Podbabiogórze is a special kind of capital which values are difficult to estimate. The residents of the communes of Podbabiogórze are the heirs of rich and diverse cultural attainment of the previous generations which consists of the relics of material and spiritual culture. There are among them architectural monuments, ethnographic collections, paintings, sculptures, handicrafts, the objects of culture and religious cult and also environment-natural resources and beliefs, language, verbal and musical folklore, customs and rituals.

Cultural heritage is treated also as a factor of economic development, it determines significant potential for the development and new possibilities for local communities. The feeling of belonging to a community is formed by the elements of one's own heritage, the connection with the region, the consciousness of one's own roots thanks to which every individual identifies itself with a given community, its values and aims and it can actively develop.

Folk artists make up a living link of the cultural heritage of our lands with present day. Preserving cultural heritage by them is today a basic condition for a continuation of the community to which this catalogue contributes.

The works of folk artists from Podbabiogórze are inspired with tradition which make them popular at fetes, demonstrations, workshops, heritage parks – they win many awards. Their activity is not only confined to the presentation of their own works, but they also willingly make their workshops accessible to tourists. They tell about the old techniques of production, tools and materials. These kinds of workshops very often arouse interest of young participants in art which over time evolves into passion. That is how heritage of our land is preserved in next generations.

The protection of cultural and natural heritage is one of the aims that Association LAG “Podbabiogórze” realizes, including the promotion of folk art to which the publication of present catalogue contributes.

 Gmina wiejska Budzów położona jest w północno – wschodniej części Podbabiogórze.

Graniczy od północy z gminą Lanckorona i Stryśzów, od wschodu z gminą Sułkowice, Pcim i Tokarnia, od południa z gminą miejsko – wiejską Maków Podhalański, od zachodu z gminą Zembrzyce. W skład gminy Budzów wchodzi 6 wsi: Baczyn, Bieńkówka, Budzów, Jachówka, Palcza i Zachełmna. Wszystkie wsie leżą na obszarze Beskidu Makowskiego (Średniego) nad rzeką Paleczką (prawy dopływ Skawy) i jej dopływami: Jachówka (Kamieńcem) oraz Zachełmką. Jednocześnie położone są u stóp górskich pasm: Babicy (727 m n.p.m.) i Chełmu (603 m n.p.m.) oraz Koskowej Góry (866 m n.p.m.), najwyższej w tym rejonie. Cały obszar gminy stanowi kotlinę z najniższym punktem na zachodniej granicy na wysokości około 330 m n.p.m. Teren ma charakter wyrównanych pasm górskich oddzielonych dolinami rzek i usytuowanych równoleżnikowo. Cechą charakterystyczną rzeźby terenu jest tu rozdolinienie. Stoki charakteryzują się spadkami w granicach 15–25 %. Są to stoki stosunkowo łagodne, ale nieprzychylnie dla produkcji rolniczej, sprzyjające natomiast erozji gleb.

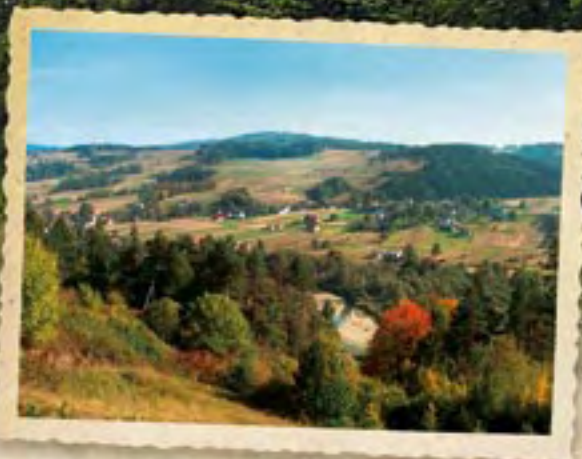
Historyczne początki wsi należących do gminy Budzów związane są z czasami Kazimierza Wielkiego w 2. poł. XIV stulecia. Na terenie gminy można odnaleźć przykłady tradycyjnego drewnianego budownictwa i szereg kapliczek przydrożnych z XVIII i XIX wieku. Od wielu lat mieszkańcy gminy zajmują się chałupniczą produkcją wyrobów z łuby dartej i wikliny. Walory krajobrazowe i klimatyczne stwarzają możliwości rekreacyjne i wypoczynkowe.

W sąsiedztwie gminy prowadzona jest budowa zbiornika wodnego Świnna Poręba. Związane są z tym plany rozwoju turystyki i rekreacji. Przez teren gminy przebiegają trzy znakowane szlaki turystyczne.

 The rural commune Budzów is located in the north-east part of Podbabiogórze.

It borders with the Lanckorona and Stryśzów communes to the north, the communes Sułkowice, Pcim and Tokarnia to the east, the urban and rural commune Maków Podhalański to the south, and the commune Zembrzyce to the west. It consists of 6 villages: Baczyn, Bieńkówka, Budzów, Jachówka, Palcza and Zachełmna. All these villages lie in the area of the Maków Beskid (Średni) on the Paleczka river (a right tributary of the Skawa river) and its tributaries: the Jachówka (Kamieniec) and the Zachełmka river. At the same time they are located at the feet of mountain ranges: Babica (727 m.a.s.l.) and Chełm (603 m.a.s.l.) and The Range of Koskowa Mountain (866 m.a.s.l.), the highest in this region. The whole area of the commune lies in the valley with its lowest point on the western border at the height of 330 m.a.s.l. The land has a character of even mountain ranges separated by rivers valleys, parallelly situated. The characteristic feature of relief is erosive dissection. The hills are characterized by relatively gentle slopes (15–25%) unfavourable for farming, but however favourable to soil erosion.

The historical beginnings of the villages belonging to the Budzów Commune are connected with the times of Casimir the Great in the second half of the 14th century. On the land of the commune it is possible to find examples of traditional wooden houses and a number of wayside shrines from the 18th and the 19th century. The residents of the commune have been producing home-made wicker products and splint products for many years. Landscape and climate values create recreational and rest possibilities. The commune borders with the planned Świnna Poręba Water Reservoir which in the future will facilitate the development of tourism and recreation in the area. Three marked hiking trails cross the area of the commune. Bicycle and horse-riding trails are successively prepared.

CIEKAWE MIEJSCA, KTÓRE WARTO ZOBACZYĆ

- ❖ **Kapliczka p.w. Matki Bożej na „Mytyłówce”** Kapliczka wzniesiona została w 1908 roku. Położona jest w przysiółku Palczy „Mytyłówce”. Kapliczka murowana z kamienia i cegły, tynkowana. Zbudowana na planie prostokąta, frontem skierowana na południe. Nakryta dachem dwuspadowym konstrukcji krokwiowej, krytym dachówką ceramiczną. Od frontu posiada niewielki daszek okapowy z blachy umieszczony pod profilowanym gzymsem. W szczycie nad wejściem prostokątna wnęka z gipsową figurą Najświętszego Serca Jezusa. Pod nią data budowy i otwór oświetlający. Portal wejścia o półkolistym wykroju, w nim jednoskrzydłowe drzwi płycinowe ażurowe górą. Wewnątrz ściany tynkowane, nakryte sklepieniem kolebkowym z posadzką betonową. W kapliczce znajduje się drewniany ołtarzyk o cechach neobarokowych, ludowych. W ołtarzyku ustawiona figura Matki Bożej w Koronie w naturalnych szatach.
- ❖ **Groby Konfederatów Barskich – Palcza** Mogiła żołnierzy konfederackich poległych w 1771 roku w stoczonym tu 22 czerwca bitwie z oddziałami carskimi. Oddziałem rosyjskim dowodzonym przez gen. Suworowa drogę zastąpiła załoga konfederacka z Lanckorony pod dowództwem Dumourieza, Miączyńskiego, Walewskiego i Szycy. W nierównej walce poległo 300 konfederatów. Mogiły znajdują się w lesie, otoczone ogrodzeniem. Po środku mogił rośnie kilkusetletnia lipa.

THE PLACES WORTH SEEING

- ❖ **The Mother of God Chapel on “Mytyłówka”** The chapel was raised in 1908. It is located in the hamlet of Palcza Mytyłówka. It was made of stone and brick, plastered. Built on a design of rectangle facing south. Covered with a two-side roof of rafter construction and ceramic tiles. In front there is a small eaves roof made of sheet metal located under a cornice profile. There is also a rectangular recess above the entrance with a gypsum figurine of Sacred Heart of Jesus and the date of the building. The portal of the entrance in semicircular shape, including one-winged panel door. Inside there are plastered walls covered with barrel vault and concrete floor. In the chapel there is also a wooden neo-Baroque folk altar. On the altar there is a figure of The Mother of God wearing a crown.
- ❖ **The Graves of the Confederates of Bar – Palcza** This is the grave of soldiers who were killed on 22nd June in 1771 in the battle with tsar’s troops. Soldiers from Lanckorona that were in command of Dumouriez, Miączyński, Walewski and Szyc barred the Moskals’ way. 300 confederates were killed in an unequal battle. The graves are in the forest surrounded by a fence. A few hundred-year-old lime tree grows in the middle of the graves.

Maria Strączek

Hafciarka, ceniona twórczyni ludowa, od lat angażującą się aktywnie w życie lokalnej społeczności i biorącą udział w licznych konkursach i przeglądach, organizowanych na terenie Podbabiogórza oraz poza jego granicami. Wyrabia obrusy, pościel, bieżniki, serwety, nakrycia ołtarzowe, obrazki, a także bluzki i sukienki; ponadto pisze wiersze i krótkie opowiadania oparte na własnych przeżyciach oraz podaniach i opowieściach ludowych. Od urodzenia nieprzerwanie mieszka i tworzy w rodzinnej Jachówce. Jej prace pojawiły się na wielu wystawach lokalnych, a także na wystawie zbiorowej „Beskidzka Sztuka Ludowa” w Lublinie w 1985 r. Prezentowała swoje prace również na „Kiermaszu Twórczości Ludowej” w ramach realizowanego projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa Kulturowego”. Udział w projekcie współpracy dał Pani Marii możliwość wymiany doświadczeń, był też inspiracją dla nowych pomysłów w tworzeniu haftów. Dwukrotnie zdobywała II nagrodę w konkursie „Rękodzieło Ludowe Górali Babiogórskich” (Sucha Beskidzka 2000 r. i 2002 r.). Za swoją działalność Pani Maria otrzymała nagrodę Starosty Suskiego, a także Laur Babiogórski przyznany przez Stowarzyszenie Gmin Babiogórskich. Pani Maria jest członkiem Stowarzyszenia Twórców Ludowych. Przez wiele lat pracowała w Spółdzielni Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Makowianka” w Makowie Podhalańskim, a swoje umiejętności chętnie przekazuje dzieciom i młodzieży podczas spotkań i specjalnych pokazów organizowanych m.in. w przedszkolach i szkołach na terenie gminy Budzów. Maria Strączek jest również kilkukrotną laureatką Powiatowego Konkursu Literackiego „Podbabiogórskie Opowieści”.

An embroiderer, a highly valued folk artist. She has been actively involved in community life for many years. She takes part in numerous competitions and reviews, organized in the region of Podbabiogórze and beyond its borders. She makes table-cloths, bedding, table-runners, tea-cloths, altar coverings, small pictures, and also blouses and dresses; moreover she writes poems and short stories based on her own experience and also on legends and folk tales. She has been living and creating in Jachówka all her life. Her works were exhibited at many local exhibitions, and also at the collective exhibition “the Beskid Folk Art” in Lublin in 1985. She has also presented her works during “Fair of Folk Art” within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. Participation in the cooperation project has given her a possibility to exchange experience and it has been also inspiration for new ideas in creation of embroidery. She won second prize twice at the competition “Folk handicraft of the Babia Góra Highlanders” (Sucha Beskidzka 2000 and 2002). She has also received the Starost of Sucha Beskidzka award for her work, and also the Babia Góra Laurel awarded by The Association of Gminas (communes) in the Babia Góra Region. She is a member of The Association of Folk Artists. She worked for many years in The Folk and Artistic Handicraft Society “Makowianka” in Maków Podhalański. She passes on her skills to children and youth during meetings and special demonstrations organized at schools and kindergartens in the Budzów commune. Maria Strączek is also a multiple laureate of The District Literary competition “Tales from Podbabiogórze”.

Jacek Skubisz

Pan Jacek Skubisz to osoba, która samodzielnie kształtowała swój talent artystyczny oraz zdolności plastyczne. Spod jego dłuta wychodzą drewniane rzeźby, figurki i płaskorzeźby inspirowane najczęściej tematyką religijną i regionalną. Rzeźbić zaczął po ukończeniu szkoły średniej. Inspiruje go sztuka ludowa, a już od dzieciństwa szczególne zainteresowanie wzbudzały w nim przydrożne kapliczki. Jego prace prezentowane są na licznych wystawach i wydarzeniach kulturalnych. Twórca posiada pracownię, w której można oglądać i podziwiać rzeźby wykonane przez artystę, posłuchać opowieści i historii związanych z rzemiosłem oraz uczestniczyć w warsztatach rzeźbienia. Prezentował swoje prace podczas „Kiermaszu Twórczości Ludowej” w ramach projektu „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego” realizowanego przez Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze”.

Jacek Skubisz is a self-taught person. He carves mostly wooden sculptures, figurines and bas-reliefs inspired by religious and regional subject matter. He started carving after he graduated from high school. Folk art inspires him and he has been especially fascinated by wayside shrines since childhood. His works have been presented at numerous exhibitions and cultural events. The artist has a studio in where one can watch and admire his sculptures, listen to stories connected with this craft and participate in wood carving workshops. He has presented his works during “Fair of Folk Art” in Bieńkówka within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage” realized by Association LAG “Podbabiogórze”.

Marianna Jończyk

Hafciarka, która kontynuuje tradycje rodzinne. Mama, babcia przekazały jej tę pasję. Na swoje obrusy, serwety nanosi nowe wzory o motywach kwiatowych, wykonuje między innymi tradycyjny haft makowski. Igła jest dla niej jak pędzel dla malarza. Hafty są starannie wykonane. Pracownia haftu mieści się w domu pani Marianny z pięknym przydomowym ogrodem. Właścicielka organizuje pokazy haftu, prezentacje bibułkarstwa oraz w piękny sposób opowiada o rękodziele hafciarskim i tradycjach panujących w okolicach Bieńkówki. Jej prace były prezentowane podczas „Kiermaszu Twórczości Ludowej” w Bieńkówce.

She is an embroiderer who continues family traditions. Her mother and grandmother passed down this passion to her. She uses floral patterns on tablecloths and tea cloths and also practises the so-called Maków embroidery. A needle is for her like a brush for a painter. Her embroideries are elaborately made. An embroidery studio is in her house with a beautiful garden. She organizes demonstrations of embroidery, tissue paper craft and wonderfully tells about embroidery craft and reigning traditions in the vicinity of Bieńkówka. Her works have been exhibited during “Fair of Folk Art” in Bieńkówka.

 Gmina wiejska Bystra-Sidzina położona jest w południowej części obszaru Podbabiogórze i graniczy z gminami Jordanów, Lipnica Wielka, Maków Podhalański, Spytkowice i Zawoja. Tworzą ją dwie sąsiadujące wsie Bystra i Sidzina, leżące na wschodnich krańcach Beskidu Żywieckiego pod Babią Górą. Oba sołectwa są położone w dolinie potoku Bystrzanka, lewego dopływu Skawy, u południowych podnóży Pasma Policy (1369 m n.p.m.). Początki gminy sięgają XVI w. Z dokumentów wiadomo, że już pod koniec XVI w. stał w Sidzinie drewniany kościół. Z ciekawych zabytków znajdujących się na terenie gminy na uwagę zasługuje zwłaszcza skansen, złożony z chałupy z 1806 roku, spichlerza i kuźni, w którym urządzono muzeum regionalne. Malownicze położenie, piękno krajobrazu, specyficzny mikroklimat, czyste potoki i lasy to atuty sprzyjające rozwojowi w tej gminie zarówno turystyki zorganizowanej jak i indywidualnej.

Przez obszar gminy przebiega pięć znakowanych szlaków turystycznych w tym czerwony

- przez Halę Krupową, Policę na Babią Górę i zielony,
- z Sidziny do schroniska PTTK na Hali Krupowej.

źródło: ZSROW Podbabiogórze

 The rural commune Bystra-Sidzina is located in the south part of Podbabiogórze and it borders with the communes Jordanów, Lipnica Wielka, Maków Podhalański, Spytkowice and Zawoja. It consists of two villages, Bystra and Sidzina, located on the eastern fringe of the Żywiec Beskids. Both villages are situated in the valley of the Bystrzanka Brook, a left tributary of The Skawa River, at the southern foot of the Polica Mountain Range (1,369 metres above sea level). The history of the commune starts in the 16th century. It is known from the historical documents that already in the late 16th century there was a wooden church in Sidzina. Among the commune's tourist attractions, the open-air heritage park situated in the Sidzina's settlement of Bińkówka is especially interesting. It consists of a peasant house from 1806, a granary and a smithery and a regional museum. The beauty of landscape, picturesque location, specific microclimate, crystal clear brooks and forests are the biggest assets of the commune in its development of individual and mass tourism.

Five marked tourist trails cross the area of the commune, including the red route (Main Beskid Mountain Trail) running through the Krupowa Pasture, the Polica Mountain, the Krowiarki Pass and further to Mount Babia, and the green route from the village of Sidzina to the Polish Tourist Country-Lovers' Association (PTTK) tourist hostel on the Krupowa Pasture.

source: ZSROW Podbabiogórze

CIĘKAWÉ MIEJSCA, KTÓRE WARTO ZOBACZYĆ

- ❖ **SKANSEN w SIDZINIE – Muzeum Kultury Ludowej**
Skansen Muzeum Kultury Ludowej w Sidzinie powstał z inicjatywy księdza Józefa Świszka i jego kontynuatora Adama Leśniaka. Podjęli się oni w latach 50-tych XX wieku zbierania lokalnych zabytków kultury ludowej. Szybko powiększające się zbiory przeniesiono na teren skansenu wraz z zabytkowymi chałupami z okolicznych przysiółków. Otwarcie nastąpiło w 1963 roku – pierwszym oddanym do zwiedzania budynkiem była chałupa Banasików z 1809 roku. W 1967 roku odbyło się tutaj pierwsze powojenne spotkanie byłych partyzantów Armii Krajowej z rejonu Policy i Babiej Góry. W 1968 roku otwarto na poddaszu chałupy Banasików Izbę Pamięci Narodowej. W kolejnych latach na teren skansenu przeniesiono kuźnię z Górnej Sidziny, chałupę wójta z Sidziny i chałupę ze Spytkowic. Obecnie na terenie Skansenu znajdują się zabytkowe budynki i przedmioty codziennego użytku typowe dla XIX i pierwszej połowy XX wieku.
- ❖ **„Pasięka Leśna”** Pośrodku lasów, w otoczeniu przyjaznych gór, w bliskości jeszcze nieskażonej przyrody, odnajdziecie Państwo radosny śpiew ptaków, wesołe brzęczenie owadów – pszczoł, szum drzew, odgłosy naturalnej przyrody. Pasięka znajduje się w takiej właśnie enklawie, która umożliwia obserwację życia społeczności pszczelej. Rozwój tej rodziny jak również drogę miodu na nasz stół mogą Państwo obserwować w dydaktycznych, przeszklonych ulach, które ujawniają sekrety pracowitych owadów. Dzięki prowadzonym warsztatom mogą Państwo czynnie uczestniczyć w życiu codziennym Pasięki, wzbogacać swoją wiedzę jak i praktykę w dziedzinie pszczelarskiej. Pasięka jest źródłem nie tylko miodu, ale również wielu innych produktów „pszczelego” pochodzenia m.in. świec, ciast miodowych czy miodówki sidzińskiej, które warto zobaczyć i posmakować!

THE PLACES WORTH SEEING

- ❖ **The Heritage Park in SIDZINA – Museum of Folk Art**
came into being through the initiative of a priest Józef Świszak and his continuator Adam Leśniak. They made an effort to collect local relics of folk art. Because the collections of relics were growing so quickly, they were moved to the area of heritage park together with the historic huts from neighbouring hamlets. The ceremonial opening took place in 1963 – the first building visited was the hut of Banasiki from 1809. The first post-war meeting of former partisans of the Polish Home Army from the regions of Polica and Babia Góra Mountain took place here in 1967. The National Remembrance Chamber was opened in the hut of Banasiki in 1968. A smithy from Górna Sidzina, a village mayor’s hut from Sidzina and a hut from Spytkowice were moved to the heritage park in successive years. Nowadays there are here historic buildings and objects of everyday use typical for the 19th and first half of the 20th century.
- ❖ **“The forest apiary”** In the middle of the forests, among friendly mountains, close to nature you can find cheerful singing of birds, buzzing of bees, rustle of trees, and sounds of nature. The apiary is situated in such a place where tourists can watch bees’ life. The development of bee family and the journey of honey from a hive to a table can be observed in didactic glass beehives which disclose secrets of hard-working insects. Because of workshops it is possible to participate in everyday life of apiary and expand knowledge on bees. The apiary is not only the source of honey but also many other things like candles, honey cakes and Sidzina honey cordial which are worth seeing and tasting.

Katarzyna Choraży

Ceniona koronkarka, która na szydełku wykonuje m.in. serwety, obrusy, chusty, kapelusze, czapki, sukienki, spódnice oraz bluzki. W jej domu szklanki stoją w koszykach z muliny, a pokrywki słoików ukryte są pod wymyślnymi białymi czepeczkami. Pani Katarzyna posiada nawet szydełkowe podstawki do jajek. Do szydełkowania artystka używa głównie barwnych nici. Swoją pasję nieustannie rozwija poszerzając wiedzę i umiejętności w tej dziedzinie. Inspiracją jej prac są rozmaite wydarzenia, wyjazdy np. przed Bożym Narodzeniem wykonuje aniołki, a na Wielkanoc – koszyczki.

Wytwarza przedmioty w zależności od pory roku i okazji. W swojej twórczości wykorzystuje tradycyjne wzory, adaptując je do swoich potrzeb. Pani Katarzyna chętnie wprowadza zainteresowanych w tajniki swojego rzemiosła. Uważa, że szydełkowanie nie jest trudne, a sprawia wiele radości. Prezentowała swoje prace również podczas „Kiermaszu Twórczości Ludowej” w ramach realizowanego projektu współpracy. Udział w projekcie współpracy dał Pani Katarzynie możliwość wymiany doświadczeń, był też inspiracją dla nowych pomysłów w tworzeniu koronek. Ponadto Pani Katarzyna bierze udział w licznych pokazach tego rzemiosła podczas wydarzeń kulturalnych.

An esteemed lace-maker who crochets tea cloths, table-cloths, kerchiefs, hats, caps, dresses, skirts and blouses. Glasses in her house are placed in the baskets made of embroidery floss, and jar lids are hidden in sophisticated white bonnets. Mrs. Katarzyna has even got crochet egg covers. The artist uses mainly colourful threads for crocheting. She continuously develops her passion by broadening knowledge and skills in this field. Various events, journeys are inspiration for her works for example she makes little angels before Christmas, and at Easter – little baskets. She makes objects depending on the season of the year and occasion. She uses traditional patterns in her works, adapting them to her needs. She willingly reveals the secrets of her craft to those who are interested. She believes that crocheting is not difficult, and it brings a lot of joy. She has also presented her works during “Fair of Folk Art” within the cooperation project. Participation in the cooperation project has given her a possibility to exchange experience and has been also inspiration for new ideas in creation of laces. Moreover she takes part in numerous demonstrations of this craft during cultural events.

Elżbieta Krawczyk

Pani Elżbieta czerpie wzory z otaczającej przyrody tworzy pojedyncze kwiaty z bibuły i ich kompozycje. Wykonuje także różnej wielkości postaci aniołów. Jej ulubionymi i najczęściej wykonywanymi kwiatami są róże, od małych i średnich do dużych i pięknych. Do prac, które prezentuje na wystawach twórczości ludowej wykorzystuje bibułę, karton, suche rośliny i liście. Bibuła jest tradycyjnym materiałem, z którego dawniej wykonywano kwiaty zdobiąc nimi kapliczki i domy. Wytwarzane ozdoby z bibuły wymagają ogromnej precyzji i dokładności, dzięki czemu każdy wyrób ma niepowtarzalny charakter. Swoją wiedzę i umiejętności przekazuje młodzieży i dzieciom podczas warsztatów i pokazów. Uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”. Podczas spotkań z twórcami pienińsko-gorczańskimi prezentowała kwiaty z bibuły, wymieniała się swoimi doświadczeniami w bibułkarstwie z twórcami spod Trzech Koron. Pani Ela oprócz bibułkarstwa zajmuje się także wykonywaniem biżuterii artystycznej, ozdób bożonarodzeniowych oraz ozdób na różne okazje.

She uses motifs from the surrounding nature and creates single flowers and their compositions from tissue-paper. She also makes various size of angel figures. Roses, of different sizes, are her favourite and most often created flowers. She uses tissue-paper, cardboard, dry plants and leaves to the works which she presents at the exhibitions of folk art. Tissue-paper is a traditional material which was used in the past to decorate wayside shrines and houses. Decorations made of tissue-paper require a lot of precision and accuracy owing to which every product has a unique character. She passes on her knowledge and skills to children and youth during workshops and demonstrations. She has participated in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. She has presented flowers from tissue-paper and has exchanged her experience on tissue-paper craft during the meetings with the artists from under Three Crowns (Trzy Korony). Apart from tissue-paper craft she also makes artistic jewellery, Christmas decorations and decorations for various occasions.

Bartłomiej Trzop

Najczęstszym tematem jego prac są rzeźby sakralne, a wśród nich kapliczki przedstawiające Chrystusa Frasobliwego. Rzeźbieniem zajmuje się od dziecka. Pierwsze rzeźby jakie wykonał to ptaszki drewniane, które są charakterystycznym wyrobem pana Bartłomieja, dzięki któremu nie sposób go pomylić z kimś innym. Artysta rzeźbi w drewnie lipowym, czereśni i brzozie. Rzeźbi za pomocą zwykłego dłutka. Nie używa papieru ściernego do wygładzania powierzchni swoich rzeźb, nie maluje ich, niektóre tylko woskuje. Jego prace można podziwiać zarówno podczas wystaw ogólnokrajowych, jak i lokalnych. Jest laureatem licznych konkursów, między innymi ogólnopolskiego konkursu im. Emila Zegadłowicza, odbywającego się w Gorzeniu, w którym zajął II miejsce. Rzeźby Pana Bartłomieja były prezentowane podczas „Kiermaszu Twórczości Ludowej” w Bieńkówce.

The most frequent subject of his works is sacred sculpture including wayside shrines representing Worrying Christ. He has been carving since he was a child. Wooden little birds were the first sculptures he has made and they are typical of him and not to be mistaken for someone else. The artist carves in linden, cherry and birch wood by means of his chisel. He does not use sandpaper to polish the surface of his sculptures, he does not paint them, he only waxes some of them. It is possible to admire his works both at nationwide and local exhibitions. He is a laureate of numerous competitions, including The All-Polish Emil Zegadłowicz Competition held in Gorzeń where he has won second place. His works have been exhibited during "Fair of Folk Art" in Bieńkówka.

Aleksander Basiura

Rzeźbi w drewnie, kamieniu, węglu i soli, sporadycznie wyrabia także figurki z gliny. Tematyka rzeźb pana Aleksandra jest bardzo zróżnicowana, ale są to głównie rzeźby sakralne i postacie z ludowych wierzeń. Prace te często można oglądać podczas lokalnych wystaw i targów. Posługuje się techniką ręcznego rzeźbienia, do zdobienia używa farb, a odlewy wykonuje metodą traconego wosku.

Jest samoukiem. Pierwsze kroki w dziedzinie uprawianej przez siebie twórczości stawił w 1973 r. Kilka ruchów dłuta i z płaskiej deski wylania się twarz. To właśnie twarze sprawiają, że obok prac pana Aleksandra nie można przejść obojętnie. Jego rzeźby żyją, każda postać jest charakterystyczna, każda postać ma niepowtarzalny grymas – skrzywienie warg, kształt nosa, wyraz oczu. Pomysły czerpie z tradycji, stawia na oryginalność i niepowtarzalność każdego dzieła. Artysta udostępnia pracownię zwiedzającym i chętnie opowiada o swojej pracy.

He carves in wood, stone, coal and salt and occasionally makes clay figures. The subject matter of his works is very diverse and it consists mainly of sacred sculptures and figures from folk beliefs. His works can be often seen at local exhibitions and trade fairs. He hand carves, uses paints for decoration, and makes casts with the lost wax method. He is a self-taught person. He began carving in 1973. Several movements of a chisel and a face emerges from a flat board. The faces are the reason that no one can pass his works indifferently. His sculptures live, every figure is distinctive, every face has its unique grimace – the bending of lips, the shape of nose, the expression of eyes. He draws ideas from tradition, he puts originality and uniqueness in his each work. The artist makes his studio accessible to visitors and tells willingly about his work.

 Gmina wiejska Jordanów położona jest we wschodniej części obszaru Podbabiogórze i graniczy z miastem Jordanów oraz gminami Lubień, Tokarnia, Raba Wyżna, Bystra-Sidzina i gminą Maków Podhalański. Gmina Jordanów obejmuje swoim zasięgiem 5 wsi – Łętownia, Osielec, Toporzysko, Naprawa, Wysoka. Gmina położna jest na pograniczu Beskidu Wysokiego i Beskidu Średniego, Beskidu Wyspowego. Całe terytorium gminy można zaliczyć do terenów górskich, z uwagi na fakt, iż jej terytorium mieści się w przedziale 397–859 m n.p.m. Miejscowości położone są na różnych wysokościach i w różnicowanych formach topograficznych, tj. zarówno w dolinach przeciętanych rzekami – głównie Skawą i Rabą, jak też i na wododziałach i zboczach poszczególnych pasm górskich. Historyczne początki wsi należących do gminy Jordanów związane są z akcjami osiedleńczymi z XIV i XVI w. Szczególnie cennym zabytkiem znajdującym się na terenie gminy jest obronny dwór w Wysokiej pochodzący z 1. poł. XVII w. Cennym zabytkiem budownictwa sakralnego jest drewniany kościół parafialny w Łętowni pochodzący z lat 1760 – 1765. Warto wspomnieć także o bohaterskiej postawie ludności wsi Wysoka, w czasie walk we wrześniu 1939 roku. Lasy, malownicze wzgórza, rzeki i górskie potoki oraz bliskie sąsiedztwo Podhala i Orawy czynią z tych terenów atrakcyjne miejsce zarówno dla krótkich jak i długich pobytów turystycznych.

źródło: ZSROW Podbabiogórze

The rural commune Jordanów is located in the eastern part of Podbabiogórze and it borders with the town of Jordanów and the communes of Lubień, Tokarnia, Raba Wyżna, Bystra-Sidzina and Maków Podhalański. The Jordanów commune consists of five villages – Łętownia, Osielec, Toporzysko, Naprawa, Wysoka. The commune is lying in the peripheries of the Maków Beskid Mountains, Island Beskid Mountains and Żywiec Beskid Mountains. The whole land of commune can be classified as a mountainous land, considering the fact that its land is in the range of 397-859 metres above sea level. The villages are situated at various heights and they comprise diverse topographic features, that is in the valleys cut by the rivers – mainly The Skawa and Raba River as well as on the watersheds and the slopes of individual mountain ranges. The historic roots of the villages belonging to the commune of Jordanów are associated with the settlement actions carried out in this area in the 14th and 16th century. The early 17th century Fortress Mansion in Wysoka is one of the most precious monumental buildings in the commune. The wooden church in Łętownia erected in the years 1760–65 is an outstanding example of Polish sacral architecture. It is also worth to mention about the heroic behaviour of the community of Wysoka village who fought a battle against the numerically superior Nazi forces in September 1939. Forests, picturesque hills, rivers and mountain creeks as well as the neighbourhood of the Podhale and Orava regions make this area a perfect destination for both short and longer visits.

source: ZSROW Podbabiogórze

CIEKAWE MIEJSCA, KTÓRE WARTO ZOBACZYĆ

- ❖ **Dwór na Wysokiej** Dwór zbudowany w XVII w. był zamieszkiwany aż do 1848 r., kiedy to, opuszczony, pełnił rolę spichlerza. Wyremontowany w latach 1910-1912, odzyskał funkcję rezydencji mieszkalnej. Jesienią 1939 r. budynek spłonął. W 1942 r. dokonano jego odbudowy i umieszczono w nim szkołę podstawową. W 1988 r. opuszczony i zrujnowany budynek znalazł nowych właścicieli. Przeprowadzili gruntowną restaurację obiektu, przywracając dawne podziały wewnątrz oraz przystosowując go do potrzeb mieszkalnych. Dwór wzniesiono jest z kamienia łamanego i cegły z dachem czterospadowym pokrytym dachówką. Przy dworze działa Fundacja „Lutnia Staropolska”, prowadząca studia nad kulturą i muzyką dawną, oraz Bractwo Lutni z Dworu na Wysokiej – zespół wykonujący wokalną i wokalnie-instrumentalną muzykę renesansową, która w czasach świetności dworu rozbrzmiewała w jej komnatach.
- ❖ **Kościół w Łętowni** Kościół pw. Świętych Apostołów Szymona i Judy Tadeusza, pochodzący z drugiej połowy XVIII wieku. Świątynia oszalowana, nakryta dachami wielospadowymi z sygnaturką, dobrze zachowaną wieżę konstrukcji słupowo-ramowej wieńczy wysmukły hełm baniasty pokryty blachą miedzianą. Kościół jednonawowy konstrukcji zrębowej, pokryty polichromią, posiadający drewniane ołtarze. W nawie głównej XVIII-wieczny obraz patronów kościoła świętych Apostołów Szymona i Judy Tadeusza. We wnętrzu znajdują się: organy z XVII wieku, ambona z ok. 1779 roku, rokokowa przyścienna chrzcielnica, krucyfiks i barokowe posągi, rzeźby Matki Boskiej z Dzieciątkiem i Chrystusa Zmartwychwstałego oraz konfesyjonały z obrazem św. Piotra na zaplecku. Ściany świątyni zdobią malowane na płótnie stacje Męki Pańskiej.

THE PLACES WORTH SEEING

- ❖ **The Mansion in Wysoka** The mansion was built in the 17th century; the mansion had been habitable until 1848, then it was deserted, and it started to function as a granary. After it had been renovated in the years 1910–1912, it became habitable mansion once again. The building burnt down in Autumn 1939. In 1942 the building was reconstructed and an elementary school was placed in it. In 1988 the deserted and ruined building found new owners. The building was thoroughly renovated, restoring former divisions of interior and adapting it to habitable conditions. The mansion was built of rubble and brick with four-side tile roof. The foundation called “Staropolska Lute”, which conducts studies on culture and old music, and The Fraternity of Lute – an ensemble performing vocal and vocal-instrumental Renaissance music – work by the mansion.
- ❖ **The church in Łętownia** The St. Szymon and Juda church comes from the second half of the 18th century. The church is timbered and covered by a multi hipped roof with an ave-bell, a well kept tower of columnar and frame construction is crowned by spire-steeple covered with copper sheet. The single-nave church of log construction is covered with polychrome and has wooden altars. In the main nave there is a picture of the patrons of the church from the 18th century. Inside there is a 17th century organ, a pulpit from 1779, a Rococo font, a crucifix, and Baroque statues, sculptures of The Blessed Virgin Mary and The Baby Jesus and The Risen Christ and confessionals with a picture of St. Peter on the chimney corner. The walls of the temple are decorated by the Stations of the Cross, painted on canvas.

Małgorzata Kowalczyk-Mysza

Pani Małgorzata Mysza – rodowita mieszkanka Toporzyska. Jest artystką wszechstronną. Zajmuje się szyciem i zdobieniem gorsetów, stanowiących część strojów ludowych. Jednak największą pasją pani Małgorzaty jest bibułkarstwo.

Tradycyjnej sztuki tworzenia kwiatów z bibuły nauczyła ją babcia. Artystka swoje inspiracje czerpie głównie z natury. Obserwując żywy kwiat, potrafi wyczarować jego wierną kopię.

Do swoich wyrobów używa głównie krepiny i bibuły marszczonej.

Pani Małgorzata bierze czynny udział w promowaniu tradycyjnego rzemiosła i kultury ludowej. Należy do Koła Gospodyń w Toporzysku. Swój talent wykorzystuje również w tworzeniu regionalnych atrybutów obrzędowych pielęgnujących tradycję ludową.

Wykonuje palmy wielkanocne, bukiety ślubne, jej kwiaty zdobią także wieńce dożynkowe.

Artystka dzieli się swoją pasją i sprzyja artystycznemu rozwojowi dzieci i młodzieży oraz zapoznaje ich z twórczością ludową poprzez prowadzenie warsztatów z bibułkarstwa.

Prace pani Małgorzaty Myszy można obejrzeć na wystawach, gminnych imprezach kulturalnych były również prezentowane podczas „Kiermaszu Twórczości Ludowej” w Bieńkówe.

Małgorzata Kowalczyk-Mysza is a native dweller of Toporzysko. She is a versatile artist. She sews and decorates corsets which make up a part of folk costumes. However tissue-paper craft is her biggest passion. Her grandmother taught her traditional art of creating flowers from tissue-paper. The artist mainly draws her inspiration from nature. By observing living flowers, she can create their faithful reproduction. She mainly uses crepe paper for her products.

Mrs. Małgorzata takes active part in promotion of traditional craft and folk culture. She belong to The Farmer's Wives' Association in Toporzysko. She also uses her talent in creation of regional ritual attributes which foster folk tradition. She makes Easter palms, wedding bouquets; her flowers also decorate harvest-home wreaths.

The artist shares her passion and supports the artistic development of children and youth and she acquaints them with folk art through the conduction of tissue-paper workshops.

Her works can be seen at exhibitions, communal cultural events and they have been also presented during "Fair of Folk Art" in Bieńkówka.

Małgorzata
Kowalczyk-Mysza

Eugenia Kędzior

Pani Eugenia Kędzior mieszka w miejscowości Naprawa. Z haftem krzyżkowym zetknęła się pierwszy raz w szkole podstawowej, wyszywała krzyżkami kwiaty na poduszce. Również mama Pani Eugenii haftowała, więc pokazywała jak się to robi i tego nauczyła również swoją córkę. Pani Eugenia wykonuje swoje prace głównie haftem krzyżkowym, lubi szydełkować czasem szyje bo z zawodu jest krawcową.

Najbardziej lubi wyszywać pejzaże zimowe Podbabiogórza, zachody słońca i ptaki. Przeszło siedemdziesiąt prac pani Eugeni można zobaczyć w jej domu.

Eugenia Kędzior lives in Naprawa. The first time she has used counted cross stitch was in elementary school, she embroidered flowers with cross stitch on a pillow. Her mum was also an embroiderer, so she taught this craft to her daughter. Mrs. Eugenia mainly embroiders her works with cross stitch, she also likes crocheting because she is a dressmaker by profession. She likes embroidering the winter landscapes of Podbabiogórza, sunsets and birds the most. More than seventy works are exhibited in her house.

Maria Kania

Pani Maria Kania jest mieszkanką Naprawy. Pani Maria od dziecka zajmuje się bibułkarstwem. Wykonuje bibułkowe kwiaty, żywo przypominające te stworzone przez naturę; róże, narcyzy, krokusy, tulipany, maki, chabry itp. Swoje umiejętności przekazuje młodszemu pokoleniu. Co roku bierze udział w komisji konkursowej oceniającej palmy wielkanocnych. Jest wieloletnią członkinią Koła Gospodyń, a wykonywane przez nią kwiaty zdobią wieńce i kosze dożynkowe.

Maria Kania is a dweller of Naprawa. She has been engaged with tissue-paper craft since she was a child. She makes tissue-paper flowers which look like real flowers; roses, narcissuses, crocuses, tulips, poppies, cornflowers etc. She passes on her skills to the younger generation. Every year she is on the competition committee of the Easter Palm Competition. She is a long-term member of The Farmer's Wives' Association, and the flowers she makes are used to decorate wreaths and harvest-home baskets.

GMINA MAKÓW PODHALAŃSKI

THE MAKÓW PODHALAŃSKI COMMUNE

 Gmina miejsko – wiejska Maków Podhalański położona jest w beskidzkiej części Karpat Zachodnich w Beskidzie Średnim zwanym też Makowskim. Obszar gminy obejmuje również część Beskidu Wysokiego pogranicze Pasma Jałowieckiego i Pasma Policy. Poszczególne miejscowości, tworzące gminną jednostkę administracyjną, układają się wzdłuż rzeki Skawy oraz jej dopływów: Grzechynki, Skawicy, Cadyńki, Tarnowianki i Wieprzczanki.

Miasto rozbudowało się wzdłuż rozległej doliny rzeki Skawy – po jej prawej stronie.

Od północy otoczone jest łagodnymi wzniesieniami Pasma Koskowej Góry, po wschodniej stronie miasto sięga po ujście potoku Żarnowianka i Kamienną Górę. Miasto i Gmina Maków Podhalański obejmuje obszar 108,94 km². Oprócz miasta Makowa Podhalańskiego (20,12 km²) w skład gminy wchodzi następujące miejscowości: Białka, Grzechynia, Juszczyń, Kojaszówka, Wieprzec, Żarnówka.

Początki Makowa sięgają 2. poł. XIV w. W Makowie istniała od schyłku XIX wieku szkoła hafciarska, a tzw. haft makowski znany był i jest szeroko nie tylko w kraju. Zdrowy, leczniczy mikroklimat, na którego właściwości zwrócono uwagę już na początku tego wieku, a także piękno krajobrazu – łagodne, górskie zbocza, ukwiecone łąki i czyste potoki – sprawiają, że Maków i okoliczne wioski odwiedza corocznie wielu turystów.

Przez teren gminy prowadzi sześć znakowanych szlaków turystycznych.

źródło: ZSROW Podbabiogórze

CIĘKAWY Miejsca, które warto zobaczyć

❖ **Izba Regionalna im. E. Wacyka w Makowie Podhalańskim** Mieści się w zabytkowym budynku Biblioteki Miejskiej z 1895 roku. Zajmuje trzy pomieszczenia o powierzchni 120 m². W Izbie Regionalnej można zobaczyć wyjątkowo piękne rękodzieła lokalnych twórców między innymi: hafciarek i rzeźbiarzy, a na szczególną uwagę zasługuje rzeźba Stanisława Bałosa – miniatura słynnego ołtarza Wita Stwosza.

 The urban and rural commune Maków Podhalański is located in the Maków Beskid Mountains. The territory of the commune also embraces a part of the Żywiec Beskid Mountains. Particular locations, which create the local administrative unit, are situated along the Skawa river and its basin: Grzechynka, Skawica, Cadyńka, Tarnowianka and Wieprzczanka.

The town grew along the extensive valley of the Skawa river – on its right side. It is surrounded with gentle hills of the Koskowa Mountain Range to the north, in the east the town reaches the stream mouth of Żarnowianka and Kamienna Góra Mountain. The commune and the town of Maków Podhalański encompass the surface of 108,94 km². Apart from the town of Maków Podhalański (20,12 km²), the commune consists of six villages: Białka, Grzechynia, Juszczyń, Kojaszówka, Wieprzec and Żarnówka. The origins of Maków Podhalański date back to the second half of the 14th century. At the end of the 19th century the embroidery school was established and the so-called Maków embroidery became famous not only in Poland. Healthy and curative microclimate, whose properties were discovered already in the early 20th century, as well as the beauty of landscape – easy mountain slopes, flowery pastures and crystal clear brooks – attract numerous tourists every year. Six marked tourist trails, three bicycle trails and a horse-riding trail run through the area of the commune.

source: ZSROW Podbabiogórze

THE PLACES WORTH SEEING

❖ **E. Wacyk Regional Chamber in Maków Podhalański** It is placed in the building of the Local Library from 1895. It occupies three rooms with a surface area of 120 m². In the Regional Chamber it is possible to see beautiful handicrafts of local artists, including embroiderers and sculptors but the sculpture of Stanisław Bałosa deserves a special attention. This is a miniature of The Wit Stwosch altar in Kraków.

❖ **Kaplica Filasowa** Murowana, otynkowana kaplica z wielobocznym zamknięciem od strony ołtarza, wzniesiona została w 1845 r. przez J.K. Filasa. Całość nakrywa siodłowy dach z wieżyczką na sygnaturkę od frontu. Bryła budynku opięta szkarpami posiada charakterystyczne wejście i okna z ostrymi łukami. Kapliczka została gruntownie wyremontowana i odrestaurowana z inicjatywy miejscowej ludności. Zlokalizowana jest przy drodze głównej w Makowie Podhalańskim.

❖ **The Filasowa Chapel** Built of brick and plastered, enclosed on many sides. It was built in 1845 by J.K. Filas. Covered with two-side roof with an ave-bell in the front. The body of the building, which is supported with buttresses, has a characteristic entrance and windows with sharp arches. The Local people have restored and renovated the chapel. The chapel is situated in 3-Maja Street in Maków Podhalański.

Anna Koziana

Pani Anna zajmuje się haftem odkąd skończyła siedemnaście lat. Pracowała w Cepelii w lokalnej spółdzielni „Makowianka”. Przeprowadziła ponad dwieście kursów haftu. Wielokrotnie reprezentowała Maków Podhalański podczas „Cepeliad”. Haftuje obrusy, bieżniki, pościele, serwety – wszystko w rozmaitych kształtach i rozmiarach. Jest specjalistką zarówno od haftu białego, jak i kolorowego.

Pani Anna zdobyła wiele nagród i odznaczeń, między innymi nagrodę Oskara Kolberga, a także liczne dyplomy i świadectwa uczestnictwa w targach i pokazach twórczości ludowej. Artystka sporo podróżuje, ze względu na swoje szczególne zdolności hafciarskie jest ciągle zapraszana w różne miejsca w kraju i za granicą.

Obecnie nadal uczy haftu „Makowskiego”, prowadzi pokazy i kursy rzemiosła. Część jej prac można zobaczyć podczas Tygodnia Kultury Beskidzkiej w Żywcu.

Uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoja dziedzictwa kulturowego”. Podczas spotkań z twórcami pienińsko-gorczańskimi prezentowała swoje hafty, wymieniała się swoimi doświadczeniami jak również poznała wzory, kolorystykę oraz techniki haftu jakie stosują twórcy spod Trzech Koron.

Anna Koziana has been engaged in embroidery since she was seventeen years old. She worked in The Folk and Artistic Handicraft Society “Makowianka”. She has conducted above two hundred courses of embroidery. She has represented Maków Podhalański many times during “Cepeliada” (Fairs of Folk Art). She embroiders table-cloths, table-runners, beddings, teacloths – in all shapes and sizes. She is an expert in white and colourful embroidery. She has won many awards and distinctions, including the Oskar Kolberg prize and also numerous diplomas and certificates of participation in trade fairs and demonstrations of folk art. The artist travels a lot of; because of her special embroidery skills she is still being invited to different places in the country and abroad.

She has been teaching the so-called “Maków embroidery” and has been conducting demonstrations and courses of the craft. Some of her works are exhibited during The Beskid Culture Week in Żywiec. She has participated in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. She has presented her embroideries and has exchanged her experience on embroidery as well as she has learnt new patterns, colouring and techniques of embroidery during the meetings with the artists from under Three Crowns (Trzy Korony).

Anna Malinowska

Pani Anna Malinowska całe swoje życie zawodowe związała z haftciarstwem. Przygodę z haftem rozpoczęła w firmie „Makowianka” oraz Cepelia, w których pracowała przez 20 lat. Obecnie jest na emeryturze, ale pasja i zamiłowanie do haftu pozostało. W dalszym ciągu zajmuje się haftowaniem oraz sprzedażą wyrobów z tzw. „haftem makowskim”. Wyroby takie jak: obrusy, serwety, bieżniki, a także pościel. Haftuje ręcznie na płótnie lnianym nawleczonym na tak zwany „tamborek”. Pani Malinowska swoje wyroby prezentowała na różnych wystawach zdobywając liczne nagrody. Inspiracji do projektów haftu Pani Anna szuka w kwiatach, ogrodzie i tradycji, ale także w spotkaniach z twórcami z innych terenów. W takich spotkaniach Pani Anna brała udział w czasie realizacji projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego” realizowanego przez Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze”. Poznała technikę haftu, kolorystykę i wzory z regionu pienińsko-gorczańskiego.

All her professional life has been connected with embroidery. She started embroidering in the The Folk and Artistic Handicraft Society “Makowianka” and Cepelia where she worked for 20 years. Currently she is retired, but her passion for embroidery has remained. She has been continuously engaged in the embroidery and sale of products with the so-called “Maków embroidery”. She uses hand embroidery stitches when she embroiders the products such as: table-cloths, tea-cloths, table runners and bedding on linen fabric attached to embroidery hoop. Mrs. Malinowska has presented her works at various exhibitions where she has won numerous awards. She draws her inspiration from flowers, garden and tradition, but also from the meetings with the artists from different territories. She has participated in these types of meetings during the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage” realized by Association LAG “Podbabiogórze”. She has learnt the technique of embroidery, colouring and patterns from the region of Pieniny and Gorce.

Mieczysław Głuch

Pan Mieczysław jest rzeźbiarzem, który wykonuje rzeźby monumentalne, modernistyczne, klasyczne, ceramiczne, sakralne oraz stylizowane ludowo. Dodatkowo zajmuje się rzeźbą użytkową oraz wyrobem kapliczek.

Dzięki stałemu kontaktowi ze sztuką i środowiskiem twórców, w głowie pana Mieczysława zakiełkował pomysł stworzenia organizacji artystycznej.

Tak powstało Babiogórskie Stowarzyszenie Twórców Kultury, którego został prezesem – i jest do tej pory. Jednocześnie od 2000 r. organizuje on w Makowie Podhalańskim międzynarodowe plenery malarstwa, rzeźby i ceramiki.

W Makowie znajduje się również jego autorska galeria (ponad 147 rzeźb), która jest zarazem placówką Ekomuzeum Babia Góra.

Mieczysław Głuch is a sculptor who carves monumental, modernist, classical, ceramic, sacred and folk sculptures. He is also engaged in utilitarian sculpture and the production of wayside shrines. Because of the close contact with art and the circle of artists, an idea to create an artistic society was born in his mind. The Babia Góra Society of Culture Artists was established and he was elected the chairman of this society. He has been the chairman of this organization to this time. At the same time he has been organizing international outdoor workshops of painting, sculpture and pottery since 2000. There is also his private gallery in Maków (over 147 sculptures), which is also the station of The Babia Góra Ecomuseum.

Magdalena Piaseczny

Zajmuje się rękodziełem, głównie zabawką ludową drewnianą, związaną z regionem Podbabiogórza. Wykonuje między innymi: koniki, krówki, ptaszki, bryczki, karuzelki, lalki, rybki i wiele innych, a także biżuterię drewnianą.

Produkty te tworzone są przeważnie ręcznie w sposób niemasowy z surowców dostępnych lokalnie. Z zabawką ludową pani Magda miała styczność od dzieciństwa. Tradycję rodzinną przekazali jej rodzice. Pani Magda uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”. Podczas spotkań z twórcami pienińsko – gorczańskimi prezentowała swoje zabawki ludowe.

Udział w projekcie współpracy dał pani Magdalenie możliwość wymiany doświadczeń, był też inspiracją do nowych pomysłów. Nową pasją jakiej obecnie poświęca czas jest bibułkarstwo.

She is engaged in handicraft, mainly folk wooden toy, connected with the region of Podbabiogórza, including: ponies, small cows, little birds, carriages, carousels, dolls, fish, wooden jewellery and many others. These are hand-made products from locally accessible raw materials. She has had contact with folk toy since her childhood. Her parents passed on this family tradition to her. She has participated in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. She has presented her folk toys during the meetings with the artists of Gorce and Pieniny. Participation in the cooperation project has given her a possibility to exchange experience and it has been also inspiration for new ideas. Her new passion is tissue-paper craft to which she dedicates her free time.

Wiesława Wolczko

Mieszka i pracuje w Makowie Podhalańskim. Bibułkarstwem zajmuje się od 10-tego roku życia. Zamiłowanie do tej tradycyjnej dziedziny twórczości wyniosła z domu rodzinnego. Wykonuje różne kompozycje kwiatowe z motywami ludowymi, jak również różne formy dla potrzeb współczesnych. Są to bukiety, wieńce, gałązki, gaiki, stroiki, palmy, ozdoby choinkowe, kabłąki. Pomysł czerpie z podpatrywania przyrody babiogórskiej. Zdobyła także liczne nagrody, między innymi II i III miejsce w konkursie „Rękodzieło Ludowe Górali Babiogórskich (Sucha Beskidzka 2000 r. i 2002 r.). Współpracuje z instytucjami organizującymi warsztaty z bibułkarstwa.

Uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”. Podczas spotkań z twórcami pienińsko-gorczańskimi wymieniała się swoimi doświadczeniami związanymi z bibułkarstwem. Swoje prace prezentowała podczas „Kiermaszu Twórczości Ludowej”. Chętnie dzieli się swoimi umiejętnościami.

Jest twórcą ludowym zrzeszonym w Stowarzyszeniu Twórców Ludowych.

She lives and works in Maków Podhalański. She has been engaged in tissue-paper craft since she was 10 years old. Her passion for this traditional field started at home. She makes various floral compositions with folk motifs, as well as for specific needs including bouquets, wreaths, twigs, bosks, Christmas and Easter centerpieces, palms, Christmas decorations, bows. She draws her inspiration from the nature of Babia Góra. She also won numerous awards including second and third place at the competition “Folk Handicraft of the Babia Góra Highlanders” (Sucha Beskidzka 2000 and 2002). She cooperates with institutions which organize tissue-paper workshops. She has participated in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. She has exchanged her experience on tissue-paper craft during the meetings with the artists of Gorce and Pieniny. She has presented her works during “Fair of Folk Art”. She willingly shares her skills. She is a folk artist associated with The Association of Folk Artists.

 Gmina wiejska położona jest w zachodniej części obszaru Podbabiogórza, na wysokości ok. 500 m n.p.m. Graniczy od południa z gminami Zawoja i Koszarawa, od zachodu z gminami Jeleśnia i Gilowice-Ślemień, od północy z Andrychowem i Mucharzem, a od wschodu z Zembrzycami, Suchą Beskidzką i Makowem Podhalańskim. Ukształtowanie terenu sprzyja rozwojowi turystyki pieszej i rowerowej oraz rozwojowi narciarstwa (ze względu na ostry klimat i długie zaleganie śniegu). Wchodzące w skład gminy wioski położone są w kotlinach i na zboczach gór opasującego je masywu Beskidu Żywieckiego. Najwyższe wzniesienie to: Jałowiec (1150 m n.p.m.), Jaworzyna (990 m n.p.m.), Leskowiec (969 m n.p.m.), oraz Solnisko (860 m n.p.m.). Najcenniejszym zabytkiem gminy jest pochodzący z 1789 r., drewniany kościół w Lachowicach, który zaliczany jest do ważniejszych przykładów drewnianej architektury sakralnej. Stryszawa wraz z okolicznymi wioskami należy do głównych ośrodków zabawkarstwa ludowego w Polsce. Zabawki zaczęto tu wytwarzać w pierwszej połowie XIX wieku, obok produkcji innych przedmiotów z drewna. Zabawki z drewna wykonywało się przy użyciu tradycyjnych narzędzi i wzory, które stanowiły i nadal stanowią własność rodzinną. Dla podtrzymania tradycji zabawkarskich w Stryszawie powstały Warsztaty Twórcze, gdzie dzieci i młodzież uczą się wytwarzania prostych zabawek. Tutaj mieści się również stała ekspozycja zabawek twórców z terenu Gminy Stryszawa. Przez obszar gminy przebiega kilka znakowanych szlaków turystycznych. Bogactwo przyrodnicze, zwarte kompleksy leśne (świerkowo-bukowe i jodłowe), zalety klimatyczne i piękno krajobrazu sprawiają, że gmina Stryszawa jest doskonałym wymarzonej miejscem do wypoczynku rodzinnego w pensjonatach prowadzących regionalną kuchnię, której podstawą są miejscowe, ekologiczne produkty. Nie przez przypadek gospodarstwa agroturystyczne gminy były wzorem dla wielu tego typu placówek w kraju.

źródło: ZSROW Podbabiogórze

CIEKAWY MIJESKA, KTÓRE WARTO ZOBACZYĆ

- ❖ **Klasztor Sióstr Zmartwychwstanków na Siwówce i Izba Pamięci Prymasa Wyszyńskiego** Położony pod najwyższym szczytem gminy – Jałowcem (1111 m n.p.m.), założony w 1929 roku na ziemiach przekazanych przez Kune Gundę Siwiec. Głównym zadaniem klasztoru była pomoc wiejskim dziewczętom w zdobyciu dobrego wykształce-

 The rural commune is located in the western part of Podbabiogórze, at the height around 500 metres above sea level. It borders with the communes of Zawoja and Koszarawa to the south, Jeleśnia and Gilowice-Ślemień to the west, Andrychów and Mucharz to the north, and Zembrzyce, Sucha Beskidzka and Maków Podhalański to the east. The lay of the land favours hiking, bicycle tourism and skiing (because of sharp climate and long snow retention). The villages included in the commune are located in the valleys and slopes of The Żywiec Beskid Mountains. The highest hills are: Jałowiec (1150 MASL), Jaworzyna (990 MASL), Leskowiec (969 MASL), and Solnisko (860 MASL). The wooden church in Lachowice erected in 1789 is the most precious monumental building in the commune since it is one of the most important examples of sacral wooden architecture in the whole Małopolska Region. Stryszawa alongside with the neighbouring villages have been one of the biggest centres of folk wooden toy manufacturing in Poland. The toy-making tradition in Stryszawa dates back to the first half of the 19th century. The toys were made apart from other objects from wood. The toys were made by means of traditional tools and the patterns have always been the family property. Responding to the prospect of losing the local toy-making tradition amid the onslaught of mass produced toys, the Municipal Cultural Centre in Stryszawa established a series of 'Creative Training Workshops'. It is a place where children and youth learn how to make simple toys. It is also a place of the permanent exhibition of toys of artists from the land of the Stryszawa commune. Several marked tourist trails and bicycle trails cross the area of the commune. The richness of nature, thick forest complexes (spruce-beech and fir), climate properties and the beauty of landscapes make the Stryszawa commune a perfect place for family holidays in numerous agrotourism farms offering regional cuisine based on local ecological products. The tourism farms of Stryszawa are highly recommended since they became model examples for numerous similar farms in other parts of Poland.

source: ZSROW Podbabiogórze

THE PLACES WORTH SEEING

- ❖ **The monastery of The Sisters of the Order of Resurrection in Siwówka and The Memorial Exhibition Room of the Primate Stefan Wyszyński** It is located under the highest peak of the commune – Jałowiec (1111 M.A.S.L.),

nia i zawodu. To miejsce pielgrzymek grup apostołskich, modlitewnych, grup odnowy, a także indywidualnych turystów. Swoją rozgłos klasztor zawdzięcza corocznym wizytom Prymasa 1000-lecia Stefana Wyszyńskiego w latach 1960–1968, który przyjeżdżał na wypoczynek do Stryszawy. Podczas pobytów Prymasa w Stryszawie, odwiedzał go Kardynał Karol Wojtyła. Obok Klasztoru stoi budynek, w którym Prymas nocował i w którym utworzono Izbę Pamięci Prymasa Wyszyńskiego. Klasztor udostępnia zwiedzanie Izby z przewodnikiem. Istnieje również możliwość noclegu w budynkach klasztornych.

❖ **Beskidzkie Centrum Zabawki Drewnianej** Beskidzkie Centrum Zabawki Drewnianej mieści się w zabytkowym dworcu w Stryszawie. Jest to miejsce, w którym dzieci i młodzież mogą zobaczyć tradycyjne zabawki ludowe żywiecko-suskiego ośrodka zabawkarskiego, oraz poznać zasady ich wytwarzania – poprzez uczestnictwo w Warsztatach Twórczych. Do zajęć z edukacji folklorystycznej proponowanych przez organizatorów należą: malowanie tradycyjnych ptaszków stryszawskich, malowanie zabawek, malarstwo na szkłe, bibułkarstwo, ekozabawka z siana, zdobnictwo bożonarodzeniowe, malowanie pisanek, garncarstwo, tkactwo artystyczne, wykonywanie koszyków ze sznurka.

❖ **Kościół pw. Św. Piotra i Pawła w Lachowicach** Obiekt drewniany, wybudowany ok. 1792 roku. Zawiera XIX – wieczną polichromię, kamienną chrzcielnicę z 1789 roku. Obecnie w kościele znajduje się 6 ołtarzy: 4 boczne, jeden na środku prezbiterium i główny, który skupia na sobie najwięcej uwagi. Całość ołtarza głównego dzieli się na trzy kondygnacje: najwyższa o dwóch prostych kolumnach, druga o czterech kolumnach ze zdobionymi kapitelami. Do prezbiterium przylega drewniana zakrystia z jednym zakratowanym oknem i drzwiami. Między prezbiterium a nawą znajduje się otwór tęczyowy podwójny: półkolisty z drewnianym, rzeźbionym krucyfiksem, dolny większy o łuku półkolistym z ornamentem i promieniami. Na bocznych ścianach Kościoła znajdują się drewniane kolumny dźwigające posągi Matki Bożej i św. Jana Ewangelisty. Dach i sklepienie podtrzymywane jest przez zdwojone krokwie. Ściany są pochyłe, przedzielone obiegającym daszkiem. Drzwi kościelne mają zabytkowy zamek i kłódkę, zrobione z metalu wytopionego w suskich kuźnicach. Obok kościoła znajduje się stara drewniana dzwonnica pochodząca z końca XVIII wieku.

established in 1929 on the lands donated by Kunegunda Siwiec. The main task of the congregation was the help to the young girls to get a good education and profession. This is a place of pilgrimages for apostolic, prayer and redemption groups and also individual tourists. It is famous for frequent visits of the Primate of the Millennium Stefan Wyszyński in years 1960-1968. During his stays in Stryszawa The Cardinal Karol Wojtyła was his frequent guest. Next to the monastery there is building in which the primate stayed for the night. The Memorial Exhibition Room of the Primate Stefan Wyszyński was established here. The monastery and the exhibition rooms are available for tourism also with a guide. There is also a possibility of lodging in the monastery buildings.

❖ **The Beskid Centre of Folk Art Toy** The Beskid Centre of Folk Art Toy is located in the historic manor-house in Stryszawa. It is a place where children and youth can see traditional toys from the regions of Sucha Beskidzka and Żywiec and also learn the rules of their production – through participation in Creative Training Workshops. Folklore education includes: painting traditional little birds from Stryszawa, painting toys, painting on glass, tissue-paper craft, eco-toy from hay, Christmas decorative art, painting Easter eggs, pottery, artistic weaving, making string baskets.

❖ **St. Paul and Peter's Church in Lachowice** This wooden church was built in 1792. It has a polychromy from the 19th century and a stone font from 1789. There are six altars: four lateral ones, one in the centre of chancel and the main one which focuses our attention on. The whole main altar is divided into three levels: the highest with two straight columns, the second with four columns decorated with capitals. A wooden sacristy is adjacent to the chancel with one barred window and doors. Between the chancel and the nave there is a double rainbow arch: a semicircular with a wooden carved crucifix, a bottom semicircular arch is larger with an ornament and rays. On the side walls of the church there are wooden columns carrying the statues of the Mother of God and Saint John Evangelist. The roof and vault are supported with doubled rafters. Walls are sloping, divided with the circling small roof. The church door has a historic lock and a padlock, forged from the metal smelted in the smithies of Sucha Beskidzka. Near the church there is an old wooden belfry coming from the end of the 18th century.

Janusz Gałuszka

Tworzeniem zabawek zajmuje się od kilku lat. Metody wyplatania zabawek z siana i słomy nauczył się od swoich rodziców Mariana i Danuty, którzy specjalizują się w tym od ponad 11 lat. Pomysłodawcą zabawki z siana była mama Pana Janusza, która nauczyła się tej sztuki sama, a potem przekazała zdobyte umiejętności synowi. Zabawki powstają poprzez odpowiednie uformowanie wcześniej wysuszonej trawy czyli siana. Następnie są dekorowane nasionami: czarna, mała fasola służy jako oczka, kukurydza jako dziób do ptaka, kawa nasek do wiewiórki. Wzory wszystkich zabawek są oryginalne i jego własnego pomysłu. Do bogatego asortymentu wyrobów z siana można głównie zaliczyć figury zwierzęce – koty, konie, psy, króliki, słonie, żaby, żabki ale także i figury naturalnych rozmiarów. Prace pana Gałuszki można zobaczyć podczas festiwali i na targach. Dużym zainteresowaniem cieszą się warsztaty ekologiczne z siana. Warsztaty te to wspaniała zabawa jak i miły powrót do natury zarówno dla dorosłych jak i dzieci z całej Polski. Rozwijają one w uczestnikach zdolności manualne i plastyczne, pobudzają fantazje i wyobraźnię. Współpracuje z Gminnymi Ośrodkami Kultury. Figurki z siana są powszechnie znane w różnych miejscowościach Polski. Zabawki z siana zaprezentowali na „Kiermaszu Twórczości Ludowej” w ramach realizowanego projektu „Lokalni twórcy ostoja dziedzictwa Kulturowego”, podczas którego wraz z żoną Jadwigą, przeprowadzili pokaz ich wyplatania.

He has been involved in toys making for a few years. He has learnt the techniques of weaving toys from hay and straw from his parents Marian and Danuta, who have specialised in it for more than 11 years. Danuta, the mother of Janusz, was the initiator of hay toy. She learnt this craft by herself and later on she has passed on acquired skills to her son. Toys are made through the suitable formation of early dried grass, that is hay. Then they are decorated with seeds : black, small beans serve as little eyes, maize as the beak of a bird, coffee beans as the nose of a squirrel. The patterns of all toys are original and of his own ideas. The rich range of hay products mainly consists of animal figures including cats, horses, dogs, rabbits, elephants, frogs, little frogs but also life-size figures. His works can be seen during festivals and fairs. Ecological workshops of toy making from hay are popular with people. Workshops are great entertainment as well as nice return to nature both for adults and children from the whole of Poland. They develop manual and plastic abilities of participants, stimulate fantasy and imagination. He cooperates with Communal Culture Centres. Figures from hay are universally known in various places in Poland. Together with his wife Jadwiga they have presented hay toys at Fair of Folk Art and have held a demonstration of hay weaving within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”.

Józef Lasik

Twórczością ludową zajmuje się od 30 lat. Pierwsze swoje rzeźby, żołnierzy, górali wykonał w dzieciństwie. Z biegiem czasu nabrał doświadczenia i zaczął wykonywać rzeźbę sakralną: szopki świąteczne, krzyże oraz różne świętki. Mając 25 lat został członkiem Stowarzyszenia Twórców Ludowych od tego momentu zaczął tworzyć tradycyjne zabawki stryszawskie takie jak: drewniane zwierzątka domowe i leśne, zabawki ruchome (kaczki, kurki, krasnale, bociany, itp. Rzeźbi przede wszystkim w białym drewnie, a sporadycznie także w kamieniu. Dzieła maluje raczej rzadko. Uważa bowiem, że „rzeczy powinny starzeć się wraz z człowiekiem”, co zaobserwować można tylko na niemalowanym drewnie. Lubi rzeźbić w plenerze, gdzie czerpie inspirację. Jego prace biorą udział w wielu konkursach ogólnopolskich i międzynarodowych w rzeźbie i zabawkarstwie takich jak „Patroni Polski i Europy”. Prezentował także swoje ruchome zabawki podczas Kiermaszu Twórczości Ludowej zorganizowanego w ramach projektu współpracy realizowanego przez Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze”. Corocznie uczestniczy w ogólnopolskim konkursie rzeźbiarskim „Patroni naszych kościołów” organizowanym przez Gminny Ośrodek Kultury w Stryszawie.

He has been engaged in folk art since 30 years. He made his first sculptures, which were soldiers and highlanders, when he was a child. Over the course of the years he gained experience and began to make sacred sculpture: Christmas creches, crosses and various holy images. When he was 25 years old he became a member of The Association of Folk Artists and thenceforth he has made traditional toys from Stryszawa such as: little wooden home and forest animals, moving toys (ducks, hens, dwarves, storks, etc). He mostly carves in white wood, and also occasionally in stone. He rarely paints his works. He believes that “things should age together with a man” which can only be observed on unpainted wood. He likes carving in the open air, the nature of Babia Góra works inspirationally on him. His works have been exhibited at many all-Polish and international competitions in the category of sculpture and toy-making such as “The Patrons of Poland and Europe”. He has also presented his moving toys during Fair of Folk Art within the cooperation project realized by Association LAG “Podbabiogórze”. Every year he participates in the All-Polish Sculptor competition “The Patrons of Our Churches” organized by Cultural Communal Centre in Stryszawa.

Jan Żurek

Pan Jan z zawodu leśnik, z domu rodzinnego wyniósł umiejętność „dłubania w drewnie”. Początkowo były to różnego rodzaju półeczki i pudełka by w końcu zająć się tylko produkcją szachów.

Rozmyślenia na ideą dobra i zła doprowadziły do stworzenia szachownicy dla trzech graczy. Plansza ma kształt sześciokąta foremnego, podzielona jest na 96 pól, trzy strefy dla trzech graczy po 32 pola. Gra się identycznymi figurami i stosuje się te same zasady, co w szachach klasycznych. Ważne jest zakończenie partii. Gra się do momentu zadania pierwszego mata, wygrywa tylko ten z graczy, który mata zadał a zarówno ten, który mata otrzymał jak i ten trzeci, który – czy biernie czy czynnie – uczestniczył w zadaniu mata, obydwaj przegrywają. Wymusza to na każdym z graczy zasadę obrony najsłabszego gracza i to obrony we własnym interesie.

Trojaczki produkowane są z drewna lipy, topoli, osiki, buku i jaworu. Tradycyjnie prace wykończeniowe wykonywane są ręcznie. Oprócz szachów dla trójki graczy Pan Jan produkuje szachy tradycyjne różnej wielkości i formy a także warcaby.

Swoje wyroby prezentował podczas kiermaszów i spotkań realizowanych w ramach projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoja dziedzictwa kulturowego”. W czasie spotkań z twórcami z terenu LGD „Gorce-Pieniny”, Pan Jan poznał wzornictwo gorczańskie, którego elementy zamierza wykorzystać w zdobieniu szachów przez siebie wykonywanych.

He is a forester by profession. He learnt the skill of wood carving in his family house. At first he made various kinds of drawers and boxes and eventually he took up the production of chess. The meditation on the idea of good and bad made him to create the chessboard for three players. The board has a shape of regular hexagon, it is divided on 96 alternating cells, three sets for three players with 32 cells. The game is played with identical figures and it complies to the same rules as in classic chess. The ending of a party is important. The game is played until someone gives the first checkmate, the first player to give checkmate wins the game, the third player loses as well as the checkmated one. Players must concentrate not only on their own attack and defense, but also on preventing the two opponents from checkmating each other. Three player chess is produced from the wood of lime-tree, poplar, aspen, beech and sycamore. Decoration of chess is done traditionally by hand. Apart from three-player chess Mr. Jan also makes traditional chess of various size and form and also draughts. He has presented his products during fairs and meetings realized within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. He has learnt the pattern-designing of Gorce during the meetings with with the artists of LAG “Gorce-Pieniny and he is going to use its elements in the decoration of chess made by him.

Tadeusz Leśniak

Twórczością ludową zajmuje się od dzieciństwa. Pierwsze lekcje z zakresu „ptaszkarstwa” pobierał od swoich rodziców, którzy od dzieciństwa wtajemniczali go w wykonywaną przez siebie twórczość.

Tworzy ptaszki, tradycyjne zabawki stryszawskie, zgodne z utrwalonymi przez lata wzorami oraz ptaki przypominające wielkością, kształtem i kolorem te naturalne (sowy, puchacze, dzięcioły, dudki, sójki).

Ptaszki – chociaż są zaliczane do zabawek – najczęściej pełnią funkcję dekoracyjną – przyozdabiają choinki, ściany, kwiaty.

Zabawkarstwo to dla pana Tadeusza nie tylko hobby, lecz także sposób na życie. Na co dzień pracuje w Gminnym Ośrodku Kultury w Stryszawie, gdzie prowadzi warsztaty rzemiosła tradycyjnego dla dzieci i dorosłych. Po pracy tworzy u siebie w domu.

Tadeusz Leśniak zajmuje się również wytwarzaniem innych zabawek według ludowych wzorów, takich jak: koniki, bryczki, klepoki, taczki itp.

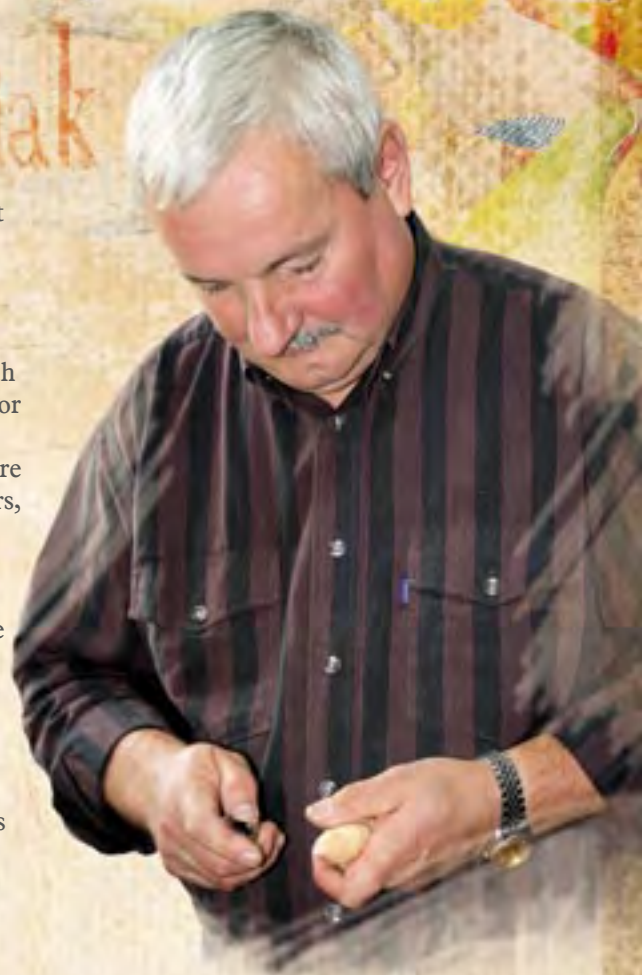
Swoje prace prezentował na wielu konkursach i wystawach w kraju i zagranicą, m.in. w Warszawie, Krakowie, Zakopanem, Lublinie, Bielsku – Białej, Kielcach oraz we Francji, Włoszech, Belgii i Hiszpanii. Otrzymał wiele nagród i wyróżnień.

Jest członkiem Stowarzyszenia Twórców Ludowych. Swoje umiejętności prezentował podczas spotkania z twórcami z terenu LGD „Gorce-Pieniny” w Beskidzkim Centrum Zabawki Ludowej w Stryszawie, dzieląc się swoimi doświadczeniami w ich wykonywaniu.

He has been engaged in folk art since childhood. He learnt the craft of making wooden birds from his parents who initiated him into this craft when he was a little child. He makes little birds, traditional toys from Stryszawa, consistent with patterns that have been preserved for years and birds which resemble in size, shape and colour the real nature birds (owls, eagle owls, woodpeckers, hoopoes, jays).

Although little birds are counted among toys, they mostly serve decorative purposes – they decorate Christmas trees, walls, flowers. Toy making is not only hobby for Mr. Tadeusz, but he also makes a living out of it. He works in Communal Cultural Centre in Stryszawa every day, where he leads workshops of traditional craft for children and adults. After work he creates works for himself at home. Tadeusz Leśniak is also involved in the production of different toys according to folk patterns, such as: ponies, carriages, clapping birds (klepoki,) wheelbarrows etc.

He has presented his works at many exhibitions and competitions in the country and abroad including Warsaw, Cracow, Zakopane, Lublin, Bielsko – Biała, Kielce and France, Italy, Belgium and Spain. He has received many awards and distinctions. He is a member of The Association of Folk Artists. He has presented his skills and exchanged his experience during the meeting with with the artists of LAG “Gorce-Pieniny” in The Beskid Centre of Folk Art Toy in Stryszawa.

Zofia Kucia

Bibułkarstwem zajmuje się od ponad 20 lat. Pani Zofia uczyła się tej sztuki sama. Inspirację czerpała z babiogórskiej przyrody – podglądając wygląd kwiatów i innych roślin.

W czasie spotkań z twórcami z terenu pienińsko-gorczańskiego

Pani Zofia chętnie dzieliła się swoim doświadczeniem z innymi bibułkarkami. Poznawała techniki zwijania kwiatów z bibuły z terenu

LGD „Gorce-Pieniny”. Pani Zofia bierze udział w kiermaszach twórczości ludowej organizowanych na terenie regionu babiogórskiego, a także w Muzeum Etnograficznym w Zielonej Górze, które organizuje imprezę pt. „Warsztaty Tradycji w Domu, w Polu i Zagrodzie”.

W okresie Świąt Wielkanocnych Pani Zofia uczestniczy w pokazach tradycyjnych palm.

Pokazy odbywają się w szkołach, przedszkolach, domach opieki społecznej, warsztatach terapii zajęciowej. Zdobyła II miejsce w konkursie na produkt lokalny Podbabiogórza w dziedzinie bibułkarstwa.

She has been engaged with tissue-paper craft for more than 20 years. She is a self-taught person.

She drew inspiration from the nature of Babia Góra – by looking at flowers and different plants.

She willingly has exchanged her experience on tissue-paper craft during the meetings with the artists of Gorce and Pieniny.

She has learnt the techniques of rolling up flowers from tissue-paper from the region of LAG “Gorce-Pieniny”. Mrs. Zofia participates in the fairs of folk art organized in the region of Babia Góra and also in the Ethnographical Museum in Zielona Góra which organizes the event entitled. “Workshops of Tradition at Home, in the Field and on the Farm”.

She takes part in demonstrations of traditional palms at Easter.

Demonstrations are held at schools, kindergartens, nursing homes, occupational therapy workshops. She has won second place at the Local Product of Podbabiogórza competition in the category Tissue-paper craft.

 Gmina wiejska Zawoja położona jest w południowo – zachodniej części obszaru Podbabiogórza i graniczy z gminami Bystra-Sidzina, Koszarawa, Lipnica Wielka, Maków Podhalański i Stryczawa, a także ze Słowacją. W skład gminy Zawoja wchodzi dwie duże wsie Zawoja i Skawica. Siedzibą gminy jest Zawoja. Gmina położona jest w dolinie Skawicy (dopływ Skawy), między Pasmem Babiogórskim a Pasmem Jałowieckim (Beskid Żywiecki). Początki Zawoi sięgają XVI w. Tutejsi górale należą do grupy etnograficznej tzw. Babiogórców. W skansenie PTTK w Zawoi-Rówienki znajdują się trzy drewniane chaty reprezentujące typowe dla rejonu babiogórskiego budownictwo mieszkalne. Zawoja jest siedzibą utworzonego w 1954 r. Babiogórskiego Parku Narodowego.

W siedzibie BPN znajduje się Ośrodek Edukacyjny, w skład którego wchodzi Wystawa Stała i Ogród Roślin Babiogórskich. W Markowych Szczawinach poniżej szczytu Babiej Góry, znajduje się najstarsze beskidzkie schronisko PTTK (1906 r.). Przez obszar gminy prowadzi wiele znakowanych szlaków turystycznych. Niezwykle piękne krajobrazy, z dominującym nad gminą masywem Babiej Góry – Królowej Beskidów, unikatowy ekosystem, wieloletnie tradycje w podejmowaniu gości, sprawiają że Zawoja jest obecnie jedną z najatrakcyjniejszych miejscowości wypoczynkowych na południu Polski, w której realizowane mogą być o każdej porze roku najróżniejsze formy wypoczynku.

źródło: ZSROW Podbabiogórze

 The rural commune of Zawoja is located in the southwestern part of Podbabiogórze and it borders with the communes of Bystra-Sidzina, Koszarawa, Lipnica Wielka, Maków Podhalański and Stryczawa, and also with Slovakia. The commune consists of two large villages: Zawoja and Skawica. Zawoja is the seat of the commune. The commune lies in the valley of the Skawica river, the left basin of the Skawa river, between the Jałowiec Mountain Range and the Polica Mountain Range (The Żywiec Beskid Mountains). The origins of Zawoja date back to the 16th century. The Local highlanders belong to the ethnic group of the Babia Góra Highlanders. In the heritage park in Zawoja Rówienki, run by the Polish Tourist Country-Lovers' Association (PTTK), there are three huts representing typical houses in the region of Babia Góra. Zawoja is the seat of Babia Góra National Park established in 1954. In the National Park's Educational Centre tourists can visit the fine exhibition of the flora of Babia Góra region as well as the Botanical Garden. In Markowe Szczawiny, below the peak of Babia Góra, there is a popular tourist hostel (PTTK) from 1906. Numerous marked tourist trails cross the area of the commune. Nowadays Zawoja is one of the most attractive holiday resorts in the south of Poland. Owing to the breathtaking mountainous landscapes with the dominating massif of Babia Góra (called 'the Queen of Beskids'), unique eco-system as well as a long tradition of tourism in the area, the commune of Zawoja is a perfect place for various kinds of recreation all year round.

source: ZSROW Podbabiogórze

CIĘKAWA MIEJSCA, KTÓRE WARTO ZOBACZYĆ

- ❖ **Klasztor oo. Karmelitów Bosych** Plan założenia klasztoru pojawił się w 1938 roku, jednak faktyczną budowę rozpoczął o. Bernard Smyrak w 1944 roku. W latach 1970–76 znacznie ulepszono klasztor i budynki gospodarcze oraz wybudowano nowoczesny kościół według planów inż. architekta Antoniego Nowotarskiego. W roku 1986 z inicjatywy ówczesnego proboszcza o. Romualda Wilka rozpoczęto przebudowę starej, drewnianej świątyni w nowy, przestronny klasztor oraz prace nad budową domu oazowego. W 1948 roku zgodę do celebrowania mszy i prawa publiczne do odprawiania nabożeństw przyjętych w Zakonie uzyskał o. Walerian Ryszka. Piękne przydrożne kapliczki oraz stacje Drogi Krzyżowej mogą być miejscem chwilowej zadumy i modlitwy dla zwiedzających.
- ❖ **Wodospad na Mosornym Potoku** Ciekawa atrakcja przyrodnicza ukazująca piękno przyrody nieożywionej i sił natury. Leży on przy niebieskim szlaku prowadzącym z Zawoi Mosornego na Halę Śmietanową i dalej na Kiczorkę. Pomimo niewielkiego oddalenia od zabudowań mieszkalnych dolinka potoku położona jest w ustronnym zakątku schowanym w lesie. Wodospad opada z ośmiometrowego progu, który układa się w kilka stopni skalnych, a płynąca w nim woda wyżłobiła w skałach koryto, odrywając poziomo poukładane warstwy fliszu karpacciego. Wodospad na Mosornym Potoku jest jednym z największych, najładniejszych i najczystszych wodospadów w polskich Beskidach.
- ❖ **Babia Góra** (1725 m n.p.m.) to najwyższe wzniesienie w paśmie gór Beskidu Wysokiego. W 1977 roku Babia Góra jako jeden z pierwszych obszarów na świecie uzyskała status rezerwatu biosfery nadany jej przez UNESCO–MaB. Wyróżnienie to zawdzięcza swoim unikatowym walorom przyrodniczym, długiej historii ochrony oraz intensywnie prowadzonym na jej obszarze badaniami naukowym. W 2001 r. nastąpiło rozszerzenie Rezerwatu Biosfery Babia Góra na cały teren Babiogórskiego Parku Narodowego.

THE PLACES WORTH SEEING

- ❖ **The Discalced Carmelites Monastery** The plan of the foundation of the monastery appeared in 1938, however the actual building of monastery was started in 1944 by father Bernard Smyrak. In years 1970–1976 the monastery and the farm buildings were extended and considerably improved and a new church was built in accordance with the plans of an architectural engineer Antoni Nowotarski. In 1986 on the initiative of the then parson, Romuald Wilk the rebuilding of the old wooden temple began. The new spacious monastery and the oasis house church were built. In 1948 father Walerian Ryszka got an assent to celebrate masses. The beautiful wayside shrines and The Stations of The Cross can be good places for prayer and meditation for tourists.
- ❖ **The Waterfall on the Mosorny stream** This is an interesting nature attraction showing the beauty of inanimate nature and forces of nature. It is located on the blue trail leading from Zawoja Mosorny to Hala Śmietanowa and farther to Kiczorka. Although there is a small distance to residential buildings, the little valley of the stream is situated in the secluded corner deeply hidden in the forest. This is an eight metre waterfall which flows down onto rocks. The flowing water grooved a channel in the rocks, tearing off horizontally settled layers of Carpathian flint. The waterfall on the Mosorny Stream is one of the largest, prettiest and the purest waterfalls in the Polish Beskids.
- ❖ **Babia Góra** (1725 m above sea level) is the highest mountain in the mountain range of the Żywiec Beskid Mountains. In 1977 Babia Góra, within the area of the National Park, acquired the status of Biosphere Reserve and was included in the UNESCO “Man and Biosphere” programme. Babia Góra received this honorable mention due to unique natural values, long history of nature protection and researches conducted in this area.

Ryszard Zajda

Pan Ryszard jest jednym z niewielu żyjących przedstawicieli niemal całkowicie już zapomnianego zawodu, jakim jest bednarstwo. Jest to dla niego zajęcie z tradycjami, gdyż jego rodzina zajmuje się tym rodzajem rzemiosła od trzech pokoleń. Jak wspomina, dawniej bednarze mieli pełne ręce roboty, ponieważ beczki, wiadra, wanny czy czerpaki były niezbędne w każdym gospodarstwie.

Dziś wyroby drewniane zostały zastąpione plastikiem i metalem i dlatego bednarze wykonują niemal wyłącznie miniaturki dawnych wyrobów. Obecne wyroby służą bardziej do dekoracji oraz mają mniejsze znaczenie praktyczne.

W warsztacie pana Ryszarda powstają miski, wiaderka, czerpaki, kufle i masielnice. Do ich wyrobu wykorzystuje drewno drzew iglastych – jodły, sosny, świerku, w które pozyskuje między innymi z własnego gospodarstwa. Podstawowymi narzędziami pracy są wałki i piły. Jak opowiada pan Ryszard, kiedyś praca bednarza była bardziej wymagająca, ponieważ wszystkie elementy wykonywało się ręcznie. Dawne narzędzia, takie jak strug, ośnik, skoblica czy tzw. krozydło, można nadal oglądać w jego pracowni.

Choć proces powstawania wyrobów bednarskich znacznie się usprawnił, pewne rzeczy pozostały niezmienione od dziesięcioleci. Pan Ryszard korzysta z tych samych tradycyjnych wzorców, z których korzystali jego ojciec, dziadek i pradziadek.

Również techniki zdobienia gotowych przedmiotów – struganie, rzeźbienie i wypalanie – pozostały te same. Pan Ryszard wielokrotnie brał udział w konkursach rzemiosła i odnosił liczne sukcesy, zdobył m.in. główną nagrodę w konkursie na znak promocyjny „Łączy nas Babia Góra”. Wyroby Pana Ryszarda prezentowane były podczas „Kiermaszu Twórczości Ludowej” w Bieńkówce.

Osoby zainteresowane obejrzeniem warsztatu bednarza mogą liczyć na taką możliwość. Pan Ryszard chętnie pokaże swoją pracownię, może również poprowadzić na miejscu warsztaty dla dzieci lub dorosłych.

Ryszard Zajda is one of the few living representatives of an almost forgotten profession which is cooperage. For him it is an occupation steeped in tradition, because his family has been involved in copper making for three generations. As he mentions, coopers had their hands full in the past, because barrels, buckets, tubs or scoops were indispensable in each farm. Today, wooden articles have been replaced by plastic and metal products and that is why coopers make almost exclusively the miniatures of former articles. The present articles are used for decorative purposes and have lesser practical significance.

He makes cups, buckets, scoops, mugs and butter churns in his workshop. He uses the wood of coniferous trees for his products – fir, pine, spruce, which he also acquires from his own farm. The basic tools of work are crozes and saws. As Mr. Richard tells, the cooper work was once more demanding, because all elements were hand-made. It is possible to see old tools including plane, rasp, croze in his workshop. Although the process of the formation of cooper articles has been improved considerably, some things have remained unchanged over the decades. Mr. Richard uses the same traditional patterns which his father, grandfather and great-grandfather used. The decorative techniques of ready objects – planing, carving and burning – have remained the same. He has participated in craft competitions many times and has won numerous awards including main award in the promotion logo competition “Babia Góra unites us”. His products have been presented during “Fair of Folk Art” in Bieńkówka. Mr. Ryszard willingly shows the workshop of a cooper and he can also lead cooperage workshops for children or adults.

Józef Mazur

Pan Józef zaczął rzeźbić z kory akacji. Pod okiem swojego ojca rzeźbiarza zaczął wykonywać świątki wszelkiego rodzaju. Nie lubi wystaw ani kiermaszy, jednak dał się namówić na wystawy „Patroni naszych kościołów”, w których bierze udział od pięciu lat i zdobywa wyróżnienia. Postanowił, że w dalszym ciągu będzie brał udział w tego typu wystawach, bo to stało się już jego pasją, pomimo, iż nagród i dyplomów ma już pokaźną liczbę. Rzeźby Józefa Mazura powstają wyłącznie z drewna lipowego.

He began carving in acacia wood. He made different kinds of holy images under the guidance of his father. He does not like exhibitions neither fairs, however he was encouraged to exhibit his works at “The Patrons of Our Churches” competition. He has participated and has won distinctions in this competition for five years. He has decided to participate in these types of exhibitions because it has already become his passion, even though he has got a considerable number of awards and diplomas. The sculptures of Jozef Mazur are exclusively made of linden wood.

Emilia Surzyn

Pani Emilia tworzy kwiaty z bibuły. Z bibułki, kawałka drutu i przy pomocy nożyczek powstają mniejsze i większe dzieła. Ich autorka wzoruje się na kwiatkach polnych i ogrodowych, wszystkie jej wzory pochodzą z natury – róże, maki, stokrotki, krokusy itp. Jej kwiaty zdobią przede wszystkim doroczne wieńce dożynkowe, ale stanowią również ozdobę obchodów tzw. Jesieni Babiogórskiej. Trzykrotnie wykonane przez nią wieńce zostały uhonorowane pierwszym miejscem na Powiatowych Dożynkach, z czego jest bardzo dumna. Jako bibułkarka prowadzi warsztaty dla gości przebywających w Zawoi oraz mieszkańców Zawoi – szczególnie młodzieży. Pokazuje i uczy robić kwiaty różnego rodzaju np. róże, stokrotki, maki, krokusy oraz koszyczki. Prace bibułkowe sprawiają jej ogromną przyjemność i satysfakcję, dlatego chętnie przekazuje je młodszemu pokoleniom.

She makes flowers from tissue-paper. Big and small works are made by means of tissue-paper, a piece of wire and a pair of scissors. She patterned her works on field and garden flowers, all her patterns come from nature – roses, poppies, daisies, crocuses etc. Her flowers first and foremost decorate annually harvest-home wreaths, but they also make up the decoration of the celebrations of The Babia Góra Autumn Folk Festival. Her wreaths have been awarded with first place three times at District Harvest Festival, of which she is very proud of. She leads tissue-paper workshops for the guests who are staying in Zawoja and the residents of Zawoja – particularly youth. She teaches them to make different types of flowers including roses, daisies, poppies, crocuses and also little baskets. Tissue-paper craft brings her great pleasure and satisfaction, that is why she willingly passes on this skill to the younger generations.

GMINA ZEMBRZYCE

THE ZEMBRZYCE COMMUNE

 Gmina wiejska położona jest w północnej części obszaru Podbabiogórze i graniczy z gminami Budzów, Maków Podhalański, Mucharz, Stryszawa, Stryszów, Sucha Beskidzka, Wadowice.

W skład gminy Zembrzyce wchodzi następujące wsie: Zembrzyce (siedziba gminy), Marcówka, Śleszowice, Tarnawa Dolna i Tarnawa Górna. Gmina jest silnie rozciągnięta ze wschodu na zachód wzdłuż dwóch rzek Skawy (2,8 km długości) i Paleczki oraz ich dopływów Tarnawki i Palczyca. Skawa stanowi główną oś gminy, wzdłuż której biegnie droga krajowa i linia kolejowa z Suchej Beskidzkiej do Wadowic. Gmina położona jest na granicy Beskidu Średniego Makowskiego i Beskidu Małego. W części wschodniej Beskidu Małego najwyższy szczyt to Leskowiec (922 m n.p.m.). W Beskidzie Średnim wzniesienia przebiegają równoleżnikowo na zachód od doliny Skawy – w pasmach Tarnawskiej Góry i Żurawicy rozdzielone doliną potoku Tarnawka. Na wschód w pasmach Chełmu (603 m n.p.m.) i Koskowej Góry (868 m n.p.m.) góry rozdzielone są doliną rzeki Paleczka. Wzniesienia sięgają 500–600 m n.p.m., nachylenia w dolinach 9–15%, w górnych partiach powyżej 20%. Wzniesienie Beskidu Średniego rozdziela dolina Skawy. Najstarsze wsie gminy istniały już w 1. poł. XIV w. Na lewym brzegu Skawy widoczne są ślady dworu obronnego wystawionego w XVI w. przez Jana Zembrzyckiego, według archeologów w miejscu tym, już w okresie kultury lużyckiej znajdował się gród. Słynące z garbarstwa Zembrzyce, biegłość w uprawianiu tego rzemiosła zawdzięczają, według tradycji, osadzonemu tu kiedyś jeńcom tatarskim. Gmina Zembrzyce jest dziś miejscem, w którym znaleźć można ciszę, spokój i bezpośredni kontakt z przyrodą. W przyszłości gmina zyska mocne atuty, na części jej terenów rozciągać się będzie jezioro, powstałe po przegrodzeniu Skawy zaporą budowaną w Świnnej Porębie. Szlakami turystycznymi, prowadzącymi przez teren gminy, można wędrować po górach Beskidu Małego i Średniego (Makowskiego).

źródło: ZSROW Podbabiogórze

 The rural commune is located in the northern part of Podbabiogórze and it borders with the communes of Budzów, Maków Podhalański, Mucharz, Stryszawa, Stryszów, Sucha Beskidzka, Wadowice. The commune consists of following villages: Zembrzyce (the seat of the commune), Marcówka, Śleszowice, Tarnawa Dolna and Tarnawa Górna. The commune is strongly stretched from the east to the west along two rivers, the Skawa river (with length 2,8 km) and Paleczka and their tributaries Tarnawka and Palczyca. The Skawa river makes up the main axis of the commune, along which run the national road No.28 and the railway line Sucha Beskidzka – Wadowice. The commune is lying in the territory of the Little Beskid and Maków Beskid Mountains. The highest peak is Leskowiec in the eastern part of Little Beskid Mountains (922 m a.s.l). In the Maków Beskid Mountains hills run parallel to the west of the Skawa valley – in the ranges of Tarnawska Góra and Żurawica, divided by the valley of Tarnawka stream. In the east in the ranges of Chełm (603 m a.s.l) and Koskowa Mountain (868 m a.s.l) mountains are divided by the valley of the Paleczka river. Hills reach 500–600 m a.s.l., slopes in the valleys 9–15%, in the upper parts above 20%. The hills of the Maków Beskid Mountains are divided by the valley of the Skawa river. The oldest settlements in the commune date from the early 14th century. On the left bank of the Skawa river there are remains of the fortress mansion erected by Jan Zembrzycki in the 16th century. According to archeologists, there used to be a large settlement in the period of Lusatian culture in this place. Zembrzyce is famous for tanning industry. It is believed that the local community learned the skill of leather processing from the Tartar captives imprisoned in Zembrzyce. The commune of Zembrzyce is a place in which tourists can find peace, relaxation and a direct contact with nature. In the nearest future the area will become even more attractive thanks to the construction of the Świnna Poręba Water Reservoir on the Skawa River. Three tourist trails crossing the area of the commune lead to the Little and Maków Beskid Mountains. Bicycle and horse-riding trails are also available to tourists.

source: ZSROW Podbabiogórze

CIEKAWE MIEJSCA, KTÓRE WARTO ZOBACZYĆ

- ❖ **Kapliczka w Centrum Śleszowic** Wybudowana przez społeczność Śleszowic w 1749 roku. Kapliczka była murowana na planie kwadratu, a jej centrum stanowi posąg Chrystusa Upadającego pod Krzyżem z XVIII w. Wewnątrz umieszczono tablicę upamiętniającą wizytę Jana Pawła II. Kapliczka jest jednym z punktów dawnych pielgrzymek z rejonu Beskidu Małego do Kalwarii.
- ❖ **Kapliczka na Sosnówce** Wybudowana przez mieszkańców Marcówki w 1875 roku. Wewnątrz znajduje się ołtarz z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej.

THE PLACES WORTH SEEING

- ❖ **The chapel in the centre of Śleszowice** The chapel was built by community of Śleszowice in 1749. The chapel was bricked on the plane of a square, the Statue of Christ Falling Under the Cross from the 18th century is the centerpiece of this chapel. Inside there is a board with the inscription commemorating the meeting of local people with the then-bishop Karol Wojtyła (the future Pope John Paul II). The chapel is one of the points of former pilgrimages of Karol Wojtyła from Beskid Mały (Little Beskid) to Kalwaria.
- ❖ **The chapel on Sosnówka** The chapel was built by residents of Marcówka in 1875. Inside there is the altar with a painting of Our Lady of Częstochowa.

Wanda Talaga

Pani Wanda zaczynała od haftu richelieu i robótek na drutach, jednak najczęściej prac wykonuje przy użyciu szydełka. Prace jej są inspirowane przez stare wzory, które wykorzystuje do swoich potrzeb, w ten sposób tradycyjne wzory zyskują drugą młodość. Szydełkowanie traktuje jako sposób na spędzanie wolnego czasu i relaks.

Uczestniczy w wystawach i pokazach prac artystów ludowych na imprezach organizowanych w regionie m.in. w Zawoi, Marcówce. Brała także udział w Kiermaszu Twórczości Ludowej organizowanego przez LGD „Podbabiogórze” w ramach projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”. W konkursie Produkt Lokalny Podbabiogórze w kategorii *Haft, Koronkarstwo*, organizowanym przez Stowarzyszenie LGD Podbabiogórze zajęła III miejsce.

Mrs. Wanda started with richelieu embroidery and knitting but she makes most works by means of a crochet-hook. Her works are inspired by old patterns which she uses for her needs, in this way traditional patterns get a second wind. She treats crocheting as a way of spending free time and relaxation. She participates in exhibitions and demonstrations of folk art works of artists at events organized in the region including Zawoja, Marcówka. She has participated in Fair of Folk Art organized by LAG “Podbabiogórze” within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. She has won third place at the Local Product of Podbabiogórze competition in the category *Embroidery, Lace-making*, organized by Association LAG Podbabiogórze.

Zofia Pieczara

Pani Zofia haftuje już od 21 lat.

Fascynacja haftem zaczęła się gdy córka Alicja uczęszczała do szkoły hafciarstwa. Haftowanie sprawia jej ogromną przyjemność, jak twierdzi, to zajęcie odpężające, przy którym może się zrelaksować.

Spod jej ręki wychodzą tradycyjnie zdobione: bieźniki, obrusy, ozdoby koronkowe oraz okolicznościowe. Chętnie prezentuje swoje hafty i dzieli się swoim doświadczeniem.

Uczestnictwo w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoja dziedzictwa kulturowego” był dla Pani Zofii właśnie taką okazją do wymiany doświadczeń z hafciarkami z terenu pienińsko-gorczańskiego.

Zofia Pieczara has been embroidering for 21 years by now. The fascination with embroidery began when her daughter Alicja was attending embroidery school. Embroidery gives her great pleasure, and as she claims, it is a relaxing occupation. She makes traditionally decorated table runners, table-cloths, lace and occasional decorations. She willingly presents her embroideries and shares her experience. Participation in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage” has given her a possibility to exchange experience with the embroiderers from the region of Pieniny and Gorce.

Krystyna Matyszkowicz

Pani Krystyna swoje prace wykonuje na naturalnym lnie, nićmi bawełnianymi mulina. Bogactwo możliwości artystycznych w hafcie ludowym jest dla niej inspiracją do samodzielnej pracy twórczej, w której próbuje się realizować poprzez takie techniki jak haft atlasowy, toledo, richelieu, dziergany, mereżka. W jej pracach znajdują Państwo również bogate wzory richelieu, zawdzięczające swój niepowtarzalny urok dzięki charakterystycznym, misternym azurom. Haftuje: obrusy, bieźniki, serwety, zasłony, firany, pościel, inspiracją dla niej są tradycyjne Podbabiogórskie wzory. Udział w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoja dziedzictwa kulturowego” był okazją dla Pani Krystyny do prezentacji swoich haftów, ale także okazją do wymiany doświadczeń z hafciarkami z terenu LGD „Gorce-Pieniny”.

Krystyna Matyszkowicz makes her works on natural linen by means of embroidery floss. The richness of artistic possibilities in folk embroidery is inspiration for her independent creative work in which she tries to fulfill her professional goals using techniques such as satin embroidery, toledo embroidery, richelieu embroidery, knitted embroidery, drawn thread embroidery. It is also possible to find rich richelieu patterns in her works, which owe their unique charm to characteristic mysterious openworks. She makes: tablecloths, table runners, tea cloths, curtains, net curtains, bedding. The traditional patterns of Podbabiogórze are inspiration for her. Participation in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage” has given her a possibility to present her embroideries, but it has also been an occasion to exchange experience with the embroiderers from the region of LAG Gorce-Pieniny.

Józef Krzak

Twórca ludowy i gawędziarz – jego głównym zajęciem jest wykonywanie zabawek z drewna, ale na tym zainteresowanie kulturą ludową się nie kończą się: pan Józef pisze również gwarą opowiadania, gawędy i wiersze. W rodzinie Krzaków zabawkarstwem zajmowano się od pokoleń, prawdopodobnie od roku 1830. Wiadomo na pewno, że zabawki z drewna wytwarzali pradziadek i prapradziadek pana Józefa. On sam rzemiosła uczył się od ojca. Podstawowym tworzywem stolarza jest oczywiście drewno, przede wszystkim drzew liściastych – buk, jawor, dąb i olcha. W jego warsztacie powstają tradycyjne wyroby takie jak: taczki, konie na biegunach, huśtawki i kołyski, sanki a także drobne przedmioty: ptaszki, koniki, pociągi. Wyroby pana Józefa utrzymane są w stylu typowym dla regionu Podbabiogórza, tradycyjnie malowane i dekorowane. Charakterystyczną techniką zdobienia, po którą twórca chętnie sięga, jest tzw. ryzowanie, czyli zdobienie ryciną. Najczęściej wykorzystywanymi wzorami są barwne rozety, gwiazdy, miotłki, kratki, kółka i elipsy. Pan Józef jest członkiem Stowarzyszenia Twórców Ludowych. Jego zabawki są znane w bliższej i dalszej okolicy, można je spotkać na wystawach i kiermaszach w całej małopolsce. Chętnie zdradzał tajniki swojego rzemiosła podczas „Kiermaszu Twórczości Ludowej” w ramach realizowanego projektu współpracy przez Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze”. Podczas spotkań z twórcami pienińsko-gorczańskimi prezentował tradycyjne zabawki przez siebie wykonywane.

A folk artist and a story-teller – his main occupation is the production of wooden toys, but his interests in folk culture do not end with it: he also writes stories, tales and poems with local dialect. His family has been involved in wooden toy making for many generations, probably since 1830. It is known certainly that great grandfather and great-great grandfather produced wooden toys. His father taught him the craft of toy making. Wood is obviously the basic material of a carpenter, first and foremost of deciduous trees – beech, great maple, oak and alder. In his workshop traditional articles are made such as: wheelbarrows, rocking horses, swings and cradles, sledges and also small objects like little birds, ponies, trains. His works are produced in a style which is typical for the Podbabiogórze region, traditionally painted and decorated. The so-called “ryzowanie” (engraving) is a characteristic technique of decoration which the artist uses willingly, that is decoration with etching. Colourful rosettes, stars, small brooms, checks, circles and ellipses are the patterns most often used by him. He is a member of The Association of Folk Artists. His toys are known in closer and farther neighbourhood, and can be seen at exhibitions and fairs in the whole province of Małopolska. He has willingly revealed the secrets of his craft during “Fair of Folk Art” within the cooperation project realized by Association LAG “Podbabiogórze”. He has presented traditional toys made by him during the meetings with the artists of Gorce and Pieniny.

ZARYS CHARAKTERYSTYKI OBSZARU LGD „GORCE-PIENINY” W ASPEKCIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

 Obszar Stowarzyszenia LGD „Gorce-Pieniny” położony jest w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie nowotarskim. Powierzchnia jego wynosi 260,02 km², a zamieszkuje go 21 719 osób.

Skupia mieszkańców z trzech gmin: Krościenko nad Dunajcem, Ochotnica Dolna i Czorsztyn. Największymi atutami obszaru LGD są: położenie geograficzne, zasoby wodne, różnorodne formy ochrony przyrody (rezerваты, parki, obszary chronionego krajobrazu) oraz bogate dziedzictwo kultury. Jest to szczególne miejsce kultywowania dawnych tradycji. Przejawia się ono m.in. w potrawach regionalnych, stroju regionalnym oraz języku.

Etnicznymi mieszkańcami miejscowości Krościenka, Czorsztyna i Ochotnicy są górale pienińsko-gorczańscy. Łączy ich zarówno gwara, jak i strój, składający się z płóciennej koszuli, białych sukiennych spodni zdobionych sercówką (parzenicą), haftowanej kamizelki z sukna, z haftem roślinnym, szerokiego skórzanego pasa, kierpców, oraz kapelusza zdobionego rakami – skórzanym paskiem, nabijanym mosiężnymi cętkami, wyciętym w ząbki, na czerwonym lub na czarnym suknie naszyte są muszelki lub kostka. Zimową porą strój uzupełniany jest cucha, sukmaną, kozuchem lub serdakiem. Kobiety noszą koszule z falbanami przy szyi i mankietach, zdobione białym haftem lub koronką, spódnice z płótna ozdobione drobnym wzorem, zapaskę oraz sukienki gorset z haftem roślinnym.

Jednak wszystkie trzy gminy, prezentują niezwykle bogactwo kulturowe. Zabytki architektury, ciekawe historie

THE DESCRIPTION OUTLINE OF THE AREA OF LAG “GORCE-PIENINY” IN THE ASPECT OF CULTURAL HERITAGE

 The area of Association LAG “Gorce-Pieniny” is in the south part of the Małopolska province, in Nowy Targ District. It covers 260,02 square km and has population of 21 719 people.

It encompasses residents from three communes: Krościenko nad Dunajcem, Ochotnica Dolna and Czorsztyn. The biggest assets of the area are: geographical position, water resources, various forms of nature protection / reserves, parks, the areas of protected scenery and rich cultural heritage. This is a special place for cultivation of old traditions. It manifests in regional dishes, regional costumes and language.

The Pieniny and Gorce Highlanders are the ethnic residents of Krościenko, Czorsztyn and Ochotnica. They are united by local dialect, as well as folk costume, consisting of a linen shirt, a pair of white cloth trousers decorated with parzenica-heart-shaped patterns, a cloth embroidered waistcoat with floral motif, a wide leather belt, a pair of kierpce (hard-soled leather shoes worn by Polish highlanders), and a hat decorated with crayfish – a leather serrated belt, spiked with brass speckles on a red or black cloth sewn with shells or cube (pattern). During winter they also wear russet coats, homespun coats, sheepskin coats or jerkins. Women wear frill neck shirts with cuffs, decorated with white embroidery or lace, cloth skirts decorated with a small pattern, an apron and a cloth corset with floral motif.

However all three communes present unusual cultural richness. Architectural monuments, interesting histories

poszczególnych miejscowości, przyroda, tradycje oraz regionalne zwyczaje i obyczaje nadają im niepowtarzalny charakter.

Cały obszar urzeka swym krajobrazem, malowniczością gór i dolin, unikatowym Przełomem Dunajca, a czyste, nieskażone powietrze, źródła wód mineralnych oraz przepiękne zamki są nieocenionymi skarbami.

Mieszkańcy wszystkich gmin chętnie biorą udział w życiu kulturalnym, angażując się w działalność stowarzyszenia i dbają o rozwój kulturalny swojego małego obszaru. W każdej partnerskiej gminie działają zespoły regionalne, twórcy ludowi, którzy mają duży wkład w kultywowanie i promowanie kultury obszaru LGD.

Region pienińsko-gorczański charakteryzuje się olbrzymim bogactwem kulturowym, szczególnie widocznym w twórczości nieprofesjonalnych artystów i twórców ludowych zamieszkujących gminy Krościenko, Czorsztyn i Ochotnica Dolna. Bardzo wielu ludzi oprócz zwykłych, codziennych zajęć potrafi znaleźć czas na tworzenie wspaniałych i oryginalnych przedmiotów, obrazów wykonywanych różnymi technikami, rzeźb oraz wielu innych wyrobów regionalnych. Można doszukać się tutaj chłopskiej, tradycyjnej sztuki ludowej mocno powiązanej z tradycją i religią oraz sztuką użytkową.

Na ziemi gorczańsko-pienińskiej działa około 60 indywidualnych twórców ludowych – malarzy, rzeźbiarzy, gawędziarzy, hafciarek, śpiewaków oraz reprezentujących inne, zanikające zawody, takie jak: koronkarstwo, kowalstwo, rękodzieło artystyczne itp.

Ziemia pienińsko-gorczańska ze swoją bogatą historią i piękną kulturą ludową **stanowi motto do działalności dla wielu twórców i artystów ludowych** oraz twórców profesjonalnych.

Twórcy ludowi czerpią inspirację z tradycji ziemi pienińsko-gorczańskiej oraz ze wspólnych tradycji, dzięki czemu ich dzieła swojej oryginalności cieszą się uznaniem. Chętnie prezentują swoje umiejętności np. na różnych wystawach, pokazach i imprezach, podczas festynów organizowanych w skansenach i domach kultury zdobywając wiele nagród i wyróżnień.

Otwierają także podwoje własnych warsztatów przyjmując tam nie tylko turystów indywidualnych ale także grupy zorganizowane. Opowiadają o technikach, narzędziach i materiałach. Charakterystyczna jest ich umiejętność przekazania wypracowanych umiejętności czy zachowań na drodze nieformalnej edukacji oraz wymiana dóbr która przynosi obustronne korzyści.

of individual localities, nature, regional customs and traditions give them a unique character.

The whole area captivates with its scenery, picturesque-ness of mountains and valleys, the unique Dunajec Gorge, and clean, unpolluted air, mineral spring waters and exquisite castles are invaluable treasures.

The residents of all communes willingly take part in cultural life and get involved in the work of the association and take care about the cultural development of their small area. In each partner commune there are regional bands and folk artists who have large contribution in cultivation and promotion of the culture of the LAG area.

The region of Pieniny and Gorce is characterized by enormous cultural richness, especially visible in the works of unprofessional artists and folk artists who live in the communes of Krościenko, Czorsztyn and Ochotnica Dolna. A lot of people besides their usual everyday activities are able to find time for creation of splendid and original objects, paintings made with various techniques, sculptures and many different regional products. It is possible to find here peasant, traditional folk art combined with tradition and religion and utilitarian art.

There are about 60 folk artists in this area – painters, sculptors, story-tellers, embroiderers, singers and artists representing different disappearing professions such as: lace-making, smithery and artistic smithery.

The land of Gorce and Pieniny together with its rich history and beautiful folk culture **make a motto for work for many folk artists** and professional artists.

Folk artists draw their inspiration from the tradition of the land of Pieniny and Gorce owing to which their works, because of their originality, receive recognition. They willingly present their skills e.g. at various exhibitions, demonstrations and events, during fetes organized in heritage parks and cultural centres where they receive a lot of prizes and distinctions.

They also open the doors of their own workshops by accepting not only individual tourists but also organized groups. They tell about techniques, tools and materials. Their ability to transfer their own learned skills and attitudes, by means of informal education and exchange of goods that bring mutual benefits, is very characteristic.

Summing up the role of artists in the village environment, it is possible to say that they are becoming one of the main factors giving evidence about the attractiveness of the area of Local Action Group "Gorce-Pieniny". Folk art

Podsumowując rolę twórców w środowisku wiejskim, można pokusić się o stwierdzenie, że stają się oni jednym z głównych czynników świadczących o atrakcyjności obszaru Lokalnej Grupy Działania "Gorce-Pieniny". Sztuka ludowa tworzona przez tych twórców jest integralną częścią dziedzictwa kulturowego i wielkim bogactwem, który należy promować i chronić bo jest wizytówką i oznaką tożsamości naszego regionu oraz ludzi ten region zamieszkujących.

Dziedzictwo kulturowe Pienin i Gorców, to z jednej strony zabytki, materialne „pomniki i pamiątki dziejowe”, z drugiej niezmiernie bogactwo myśli, inspiracji i refleksji powstałych w wyniku kontaktu człowieka z pienińsko-gorceńską przyrodą i krajobrazem.

Dziedzictwo kulturowe Pienin i Gorców współtworzą więc nie tylko materialne ślady historii rozsiane w górach i u stop gór, nie tylko dokumenty związane z przemianami dziejowymi, ale w równej mierze dorobek badaczy i artystów, których Pieniny i Gorce zaciękały, skłoniły do refleksji lub inspirowały twórczo.

Reasumując, można stwierdzić, że dziedzictwo kulturowe Pienin kształtowało się w kontakcie z tutejszym krajobrazem i przyrodą. Najmocniej w wizerunek regionu wpisało się to, co organicznie wrosło w tutejszą przyrodę, specyfikę warunków naturalnych, krajobraz. Pienińskie zamki wzniesione na wapiennych skałach, wsie w dolinach potoków, uzdrowiska wyrastające przy źródłach mineralnych, sposoby gospodarowania z pasterstwem i tradycyjną uprawą roli, czy wreszcie turystyka – rozwijana dzięki naturalnemu pięknu tych terenów.

Dobrym symbolem tego zespolenia może być spływ Przełomem Dunajca, który jest jednocześnie realną atrakcją turystyczną, sposobem na kontakt z najatrakcyjniejszą partią Pienin, fenomenem historycznym oraz klamrą spinającą dawne i współczesne dzieje.

W oparciu o te atuty, LGD „Gorce-Pieniny” wyznaczyła sobie jeden z celów szczegółowych Lokalnej Strategii Rozwoju jakim jest „ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych”.

Cel ten realizuje poprzez m.in. wydanie tego katalogu. Spodziewamy się, że nasze działania dadzą obfite rezultaty i przyczynią się do umocnienia dziedzictwa kulturowego w naszym regionie.

created by these artists is an integral part of cultural heritage and great wealth which should be promoted and protected because it is the pride and the sign of identity of our region and the people who live here.

Cultural heritage of Pieniny and Gorce is on the one hand monuments, material “memorials and historical souvenirs”, on the other hand richness of thoughts, inspirations and reflections formed in the result of man’s contact with the nature and scenery of Pieniny and Gorce.

Cultural heritage of Pieniny and Gorce is not only created by material traces of history scattered in the mountains and at the feet of the mountains, or by documents connected with historical transformation, but equally by output of explorers and artists who became interested in Pieniny and Gorce which made them ponder or inspire artistically.

Summing up, it is possible to say that the cultural heritage of Pieniny was shaped in the contact with local scenery and nature. The thing the most strongly blended with the image of region was the thing that organically became rooted in local nature, specific character of natural conditions and scenery. The castles in Pieniny were raised on limestone rocks, the villages were established in the valleys of streams, the health resorts appeared near mineral springs, the ways of herding and cultivation of farmland, at last the tourism – developed owing to the natural beauty of this region.

Rafting on the Dunajec Gorge can be a good sign of this unification which is at the same time a real tourist attraction, a way to contact with the most attractive part of Pieniny, a historical phenomenon which links old times and present times.

On the basis of these assets, LAG “Gorce-Pieniny” set one of detailed aims of Local Development Strategy which is “the protection of nature and cultural heritage including promotion of local products”.

This aim is realized through the publication of this catalogue. We expect that our actions will bring rich results and contribute to the consolidation of cultural heritage in our region.

GMINA CZORSZTYN

THE CZORSZTYN COMMUNE

 Leży w południowej części LGD Gorce Pieniny. Obszar Gminy obejmuje swoim zasięgiem dużą część Pienin jak i południowe stoki Gorców, co wpływa na duże zróżnicowanie i przez to atrakcyjność rzeźby terenu. Oprócz przełomu Dunajca, który można zobaczyć dzięki organizowanym spływom tratwami flisackimi, do najatrakcyjniejszych krajobrazowo miejsc należą szczyty Trzech Koron i Sokolicy, a także głęboko wcięty w skały Wąwóz Sobczański. Bardzo atrakcyjnym elementem pienińskiego krajobrazu jest Zalew Czorsztyński, który powstał przez spiętrzenie wód Dunajca zapora ziemno-betonową. Najdłuższa wisząca kładka rowerowo-piesza w Sromowcach Niżnych, która połączyła dwa brzegi Dunajca po polskiej i słowackiej stronie, przyczyniła się do ożywienia ruchu turystycznego pomiędzy obu krajami.

Ziemia Czorsztyńska to także różnorodność i bogactwo wydarzeń historycznych. Zamek w Czorsztyńcu wzniesiony przez Kazimierza Wielkiego strzegł południowych granic Polski. Po górskiej fortecy pozostały malownicze, postrzępione ruiny, których najważniejszą część stanowi masywna czworoboczna wieża i przylegające do niej mury dawnych pomieszczeń mieszkalnych.

Atrakcyjność turystyczną niewielkiego obszaru Gminy Czorsztyn podnoszą zachowane do dziś elementy kultury ludowej dwóch grup etnograficznych. Gmina położona jest na obszarach odrębnych kulturowo Pienin i Gorców, zamieszkiwanych przez odpowiednio Górali Pienińskich i Górali Podhalańskich o specyficznych dla siebie elementach kultury i sztuki ludowej.

Górale Pienińscy zamieszkują miejscowości położone wzdłuż Dunajca: Czorsztyn, Sromowce Wyżne i Sromowce Niżne. Druga grupa etnograficzna w gminie Czorsztyn, Górale Podhalańscy zamieszkują wsie Mizerna, Maniowy, Kluszkowce i Huba.

Pod względem ilości, jakości i różnorodności walorów turystycznych gmina Czorsztyn stanowi rzadki przykład sytuacji, gdy na stosunkowo niewielkim obszarze znalazło się tak wiele wybitnych atrakcji, zarówno naturalnych, przyrodniczych jak i kulturowych, stworzonych przez człowieka.

 It is located in the southern part of LAG Gorce Pieniny. The area of the commune covers with its range a large part of the Pieniny mountains and also the southern slopes of Gorce mountains, which has influence on great diversity and thereby attractiveness of relief. Apart from The Dunajec River Gorge, which can be seen owing to organized rafting trips, the peaks of Trzy Korony (Three Crowns) and Sokolica and also deeply cut the Sobczański Gorge belong to the most attractive and most scenic places. A very attractive element of the Pieniny scenery is the Czorsztyn reservoir which was formed by backwater of the Dunajec river with a ground-concrete dam. The longest suspension footbridge in Sromowce Niżne, which connects two banks of the Dunajec River on Polish and Slovakian side, has contributed to the increase of tourist movement in both countries.

The area of Czorsztyn is also a variety of historic events. The Czorsztyn Castle raised by Casimir the Great used to guard the southern borders of Poland. The picturesque ruins of the castle are left which once was a mountain fortress. The most important element of ruins is a quadrilateral tower and walls of former habitable rooms. Tourist attractiveness of the Czorsztyn commune is raised by elements of folk culture of two ethnographic groups. The commune is located on two culturally distinct areas; Pieniny and Gorce, inhabited by the Pieniny highlanders and the Podhale highlanders who have specific elements of culture and folk art.

The Pieniny Highlanders live in places situated along the Dunajec River: Czorsztyn, Sromowce Wyżne and Sromowce Niżne. The second ethnographic group in the Czorsztyn commune, the Podhale highlanders live in the villages of Mizerna, Maniowy, Kluszkowce and Huba.

With regard to quantity, quality and variety of touristic values the Czorsztyn commune exemplifies a rare situation, where there are so many outstanding attractions on a relatively small area, both natural and cultural, created by man.

CIĘKAWY MIEJSCA, KTÓRE WARTO ZOBACZYĆ:

ZABYTKI

- ❖ **ruiny Zamku w Czorsztynie** – najstarsze części zamku w Czorsztynie pochodzą z połowy XIII wieku. Za czasów Kazimierza Wielkiego wybudowane zostały mury obwodowe, a w XV wieku dolny zamek i brama. W XVII wieku starosta Jan Baranowski odrestaurował zamek i dobudował dwie nowe baszty.
Pod koniec XVIII wieku zamek spłonął od uderzenia pioruna i zaczął popadać w ruinę. W końcu XIX wieku rozpoczęto prace restauratorskie. Prowadzone są one do dziś, obecnie dzięki staraniom aktualnego gospodarza zamku, czyli Pienińskiego Parku Narodowego.
- ❖ **drewniany położony w Sromowcach Niżnych Kościół pw. św. Katarzyny** z XVI wieku. Jednonawowy z wydłużonym, zamkniętym trójbocznie prezbiterium, kryty gontem. Cenne wyposażenie świątyni – gotycki tryptyk z końca XIV w. z kopią rzeźby Matki Boskiej z Dzieciątkiem (obecnie przeniesiony do nowego kościoła), dwa skrzydła tryptyku z XV w. i gotycka drewniana chrzcielnica z XVI w. – znajduje się obecnie w nowym kościele. Po remoncie od 2010 roku mieści się w nim galeria twórców ludowych, rzeźby i malarstwa. Kościół leży na Szlaku Architektury Drewnianej w regionie Podhalańsko-Pienińskim.
- ❖ **Izba Regionalna w Sromowcach Wyżnych** – budynek Izby Regionalnej posiada bogatą historię: w dawnych latach mieściły się: szkoła podstawowa, kino objazdowe, biblioteka, teatr ludowy i klubokawiarnia. Obecnie prezentowane są tu eksponaty stanowiące wyposażenie wiejskiego domu i sprzęty gospodarskie z przełomu XIX i XX wieku, oraz wiele pamiątek związanych z regionem.
- ❖ **Drewniana cmentarna kaplica św. Sebastiana** z 1772 roku jest zabytkiem przeniesionym na nowy cmentarz w Maniowach

THE PLACES WORTH SEEING :

MONUMENTS

- ❖ **The ruins of The Castle in Czorsztyn** – the oldest parts of the castle in Czorsztyn come from the middle of the 13th century. In times of Casimir the Great peripheral walls were built and in the 15th century a lower castle and a gate were added. In the 17th century staroste Jan Baranowski restored the castle and added two new towers. At the end of the 18th century the castle was struck by lightning and burnt to the ashes since then it has been in ruins. At the end of the 19th century renovation works have begun. They have been conducted up to this day owing to the efforts of current landlord, that is Pieniny National Park.
- ❖ **The Wooden Church of St. Catherine in Sromowce Niżne** from the 16th century. A single-nave church with an elongated, closed three-sided chancel covered with shingle. The valuable fitting of the temple – a gothic triptych from the end of the 14th century with a copy of sculpture The Blessed Virgin Mary and The Baby Jesus (transferred to the new church), two wings of a triptych from the 15th century and a gothic wooden font from the 16th century – is currently located in the new church. The gallery of folk artists, sculpture and painting was established in 2010 after church renovation. The church lies on The Wooden Architecture Route in the region of Podhale and Pieniny.
- ❖ **The Regional Chamber in Sromowce Wyżne** – a building of The Regional Chamber possesses rich history: in the old days there used to be here: an elementary school, a travelling cinema, a library, a folk theatre and a club cafe. The exhibits currently presented here used to serve as equipment of a country house and farm tools at the turn of the 19th to 20th century, and many souvenirs connected with the region.
- ❖ **The Wood Cemetery Chapel of St. Sebastian** is a monument from 1772 which was transferred to the new cemetery in Maniowy

NAJWAŻNIEJSZE ATRAKCJE

- ❖ szlaki turystyczne w Pieniny i Gorce,
- ❖ wyciąg narciarski, przystanie wodne,
- ❖ rejsy po jeziorze gondolą,
- ❖ pawilon wystawowy PPN,
- ❖ bacówka – sprzedaż wyrobów z mleka owczego,
- ❖ piesze lub rowerowe wycieczki przełomem Dunajca,
- ❖ wypożyczalnie rowerów, kajaków, pontonów.

THE MOST IMPORTANT ATTRACTIONS

- ❖ tourist routes in the Pieniny and Gorce mountains.
- ❖ ski slope, harbours
- ❖ gondola rides on a lake,
- ❖ the exhibition pavilion of Pieniny National Park,
- ❖ mountain shelter (bacówka) – sale of products from sheep milk
- ❖ hiking or bike trips along the Dunajec Gorge,
- ❖ bike, kayak, pontoon rental.

Stefania Baszak

(ur. 1928 r. zm. 2011 r.), emerytowana wychowawczyni przedszkolna, mieszkała w Sromowcach Niżnych, gmina Czorsztyn. Od 1955 r. uprawiała haft pieniński, richelieu, malowanie pisanek, koronkarstwo szydełkowe, wyrabia z bibuły kwiaty i wiszące pająki oraz makramy. W swoim bogatym dorobku pozostawiła ponad 8 tysięcy pisanek (wytrawianych kwasem solnym i malowanych woskiem), tysiąc papierowych kwiatów, ponad 100 sztuk haftów i 120 koronek. Uczestniczka licznych wystaw hafciarskich i koronczarskich. Laureatka nadanego przez Związek Podhalań tytułu „Zasłużona dla Kultury Podhalańskiej” (2005 r.). Jej prace znajdują się w wielu domowych kolekcjach oraz w zbiorach etnograficznych PPN – znajduje się tam okazały pajak żyrandolowy z barwnych kwiatów z gufrowanej bibuły, rozmieszczonych na drucianym stelażu (ozdoba wykonana w latach 90. XX w).

Miłośniczka pienińskiej sztuki ludowej i historii. Kolekcjonowała eksponaty etnograficzne, utrwalając na wideo lokalne zwyczaje. Zbierała teksty pieśni i przyśpiewek oraz spisywała legendy związane z Pieninami. Pisała pienińską gwarą wiersze i utwory dla dzieci. Jest m.in. autorką monografi wsi „Sromowce Niżne, Pieniński Klejnot w Potrójnej Koronie” (1998 r.), periodyku „Sromowskie śpiewanie” (2003 r.), Odznaczona: odznaka za zasługi dla wielkopolskiej organizacji Związku Młodzieży Wiejskiej (1972 r.), Medal 40-lecia Polski Ludowej (1984 r.), Złota Odznaka za zasługi dla województwa nowosądeckiego (1984 r.).

Była założycielką zespołu „Sromowskie Flisoki”. Uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”.

(born in 1928, died in 2011) was a nursery teacher, she lived in Sromowce Niżne in the Czorsztyn commune. She practised Pieniny and Richelieu embroidery, crochet lace, painted Easter eggs, created tissue paper flowers, folk chandeliers and macramés for 57 years. The artist's achievements included more than 8,000 Easter eggs (hydrochloric-acid-etched and wax-painted), a thousand paper flowers, more than 100 pieces of embroidery and 120 pieces of lace. Participated in numerous embroidery and lace exhibitions. A winner of the prominent title “The Meritorious to the Podhale Culture” awarded by The Podhale Association (2005). Her works are very popular with art collectors and in ethnographic collections of PPN – there is an impressive folk chandelier in shape of a spider made from colourful flowers of tissue-paper located on a wire frame (a decoration made in 90's in the 20th century). She was a lover of the Pieniny folk art and history. She collected ethnographic exhibits, filmed local customs and traditions, collected texts of folk songs and local chants, kept a record of the Pieniny region legends, wrote the Pieniny dialect poems and songs for children. She was among others the author of monography of a village “Sromowce Niżne, The Jewel of Pieniny in The Threefold Crown” (1998), the periodical “Sromowskie singing” (2003), She was honoured with the Decoration of Merit of the Rural Youth Association in Great Poland (1972), The medal of the 40th Anniversary of People's Poland (1984), The Golden Badge to the Merit for the Nowy Sącz Province (1984). She was the founder of the group “Sromowskie Flisoki”. She participated in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage.

Krystyna Grywalska

(ur. 1934 r.), emerytowana nauczycielka (technik plastyk), mieszka w Sromowcach Niżnych, gmina Czorsztyn. Absolwentka Liceum Technik Plastycznych w Nowym Wiśniczu (kierunek haft i koronkarstwo). Od 1970 r. uprawia malarstwo i haft (malarstwo na szkle, olejne i akrylowe), dekoracje witryn sklepowych oraz papieroplastykę. Ulubione motywy malarskie w jej twórczości to kwiaty, pejzaż pieniński i portret. Prowadziła zajęcia plastyczne (malowanie na szkle) dla dzieci. W swoim dorobku ma m.in. około 200 obrazów, 180 sztuk haftów (serwetki, obrusy) i ponad 30 sztuk haftu użytkowego (sukienki, garsonki, bluzki). Uczestniczka licznych wystaw zbiorowych w Warszawie, Łopusznej oraz wystaw indywidualnych w Krościenku i Kluszkowcach. Jej prace znajdują się w prywatnych domach w Szwecji, USA, Hiszpanii. Uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”.

Członek Stowarzyszenia Artystów Pienińskich, uczestniczy w wystawach organizowanych przez Stowarzyszenie.

(born in 1934), is a retired teacher (an art teacher) and lives in Sromowce Niżne in the Czorsztyn commune. A graduate from High School of Fine Arts in Nowy Wiśnicz (specialization embroidery and lace-making). Since 1970 her passion has been painting (oil, acrylic, glass painting) and embroidery, decorating shop-window displays and paper art. Favourite painter's motifs in her works are flowers, Pieniny landscape and portrait. She led art classes (painting on glass) for children. She is the author of about 200 paintings, 180 pieces of embroidery (serviettes, tablecloths) and more than 30 pieces of embroidered clothing (dresses, suits, blouses). She has participated in numerous group exhibitions in Warsaw, Łopuszna and individual exhibitions in Krościenko and Kluszkowce. Her works are popular with collectors from Sweden, USA, Spain. She has participated in the cooperation project "Local artists the mainstay of cultural heritage. A member of The Association of Pieniny Artists, takes part in exhibitions organized by the Association.

Stanisław Jabłoński

(ur. 1948 r.), artysta, rzeźbiarz, obecnie rencista. Mieszka w Kluszkowcach, gmina Czorsztyn. Od 1964 r. rzeźbi w drewnie lipowym i wierzbowym różnego rodzaju postaci (świętki). Autor ok. 150 prac, laureat licznych nagród i wyróżnień na konkursach sztuki ludowej. Prace wystawiane były również na wystawach pokonkursowych. Jego prace można oglądać w muzeach w Rabce, Krakowie i Toruniu. Jego prace znajdują się również u prywatnych kolekcjonerów w Polsce i za granicą. Od niedawna artysta zajął się pisaniem wierszy gwarą oraz językiem literackim.

Obecnie wiersze są publikowane w gazetce parafialnej w Kluszkowcach – „Zwiastun z gór”. Budzą one duże zainteresowanie nie tylko wśród parafian Kluszkowiec, ale także pośród czytelników z całej Polski oraz zagranicy. Swoje wyroby prezentował podczas kiermaszów i spotkań realizowanych w ramach projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”.

(born in 1948) an artist, a sculptor, an old-age-pensioner, who lives in Kluszkowce in the Czorsztyn commune. He has been carving in linden and willow wood various kind of figures (holy images) since 1964. The author of about 150 works of art with numerous awards in competitions of folk art. His works have been also displayed at post-competition exhibitions. His works are displayed at museums in Rabka, Kraków and Toruń. His works are very popular with art collectors in Poland and abroad. The artist has recently taken up writing of poems with local dialect and literary language. His poems have been published lately in the parish bulletin in Kluszkowce – “The Herald from Mountains”. The poems arouse huge interest not only among parishioners of Kluszkowce, but also among readers from the whole Poland and abroad. He has presented his products during fairs and meetings realized within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”.

Jakub Królczyk

(ur. 1939 r.), emerytowany kamieniarz, mieszka w Kluszkowcach, gmina Czorsztyn. Były prezes Stowarzyszenia Twórców Ludowych Polski Południowej. Rzeźbi w drewnie od 15. roku życia – głównie świątki, górali, ptaki. Rzeźbił proste, niewielkie figurki jakich można zobaczyć w starych kościółkach i w przydrożnych kapliczkach. Dużo później zajął się również malarstwem na płótnie i szkle. Jego największe dzieła to: tryptyk „Czarna Madonna” i „Tryptyk o Kościuszcze” (zakupiony przez Muzeum Etnograficzne w Warszawie), a także obraz dla Kluszkowskiej kaplicy „Chrystus w Ogrójcu”. Najczęstsze motywy w jego twórczości, to góralszczyzna i pobliskie Pieniny. Obrazy (na szkle) zapełniają się więc groźnymi zbójnikami, stworami różnych baśni, są tam i „siumni” parobcy, juhasi i dziewczuchy o czerwonych licach. Swoje prace prezentował na ponad 60 wernisażach, konkursach i wystawach, m.in. na „Sabałowych Bajaniach” w Bukowinie Tatrzańskiej, Krajowym Kongresie Kultury Wsi w Częstochowie, wystawie „Rzeźba Ludowa” w Warszawie, na Biennale Współczesnej Twórczości Ludowej w Nowym Sączu. Dwukrotnie uhonorowany Nagrodą Ministra Kultury i Sztuki (1973 r. i 1976 r.). Odznaczony: odznaka za zasługi dla Ziemi Krakowskiej (1974 r.), Zasłużony Działacz Kultury (1985 r.), Złota Honorowa Odznaka LZS Nowy Sącz (1986 r.), Złota Odznaka za zasługi dla województwa nowosądeckiego (1988 r.). Jego obrazy znajdują się w muzeach w całej Polsce, a także w prywatnych kolekcjach w Niemczech, Włoszech i Austrii. Swoje wyroby prezentował podczas kiermaszów i spotkań realizowanych w ramach projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”.

(born in 1939), a retired mason, lives in Kluszkowce in the Czorsztyn commune. Former President of the South Poland Association of Folk Artists. He has been carving in wood since he was 15 years old – mostly holy images, highlanders, birds. He has been carving simple, small figurines which can be seen in old churches and wayside shrines. Much later he also took up painting on canvas and glass. His greatest works are: a triptych “Black Madonna” and a “Triptych about Kościuszko” (bought by The State Ethnographical Museum in Warsaw) and also a painting for the Kluszkowce Chapel “Jesus in the Garden of Gethsemane”. The most frequent themes in his works are folklore and the nearby Pieniny mountains. Paintings (on glass) depict dangerous highland robbers, creatures of various fairy tales, there are also “proud” farm-hands, young shepherds and girls with red cheeks. His works have been presented at over 60 vernissages, competitions and exhibitions, including “Sabałowe Bajania” in Bukowina Tatrzańska, National Rural Congress in Częstochowa, at the exhibition “Folk Sculpture” in Warsaw, at The Biennale of Contemporary Folk Art in Nowy Sącz. He received twice the Minister of Culture and Art Award (1973 and 1976). Honoured with the badge “For his contributions to Cracow (1974), Distinguished Cultural Service Award (1985), Gold Honorary Badge LZS Nowy Sącz (1986), The Golden Badge to the Merit for the Nowy Sącz Province (1988). His paintings can be seen in museums throughout Poland, as well as in private collections in Germany, Italy and Austria. He has presented his works during fairs and meetings realized within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”.

Jerzy Sosna

(ur. 1949 r.), emerytowany oficer Wojska Polskiego i pedagog. Mieszka w Kluszkowcach gmina Czorsztyn i Poznaniu. Od 1957 r. zajmuje się działalnością artystyczną. Uprawiane gatunki to rzeźba figuratywna, płaskorzeźba i drzeworyt. Jego prace (sakralne i świeckie) obejmują szeroki zakres tematyczny – od afrykańskich masek po rzeźbę orientalną. Jest autorem kilkunastu Dróg Krzyżowych (w formie płaskorzeźb) znajdujących się w kościołach na terenie całego kraju. Największa praca to naturalnej wielkości popiersie św. Rafała Kalinowskiego. Wykonywał też rzeźbione kobiece ozdoby, a w formie płaskorzeźb również pejzaże, postacie, herby państw, miejscowości, Gminy Czorsztyn oraz rodowe. Uczestnik wystaw prac artystów nieprofesjonalnych. Jego prace znajdują się w polskich kościołach (m.in. w Kaliszu, Kluszkowcach, Poznaniu, Rybniku), a także w prywatnych kolekcjach m.in. w USA, Kanadzie, Japonii, Wielkiej Brytanii, Niemczech, Francji, Czechach, na Węgrzech i Słowacji. Uczestniczył w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”.

(born in 1949), a retired Polish army officer and an educator. He lives in Kluszkowce in the Czorsztyn commune and in Poznań. He has been engaged in artistic activities such as figurative sculpture, bas-relief and wood engraving since he was 8 years old. His works (sacred and secular) include a wide range of themes – from African masks to oriental sculpture. He is the author of several Stations of the Cross (in the form of bas-reliefs) in churches throughout the country. His largest work is a full-size bust of St. Rafał Kalinowski. Among many other works of art he has made are women's carved ornaments as well as bas-relief landscapes, figures, the coat of arms of countries, towns, the Czorsztyn commune and families. He has participated in numerous art exhibitions. His works can be found in many Polish churches (including Kalisz, Kluszkowce, Poznań, Rybnik), as well as in private collections in the U.S.A, Canada, Japan, Great Britain, Germany, France, the Czech Republic, Hungary and Slovakia. He has participated in the cooperation project "Local artists the mainstay of cultural heritage."

Stanisława Krupa

(ur. 1948 r.), emerytowana krawcowa. Mieszka w Sromowcach Wyżnych od urodzenia. Od 1966 roku wykonuje na krosnach tradycyjne chodniki. Umiejętność tę przekazywano sobie od dawien dawna. Chodniki tka ze starych materiałów, często pozyskiwanych z second-handów. Przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich w Sromowcach Wyżnych (od 1992 r.), współzałożycielka Izby Regionalnej, propagatorka tradycji i zwyczajów ludowych wśród dzieci i młodzieży szkolnej, dla której organizuje pokazy wypieku chleba, tkania chodników i obróbkę wełny. Uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”.

(born in 1948), a retired dressmaker. She has lived in Sromowce Wyżne since she was born. She has been weaving traditional carpets on a loom since 1966. This skill has been passed down for a long time. She weaves carpets from old materials, which she often gets from second-hand shops. She has been The Chairwoman of The Farmer's Wives' Association in Sromowce Wyżne (since 1992), the co-founder of The Regional Chamber, a promoter of folk customs and traditions among children and school youth for whom she organizes demonstrations of bread baking, carpet weaving and wool treatment. She has participated in the cooperation project "Local artists the mainstay of cultural heritage".

Józefa Kowalczyk

(ur. 1949 r.), emerytowany rolnik. Mieszka w Sromowcach Wyżnych od urodzenia, gmina Czorsztyn. Od najmłodszych lat zajmuje się haftowaniem serwet, wyszywaniem kamizelek oraz pracą na drutach. Aktywna członkini Koła Gospodyń Wiejskich w Sromowcach Wyżnych. Uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”.

(born in 1949), a retired farmer. She has lived in Sromowce Wyżne in the Czorsztyn commune since she was born. She has been engaged in activities such as embroidery of tablecloths, waistcoats and knitting since she was a little girl. Active member of The Farmer's Wives' Association in Sromowce Wyżne. She has participated in the cooperation project "Local artists the mainstay of cultural heritage".

Antonina Sienkiewicz

(ur.1941 r.), emerytka. Mieszka w Sromowcach Niżnych, gmina Czorsztyn. Od 14 roku życia zaczęła wyszywać. Najpierw makatki, serwetki, obrusy, ozdoby do kredensów. Następnie zaczęła robić obrusy na szydełku, swetry na drutach. Później zajęła się wyszywaniem (cyfrowaniem) kamizelek i portek góralskich dla flisaków oraz gorsetów dla kobiet. Od 1977 r. do 1991 r. jako hafciarka pracowała w Spółdzielni Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Cepelia” w Krościenku. Aktywna członkini Koła Gospodyń Wiejskich w Sromowcach Niżnych, gdzie udziela się m.in. w przygotowaniu potraw regionalnych na degustacje na dożynki i festyny. Uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoja dziedzictwa kulturowego”.

(born in 1941), a pensioner. She lives in Sromowce Niżne in the Czorsztyn commune. She began doing embroidery when she was 14. First she made tapestries, serviettes, table-cloths, decorations of sideboards. Then she began to make tablecloths with a crochet-hook and to knit sweaters. Afterwards she took up embroidery of waistcoats and highlanders' trousers for raftsmen and corsets for women. From 1977 to 1991 she worked as an embroiderer in The Folk and Artistic Handicraft Society “Cepelia” in Krościenko. Active member of The Farmer's Wives' Association in Sromowce Niżne, where she takes part among others activities in preparation of regional dishes for harvest festivals and fetes. She has participated in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”.

Antonina Plewa

(ur. 1944 r.), emerytka. Mieszka w Sromowcach Niżnych, gmina Czorsztyn. Od najmłodszych lat zajmuje się haftowaniem obrusów, serwet oraz wyszywaniem (cyfrowaniem) gorsetów, kamizelek i portek flisackich. Pracowała w Spółdzielni Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Cepelia” w Krościenku. Aktywna członkini Koła Gospodyń Wiejskich w Sromowcach Niżnych gdzie udziela się m.in. w przygotowaniu sromowskich potraw. Bierze udział w przygotowaniu programów artystycznych przedstawianych na konkursach Potraw i Nalewek W Gminnym Centrum Kultury w Kluszkowcach oraz na festynach w Sromowcach Niżnych. Uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoja dziedzictwa kulturowego”.

(born in 1944), a pensioner. She lives in Sromowce Niżne in the Czorsztyn commune. She has been engaged in activities such as embroidery of tablecloths, tea cloths, corsets, waistcoats and highlanders' trousers for raftsmen. She worked in The Folk and Artistic Handicraft Society “Cepelia” in Krościenko. Active member of The Farmer's Wives' Association in Sromowce Niżne where she takes part among others activities in preparation of Sromowce dishes. She also takes part in preparation of artistic programmes presented at Dish and Cordial Contests which take place in Communal Cultural Centre in Kluszkowce and at fetes in Sromowce Niżne. She has participated in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”.

GMINA KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM

THE KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM COMMUNE

 Położona jest w południowo – wschodniej części obszaru LGD „Gorce Pieniny” w kotlinie górskiej, pomiędzy pasmami gór: Pieniny, Gorce i Beskid Sądecki, u zbiegu rzeki Dunajec i potoku Krośniczanka. Ta malowniczo położona gmina, przecięta wstęgą Dunajca, otoczona unikalną przyrodą Pienin, stanowi doskonałą bazę dla turystyki górskiej, pieszej, rowerowej, konnej, kajakowej, uprawiania wędkarstwa itd. Szlaki turystyczne z Krościenka prowadzą m.in. na Trzy Korony, Sokolicę, Prehybę, Marszałek, Lubań czy Turbacz.

Tereny te zaliczane są do najciekawszych i najpiękniejszych zakątków Polski. Urzekają pięknym krajobrazem, czystym powietrzem oraz unikalną przyrodą. Osobliwością krajobrazową na międzynarodową skalę jest przełom Dunajca. W sposób niepowtarzalny łączą się tutaj elementy przyrodnicze, kulturowe oraz ślady ciekawej historii sięgającej XIV w.

Gmina Krościenko jest zdecydowanie gminą turystyczną, przygotowaną na przyjęcie wielu gości a jej misja brzmi: „Pienińska Gmina Krościenko nad Dunajcem miejscem aktywnego całorocznego wypoczynku”.

Cennym składnikiem środowiska przyrodniczego gminy są źródła mineralne znajdujące się na Zawodziu, tj. na prawym brzegu Dunajca. Wody te o nazwach „Stefan”, „Michalina” i „Maria” są szczawami alkaliczno – słonymi, pomocnymi w leczeniu schorzeń dróg oddechowych, płuc czy układu trawienia.

Dużą atrakcją Krościenka jest wciąż żywy folklor górali pienińskich. Mieszkańcy są bardzo przywiązani do tradycji. W strojach góralskich występują w czasie świąt kościelnych i odpustów. Dzieci przystępujące do bierzmowania również ubrane są w stroje regionalne. Zarówno stroje, gwary, jak i folklor pieniński kultywują i upowszechniają też zespoły regionalne. Z Krościenka pochodzi Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Pieniny”, powstały w 1953 roku przy Spółdzielni Pracy Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Pieniny”.

 Located in the southeast part of LAG “Gorce Pieniny” in the mountain valley nestled on the banks of the Dunajec River and the Krośniczanka Creek between the Pieniny, Gorce and the Beskid Sądecki mountain ranges. This picturesquely located commune crossed by the Dunajec river band, surrounded by the unique nature of the Pieniny mountains makes up a perfect base for mountain, hiking, bike, horse and kayak tourism, fishing etc. Tourist trails from Krościenko lead among others to Three Crowns (Trzy Korony), Sokolica, Prehyba, Marszałek, Lubań or Turbacz.

These areas are considered as the most interesting and beautiful recesses of Poland. They bewitch with the beauty of scenery, clean air and unique nature. The Dunajec River Gorge is a scenic peculiarity on the international scale. Nature, culture elements and traces of the area’s fascinating history dating back to the 16th century are combined here in an unforgettable landscape.

The Krościenko commune is definitely a tourist commune, prepared for receiving many tourists and its motto sounds: “The Krościenko nad Dunajcem commune in the Pieniny mountains-the place of active year-round recreation”.

The mineral springs found on the right bank of the Dunajec River, known as Zawodzie, are valuable natural assets of this commune. The waters of “Stefan,” “Michalina” “Maria,” springs are alkaline and have many healing properties. The waters have proven especially helpful in treating respiratory, lungs and digestive diseases.

The big attraction of Krościenko is still living folklore of the Pieniny Highlanders. The residents are very attached to tradition. They wear highlanders costumes during religious holidays and church fairs. Costumes, local dialect and folklore are also cultivated by folk bands. Children are dressed in regional costumes during Confirmation. Regional Song and Dance Ensemble “Pieniny”, which was established in 1953 at The Folk and Artistic Handicraft Society “Pieniny”, comes from Krościenko.

CIĘKAWY MIEJSCA KTÓRE WARTO ZOBACZYĆ:

ZABYTKI

- ❖ **Kościół parafialny Wszystkich Świętych.** Prezbiterium kościoła z gotyckim sklepieniem krzyżowym z XIV w. W XVII w. przebudowywany w stylu barokowym. W środku cenne polichromie, gotycka chrzcielnica z piaskowca (1493 r.), 3 barokowe ołtarze.
- ❖ **Liczne kapliczki wotywnie w Krościenku.** Kaplica św. Rocha (XVIII w.) na tzw. „Ptaszkowej Górze”; kaplica Przemienienia Pańskiego przy ul. Zdrojowej (pocz. XVII w.); neogotycka kaplica Przemienienia Pańskiego (1870 r.) przy ul. Św. Kingi; kapliczka św. Kingi (1860 r.) Pod Ociemnym; drewniana kapliczka św. Antoniego Padewskiego (1881 r.)
- ❖ Zabytkowe ponad **stuletnie domy** zachowane w południowej pierzei rynku
- ❖ **Góra Zamkowa (799 m n.p.m.) z ruinami Zamku Pienińskiego.** Zamek z XIII w., zburzony w XV w. jest najwyższą położoną warownią w Polsce
- ❖ **Drewniany kościółek św. Marcina w Grywałdzie** – „perła Szlaku Gotyckiego” zwana także „bratem kościoła z Dębna”. Kościół z XV w., zachował pierwotny gotycki charakter. W środku chłopska polichromia z XVII w., późnogotycki tryptyk (XVI w.) w ołtarzu głównym; barokowo-ludowa rzeźba Pieta z XVIII wieku.

NAJWAŻNIEJSZE ATRAKCJE

- ❖ **Pieniński Park Narodowy.** Na stosunkowo niewielkim obszarze skupia się ogromna różnorodność rzeźby, flory i fauny, tworząc niezwykły zakątek, od lat przyciągający turystów.
- ❖ **Spływy Przełomem Dunajca na tratwach flisackich, kajakach lub pontonach** Dunajec, powstały z połączenia Białego i Czarnego Dunajca, tworzy w Pieninach malowniczy przełom na odcinku między Sromowcami Wyżnymi a Szczawnicą. Początek spływu przy przystani flisackiej w Sromowcach Wyżnych – Kątach. Koniec trasy po 18 km w Szczawnicy lub po 23 km w Krościenku.

PLACES WORTH SEEING :

MONUMENTS

- ❖ **All Saints Parish Church** The chancel of church with a gothic cross vault from the 14th century. In the 17th century it was reconstructed in Baroque style. Inside the church there are valuable polychromies, a gothic font made of sandstone (1493) and 3 baroque altars.
- ❖ **Numerous votive wayside shrines in Krościenko** The St. Roch Chapel (18th century) on the so-called “Bird Hill”; The Chapel of the Transfiguration of Jesus on Zdrojowa Street (the beginning of the 17th century); The Neo-Gothic Chapel of the Transfiguration of Jesus (1870) on St Kinga Street; The St Kinga Wayside Shrine (1860) by Ociemny; The Wooden Wayside Shrine of St. Anthony of Padua (1881)
- ❖ Antique above **hundred-year houses** preserved in the southern frontage of the market square
- ❖ **The Castle Mountain (799 AMSL) with the Pieniny Castle Ruins** The Castle from the 13th century, destroyed in the 15th century, is the highest located stronghold in Poland
- ❖ **The wooden church of St. Martin in Grywałd** “the Pearl of the Gothic Trail” called also the “brother of the church at Dębno”. The church from the 15th century, has maintained its gothic character. Inside the church there is a peasant polychromy from the 17th century, a late-gothic triptych (16th century) in the main altar; The Pieta-a folk baroque sculpture from the 18th century.

THE MOST IMPORTANT ATTRACTIONS

- ❖ **Pieniny National Park** On a comparatively small area there is a huge diversity in flora and fauna, creating an unusual recess, which has attracted tourists for years.
- ❖ **Rafting on The Dunajec River Gorge** The Dunajec River, which originates in Nowy Targ as a result of springs flowing together out of the Tatra Mountains, the Black and White Dunajec, forms a picturesque gorge on the stretch between Sromowce Wyżne and Szczawnica. The gorge starts at the harbour in Sromowce Wyżne – Kąty. It ends in the resort town of Szczawnica, 18 km downstream or 23 km downstream in Krościenko.

Marian Knutelski

(ur. 1967 r.), artysta, rzeźbiarz z zawodu stolarz, mieszka w Grywałdzie, obecnie prowadzi własne gospodarstwo rolne.

Rzeźbić zaczął w 1981 r. Rzeźbi w drewnie lipowym i brzoźowym różnego rodzaju postacie, świętki, płaskorzeźby o tematyce ludowo-religijnej. Swoje prace wystawiał

w Muzeum Narodowym w Krakowie oraz na okolicznych imprezach i wystawach. Jego rzeźby (drogi krzyżowe) zdobią kościoły w Poznaniu, Tarnowie i w Grywałdzie, kapliczki przydrożne w Grywałdzie oraz postacie przy źródłach mineralnych w Krościenku.

Jego prace znajdują się także w kolekcjach prywatnych, krajowych i zagranicznych: w Stanach Zjednoczonych, Francji, Włoszech. Współpracuje ze Stowarzyszeniem LGD „Gorce-Pieniny”. Uczestniczył w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”.

Bierze aktywny udział w imprezach i kiermaszach, a także pokazach promujących pienińsko-gorczańską kulturę, organizowanych corocznie na obszarze LGD.

(born in 1967), an artist, a sculptor and a carpenter by profession, lives and leads his own agricultural farm in Grywałd in the Krościenko nad Dunajcem commune.

He has been carving since 1981. He carves in linden and birch wood various kinds of figures, holy images, bas-reliefs in subject matter of religion and folk. He has exhibited his works at The National Museum in Cracow and at neighbouring events and exhibitions. His sculptures and Ways of the Cross stations decorate churches in Poznań, Tarnów and Grywałd and also wayside shrines in Grywałd and figures at mineral springs in Krościenko. His works are also in private, national and foreign collections: in the United States, France, Italy. He cooperates with Association LAG “Gorce-Pieniny”. He has participated in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. He takes active part in events and fairs and also in displays promoting the culture of Gorce and Pieniny, organized annually in the area of LAG.

Anna Oleś

(ur. 1946 r.) mieszka w Krościenku nad Dunajcem. Jest samoukiem. Najczęściej haftuje obrazy lub serwetki. Wzorów uczyła się poprzez wnikliwą obserwację regionalnej tradycji, odwzorowując hafty pienińskie najwierniej, jak to możliwe. Od 1968 r. zajmuje się haftem artystycznym i użytkowym. Motywy, po które sięga najczęściej to: kwiaty, szczególnie te pienińskie, maki, stokrotki. Kolorystyka haftów również utrzymana jest w kolorach pienińskich: czerwonym, zielonym, niebieskim, żółtym i białym, czasami pojawia się różowy. Serwety obrabia własnoręcznie szydełkiem. Powtarzalność wielopokoleniowych schematów i technik, powielanie dawnych wzorów, pretenduje ją jak najbardziej do nazwania artystką ludową. Chętnie bierze udział w zajęciach z dziećmi i młodzieżą krościeńską, ucząc ich haftowania. Swoje wyroby prezentuje na wielu przeglądach, wystawach i targach sztuki amatorskiej w kraju i za granicą. Jej prace trafiły też do zagranicznych odbiorców, m.in. do Wielkiej Brytanii i Japonii. Artystka współpracuje ze Stowarzyszeniem LGD „Gorce-Pieniny”. Swoje wyroby prezentowała podczas kiermaszów i spotkań realizowanych w ramach projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”. Bierze aktywny udział w organizowanych w imprezach i kiermaszach, a także pokazach promujących pienińsko-gorczańską kulturę, organizowanych corocznie na obszarze LGD.

(born in 1946) lives in Krościenko nad Dunajcem. She is a self-taught person. She embroiders mostly paintings or serviettes. She learnt patterns through the thorough observation of regional tradition, making the images of Pieniny embroideries in the most faithful way possible. She has been engaged in artistic and utilitarian embroidery since 1968. The themes she most often employs are: flowers, especially from Pieniny, poppies, daisies. The colouring of embroideries is also kept in colours seen in the Pieniny mountains: red, green, blue, yellow and white, sometimes pink. She hems tablecloths with a crochet-hook by herself. The repeatability of multi-generational patterns and techniques and duplication of old patterns allow to call her a folk artist. She willingly takes part in activities with children and youth from Krościenko, teaching them embroidery. She presents her products at many exhibitions, reviews, and fairs of amateur art in the country and abroad. Her works got to foreign recipients, including Great Britain and Japan. The artist cooperates with Association LAG “Gorce-Pieniny”. She has presented her works during fair and meetings realized within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. She takes active part in organized events and fairs, and also in displays promoting the culture of Gorce and Pieniny, organized annually in the area of LAG.

Tadeusz Oleś

(ur. 1940 r.) mieszka w Krościenku nad Dunajcem. Jest znanym i cenionym preparatorem zwierząt.

Podstaw preparowania uczył się u Antoniego Sokołowskiego, kustosa muzeum w Puszczykowie i towarzysza podróży Arkadiusza Fiedlera. W zawodzie doskonalił się m.in. w dawnej Czechosłowacji.

Przez 15 lat pracownik Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, gdzie prowadził praktyki ze studentami biologii. Obecnie na emeryturze

Od 1960 zajmuje się preparowaniem zwierząt w różnych materiałach m.in. dla muzeów przyrodniczych.

Posiada własną kolekcję spreparowanych zwierząt. Ma między innymi sowy – błotną i uszatą, sóweczkę, puszczyka góralskiego i zwyczajnego, głuszca koguta i kureę, gniewosza, małe sarenki, rysia, wilka, lisa, borsuka, błotniaka zbożowego, kaczkę uhla i kaczkę edredonową, z której puchu szyje się najlepsze kurtki puchowe do ekstremalnych wypraw. Najmniejsze okazy w jego zbiorach to ryjówka i mysikrólik.

Jego prace są prezentowane na wystawach i ekspozycjach przyrodniczych oraz łowieckich w muzeach kilku parków narodowych i krajobrazowych.

Przygotowywał ekspozycje przyrodnicze dla celów filmowych i naukowych (Polskiej Akademii Nauk), oraz celów dydaktycznych dla uczelni wyższych w Krakowie i Poznaniu.

Ekspozycje stworzone przez pana Tadeusza trafiły także za granicę, m.in. do Szwecji, Niemiec, Francji czy Stanów Zjednoczonych. Dodatkowo p. Tadeusz prezentuje swoje prace na okolicznych imprezach i wystawach. Współpracuje ze Stowarzyszeniem LGD „Gorce-Pieniny” Uczestniczył w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoja dziedzictwa kulturowego”. Bierze aktywny udział w imprezach i kiermaszach, a także pokazach promujących pienińsko-gorczańską kulturę, organizowanych corocznie na obszarze LGD.

(born in 1940) lives in Krościenko nad Dunajcem. He is well-known and a highly valued animal preparator; he learnt the basics of animal preparation from Antoni Sokołowski, the curator of museum in Puszczyków and the companion of trip Arkadiusz Fiedler; he perfected his trade mainly in former Czechoslovakia.

He was a worker of The Polish Academy of Science in Cracow for 15 years, where he led apprenticeships with the students of biology. He is retired at present.

He has been engaged in animal preparation for nature museums since 1960. He has his own collection of prepared animals including owls – muddy and long-eared owl, eurasian pygmy owl, mountain and tawny owl, wood grouse, cock and hen, smooth snake, small roe-deers, lynx, wolf, fox, badger, hen harrier, velvet duck and eider duck, whose down is used for sewing the best down jackets for extreme expeditions. The smallest specimens in his collections are shrew-mouse and kinglet.

His works are presented at nature and hunting exhibitions in a few museums of national and landscape parks. He has prepared natural exhibits for movie and scientific aims (The Polish Academy of Science), and didactic aims for the universities in Cracow and Poznań.

Exhibits created by Mr. Tadeusz can be also found abroad, including Sweden, Germany, France or the United States. Additionally Mr. Tadeusz presents his works at neighbouring events and exhibitions. He cooperates with Association LAG “Gorce-Pieniny”. He has participated in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. He takes active part in events and fairs, and also in displays promoting the culture of Gorce and Pieniny, organized annually in the area of LAG.

Jan Kubik

(ur. 1945 r.) Krościeński twórca ludowy, mieszka w Krościenku znawca ludowej muzyki pienińskiej, wszechstronny instrumentalista, gra m.in. na basach, trombiecie, oktawkach (znanych tylko w Pieninach), skrzypcach, śpiewak, gawędziarz i tancerz. Wielki talent artystyczny, umiłowanie do regionu i kultury ludowej wyniesione z domu rodzinnego uczyniły z niego prawdziwą skarbnicę wiedzy na temat autentycznej kultury pienińskiej. Prymista Kapeli Jaśka Kubika, której jest założycielem i liderem Muzyczne pasje łączy z krojeniem, szyciem i „cyfrowaniem” spodni góralskich, kamizelek, cuch i sukman. Stroje przez niego wyszywane słyną z malowniczości, bogactwa i staranności haftów oraz wykończeń. Wykonane przez niego stroje używają gazdowie pienińscy, flisacy i zespoły regionalne.

Motywy, które wyszywa – parzenice, maki, róże czy tulipany – są elementami tradycyjnego haftu pienińskiego. Pan Jan tworzy na twardym materiale, wyszywanie „portek”, „cuch” i „sukman” wymaga wiele siły, cierpliwości i umiejętności. Przywiązuje dużą wagę do dokładności i autentyczności swoich haftów.

Uczestnik i laureat licznych wystaw krajowych, zdobywca pierwszych miejsc w kategorii instrumentalistów i śpiewaków m.in. na „Sabałowych Bajaniach” w Bukowinie Tatrzańskiej, nagrody głównej w Międzynarodowym Festiwalu Folkloru Karpat w Trzciniczy (Kapela Jaśka Kubika), oraz trzykrotny zwycięzca konkursu gry na instrumentach pasterskich w Ciechanowcu w kategorii trombity. Ponadto trzykrotny zwycięzca i laureat Grand Prix konkursu Muzyk Podhalański „Góralskie Nuciki” (Kapela Jaśka Kubika). Występował w Filharmonii Narodowej („Pieśń Ojczyźnej Ziemi”) oraz w koncertach dla Jana Pawła II w Watykanie. Brał udział w nagraniach radiowych i telewizyjnych. Z zespołem regionalnym „Pieniny”, którego, jest członkiem odwiedził bardzo wiele miejsc na świecie. Uehonorowany dyplomem Ministra Kultury i Sztuki (1988) oraz nagrodą im. O. Kolberga. Zasłużony działacz kultury Zajął pierwsze miejsce w konkursie na pienińskie wyroby ludowe.

Jego prace można zobaczyć w Muzeum Etnograficznym w Krakowie, Toruniu, Lublinie, oraz Muzeum w Szczawnicy. Współpracuje ze Stowarzyszeniem LGD „Gorce-Pieniny”. Bierze aktywny udział w imprezach i kiermaszach, a także pokazach promujących pienińsko-gorczańską kulturę oranizowanych przez LGD Swoje wyroby prezentował podczas kiermaszów i spotkań realizowanych w ramach projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”.

(born in 1945) a folk creator from Krościeńko, an expert on folk music from Pieniny, a versatile instrumentalist, he plays among others instruments-bass, trembita, spinet (well-known only in Pieniny), violin; he is a singer, a story-teller and a dancer. A great artistic talent, love for the region and folk culture made him the real treasury of knowledge on the subject of the authentic culture of Pieniny. He is the lead violin player of Jaśko Kubik's band. He combines passions for music with sewing and embroidery of highlanders' trousers, waistcoats, russet coats and homespun coats. The costumes tailored by him are famous of picturesqueness, variety, precision of stitches and decoration. Mainly worn by Gazdas from Pieniny (landholders in Podhale region), raftsmen and regional groups. The motives which he embroiders – parzenice, poppies, roses or tulips – are the elements of traditional embroidery of Pieniny. Mr. Jan creates on hard material because embroidery of “trousers”, “russet coats” and “homespun coats” requires a lot of strength, patience and skill. He attaches much importance to accuracy and authenticity of his embroideries. A participant and a laureate of numerous national exhibitions, the winner of first places in the category of instrumentalists and singers including at “Sabałowe Bajania” in Bukowina Tatrzańska, the main prize in the International Carpathians Folklore Festival in Trzcinica (Jaśko Kubik's Band), and the triple winner of the Competition on playing Shepherd's Instruments in Ciechanowiec in the category of trombita. Moreover the triple winner and the laureate of the Grand Prix award in The Podhale Musician competition called “Highlander's Notes” (Jaśko Kubik's Band). He performed at the National Philharmonic Hall (“The Song of Fatherland”) and performed concerts for John Paul II in Vatican. Radio and television recordings. He has visited many places in the world with his band. He was honoured with the diploma by the Minister of Culture and National Heritage (1988) and the Oskar Kolberg prize. The distinguished activist of the culture. He was first at the competition on folk products in Pieniny. His works can be seen in The Ethnographical Museum in Cracow, Toruń, Lublin, and The Museum in Szczawnica. He cooperates with Association LAG “Gorce-Pieniny”. He takes active part in organized events and fairs, and also in displays promoting the culture of Gorce and Pieniny, organized by LAG. He has presented his works during fairs and meetings realized within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”.

Krystyna Aleksander

(ur. 1930 r.) Ta ponad 80 letnia poetka ludowa mieszka w Krościenku nad Dunajcem. Jest artystką niezwykle skromną. Obdarzona wielkim talentem i artystyczną wyobraźnią pisze gwarą i językiem literackim. Jej wiersze były publikowane m.in. w „Pracach Pienińskich”, „Twórczości Ludowej”, „Podhalance”, „Wiadomościach Bocheńskich”, „Słowie Powszechnym”.

Wydała cztery tomiki wierszy: „Łzą Kingi zakwita”, „Tobie Kingo, śpiewam”, „Modlitwa spod Pienin”, „Na strunach serca”. Egzemplarz każdego z nich otrzymał Ojciec Święty Jan Paweł II i jego sekretarz ks. Abp Stanisław Dziwisz.

Na osobiste życzenie klarysek napisała godzinki. Przy współudziale LGD „Gorce-Pieniny” ostatnio wydała tomik wierszy „Sercem pisane”, który zilustrowany został obrazami pani Krystyny.

Jej pasją jest także malarstwo, które praktykuje od roku 1948 roku. Inspiracje czerpie z przyrody pienińskiej, chętnie sięga też po tematykę sakralną, czego dowodem jest namalowanie wielu obrazów poświęconych postaci św. Kingi. Obrazy pani Krystyny można już było podziwiać podczas wystaw w Krakowie, Nowym Targu, Tarnowie, a także na Słowacji.

Pani Krystyna to artystka wszechstronna, maluje na szkle, papierze i na płótnie najczęściej pejzaże pienińskie i motywy roślinne. Zdobi pięknie ceramikę i szkło motywami kwiatowymi, układa kompozycje witrażowe. W regionie słynie z oryginalnych pisanek, malowanych na jajach kurzych i strusich, które są sprzedawane podczas festiwali i jarmarków a dochód ze sprzedaży przeznaczają na cele charytatywne. Jest niezłomną orędowniczką działań na rzecz dzieci niepełnosprawnych. Na licznych kiermaszach twórczości ludowej, wernisażach i spotkaniach prezentuje swoją twórczość, a zebrane pieniądze przeznaczają dla dzieci niepełnosprawnych w ośrodkach w Szczawnicy i Mielnicy.

Zasłużona działaczka kultury, odznaczona odznaką Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP.

Współpracuje ze Stowarzyszeniem LGD „Gorce-Pieniny”. Bierze aktywny udział w organizowanych przez nasze stowarzyszenie imprezach i kiermaszach, promujących pienińsko-gorczańską kulturę

(born in 1930) This above 80 years old folk poetess lives in Krościenko nad Dunajcem. She is an extremely modest artist. Gifted with a great talent and an artistic imagination she writes with local dialect and literary language; her poems have been published in “Prace Pienińskie”, “Twórczość Ludowa”, “Podhalanka”, “Wiadomości Bocheńskie”, “Słowo Powszechnie”. She has published four little volumes of poems: “With Kinga’s tear it blossoms”, “Of thee I sing, Kinga”, “A Prayer at the foot of Pieniny”, “On the strings of heart”. Pope John Paul II and his secretary priest archbishop Stanisław Dziwisz received a copy of each of them. She has written matins on personal request of Clare nuns. With the cooperation of LGD “Gorce-Pieniny” she has published recently a little volume of poems “Written from the heart” which has been illustrated with her paintings.

Her passion has been painting since 1948. She draws inspirations from the nature of Pieniny, she also willingly employs sacred themes and a lot of paintings dedicated to St Kinga is a proof of that. Her paintings have already been admired during exhibitions in Kraków, Nowy Targ, Tarnów and also in Slovakia.

Mrs. Krystyna is a versatile artist, she paints on glass, paper and canvas mostly the landscapes of Pieniny and floral motives. She beautifully decorates ceramics and glass with flower motifs and arranges stained glass compositions. She is famous of original Easter eggs, painted on chicken and ostrich eggs, sold during festivals and fairs in the region and the profit she gets from sales, she assigns for charitable aims. She is an indefatigable advocate of actions for the benefit of handicapped children. She presents her works at numerous fairs of folk art, vernissages and meetings and the money she earns, she gives away to the handicapped children in the centres of Szczawnica and Mielnica.

She is a distinguished activist of culture, she has been honoured with The Ministry of Culture and National Heritage Award. She cooperates with Association LGD “Gorce-Pieniny”. She takes active part in events and fairs organized by our association, promoting the culture of Gorce and Pieniny.

Stanisław Czepiel

(ur. 1936 r.) mieszka z żoną Marią w Krościenku nad Dunajcem w samym centrum Pienin.

Emerytowany dyrygent, muzyk i lutnik.

Ukończył szkołę muzyczną I i II stopnia, jest absolwentem Studium Dyrygentury w Krakowie. Posiada uprawnienia organistowskie.

Uczył gry na skrzypcach, był dyrygentem zespołów kameralnych, chórów i orkiestr.

Zajmuje się rzeźbą, rysunkiem i malarstwem.

Wykonuje skrzypce, altówki, wiolonczele, oraz inne instrumenty ludowe takie jak: gęśle, złóbcoki, oktawki. Rzeźbi w drewnie i maluje głównie pejzaże pienińskie, kościółki, kapliczki, szopki. Pisze także wiersze o tematyce pienińskiej.

Uczestnik wielu wystaw krajowych. Uhonorowany Odznaką Zasłużonego Działacza Kultury, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski.

Z żoną Marią w swoim własnym domu mają wystawę – Galerię Sztuki Ludowej z instrumentami lutniczymi, obrazami, rzeźbami i góralskimi gorsetami. Należy do Związku Polskich Artystów Lutników. Jego prace można oglądać w Muzeum Sztuki Ludowej w Lublinie, Galerii w Nowym Targu oraz stałej wystawie „Etnika” w Krakowie przy ul.

Gołębiej. Dodatkowo jego prace są wystawiane na konkursach i pokazach lokalnych. Swoje wyroby prezentował podczas kiermaszów i spotkań realizowanych w ramach projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”. Jest członkiem Stowarzyszenia LGD „Gorce-Pieniny”. Bierze aktywny udział w imprezach i kiermaszach, a także pokazach promujących pienińsko-gorcezańską kulturę, organizowanych corocznie na obszarze LGD.

(born in 1936) lives with his wife Maria in Krościenko nad Dunajcem in the centre of Pieniny. He is a retired conductor, a musician and a violin maker.

He finished The Music School First and Second degree, he is a graduate of The Orchestra Conductorship School in Kraków. He has organist's licence. He taught playing on the violin, he was also a conductor of chamber music bands, choruses and orchestras. He is involved in sculpture, drawing and painting. He makes violins, violas, cellos, and different folk instruments such as: gusles, złóbcoki (type of violin from Podhale), spinets. He carves in wood and paints mainly landscapes of Pieniny, churches, wayside shrines, small sheds. He also writes poems about Pieniny. A participant of many national exhibitions. He has been honoured with Distinguished Cultural Activist award, the medal Gold Cross of Merit and Knight's Cross of the Order of Polonia Restituta. He has an exhibition with his wife Maria in their own house – The Folk Art Gallery with violin instruments, paintings, sculptures and highlanders' corsets. He belongs to The Association of Polish Artists Violin Makers. His works can be seen in The Folk Art Museum in Lublin, The Gallery in Nowy Targ and the permanent exhibition “Etnika” in Kraków near Gołębia Street. Moreover his works are exposed at competitions and local exhibitions. He has presented his works during fairs and meetings realized within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. He is a member of Association LAG “Gorce-Pieniny”. He takes active part in events and fairs, and also in displays promoting the culture of Gorce and Pieniny, organized annually in the area of LAG.

Maria Czepiel

(ur. 1939 r.), jest samoukiem. Utalentowana artystycznie haftuje m.in. stroje regionalne, które są wielokolorowe, bardzo malownicze a przede wszystkim starannie wykończone. Pani Maria za pomocą haftu tworzy nawet obrazy, jeden z nich uzyskał nagrodę Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dla stowarzyszenia pięknie wyhaftowała herb Krościenka, który zajmuje honorowe miejsce w biurze stowarzyszenia. Wyszywa również serwety, bieżniki, gorsety, kamizelki i portki góralskie. Bierze udział w konkursach i wystawach w Polsce i na Słowacji. Obok wspaniałych barwnych haftów artystka maluje również niewielkiego formatu obrazki na szkle. Jej ulubione motywy to różnorodne anioły, sceny rodzajowe oraz tematyka regionalna. Razem z mężem Stanisławem prowadzi we własnym domu Galerię Sztuki Ludowej, chętnie odwiedzaną przez turystów. Jej prace można oglądać w Muzeum Sztuki Ludowej w Lublinie, Galerii w Nowym Targu oraz stałej wystawie „Etnika” w Krakowie, Szczawnicy, także na konkursach i pokazach lokalnych. Wyróżniona m.in. nagrodą Ministra Kultury, laureatka licznych wyróżnień na konkursach sztuki ludowej; Jest członkiem Stowarzyszenia LGD „Gorce-Pieniny”. Uczestniczyła w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”. Bierze aktywny udział w imprezach i kiermaszach, a także pokazach promujących pienińsko-gorczańską kulturę, organizowanych corocznie na obszarze LGD.

(born in 1939), is a self-taught person. She is gifted and embroiders artistically regional costumes which are multicoloured, very picturesque and above all thoroughly finished. Mrs. Maria by means of embroidery even creates paintings, one of which got a prize from The Ministry of Culture and National Heritage. She has embroidered beautifully the coat of arms of the commune of Krościenko nad Dunajcem for the association which occupies the honourable place in the office of association. She also embroiders tablecloths, table runners, corsets, waistcoats and highlanders' trousers. She takes part in competitions and exhibitions in Poland and Slovakia. Apart from splendid colourful embroideries the artist also paints the small format pictures on glass. Her favourite themes are various angels, generic scenes and regional subject matter. She runs together with her husband Stanisław The Folk Art Gallery in their own house which is frequently visited by tourists. Her works can be seen in The Folk Art Museum in Lublin, The Gallery in Nowy Targ and the permanent exhibition "Etnika" in Kraków, Szczawnica and also at competitions and local exhibitions. She has been honoured with The Minister of Culture award, a laureate of numerous prizes at folk art competitions. She is a member of Association LAG "Gorce-Pieniny". She has participated in the cooperation project "Local artists the mainstay of cultural heritage. She takes active part in events and fairs and also in displays promoting the culture of Gorce and Pieniny, organized annually in the area of LAG.

Zbigniew Urbański

(ur. 1951 r.) samouk, pasjonat historii, człowiek wielkiego talentu i cierpliwości, twórca makiet pienińskich mieszka w Krościenku.

Od 10 lat zajmuje się wykonywaniem makiet pienińskich. Makiety wykonuje z drewna i styropianu. Pierwszą makietą był miniaturowy młyn z kołem młyńskim i strumykiem. W swoich zbiorach posiada makiety przedstawiające Górę Zamkową wraz z pustelnią, most betonowy z Krościenka, górę Okraglicę, Zamek w Czorsztynie, Zamek w Niedzicy, Kościół w Krościenku. Ma w swoich zbiorach również drewniany most na Dunajcu zerwany w czasie powodzi w 1934 r. Wszystkie makiety dokładnie odwzorowują rzeczywistość w najmniejszych nawet szczegółach. Jego prace można oglądać w pracowni własnego domu, do którego prowadzą ciekawe atrakcje – piękny ogród, który utrzymuje sam, koło młyńskie, stara studnia.

Wykonanie makiet wymaga wiele pracy. Zanim rozpocznie się tworzenie, Pan Zbigniew dokładnie analizuje elementy architektoniczne, które ma odwzorować.

Zbigniewa Urbańskiego szczególnie fascynuje pienińska pustelnia. Usłyszymy od niego wiele opowieści o niełatwym życiu pustelnika, jego pracy i sypianiu w trumnie. Współpracuje ze Stowarzyszeniem LGD „Gorce-Pieniny”.

Uczestniczył w projekcie współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”.

Bierze aktywny udział w organizowanych przez nasze stowarzyszenie imprezach i kiermaszach, a także pokazach promujących pienińsko-gorcezańską kulturę

(born in 1951) is a self-taught person, a madcap of history, a man of great talent and patience, a creator of Pieniny maquettes who lives in Krościenko nad Dunajcem.

He has been engaged in creation of Pieniny maquettes for 10 years. He creates maquettes from wood and styrofoam. The first maquette he has made was a miniature mill with a mill-wheel and a brook.

In his collections he has maquettes depicting Castle Mountain together with a hermitage, a concrete bridge from Krościenko, mountain Okraglica, The Castle in Czorsztyn, The Castle in Niedzica, the Church in Krościenko. He also has in his collections the wooden bridge on the Dunajec which was washed away during the flood in 1934. All his maquettes precisely reflect reality even in the smallest details. His works can be seen in the studio of his own house and nearby there are a lot of interesting attractions – a beautiful garden which supports itself, a mill-wheel and an old well. Creation of maquettes requires a lot of work. Before creation starts, Mr. Zbigniew precisely analyses architectural elements which he has to imitate.

Zbigniew Urbański is especially fascinated with the hermitage of Pieniny. One can hear from him many tales about a hermit's rather difficult life, his work and sleeping in the coffin.

He cooperates with Association LAG “Gorce-Pieniny”. He has participated in the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage. He takes active part in events and fairs organized by our association, and also displays promoting the culture of Gorce and Pieniny.

Janina Garwol

(ur. 1944 r.) Mieszka w Krościenku. Zaczęła haftować mając 17 lat. Pracowała jako hafciarka w Cepelii. Obecnie na emeryturze.

Jej prababcia, babcia i mama również haftowały więc fach ten w jej rodzinie przekazywany jest z pokolenia na pokolenia.

W latach 70–80 bardzo mocno włączyła się w ruch na rzecz popularyzacji twórczości ludowej na terenie Pienin.

Haftuje gorsety, kamizelki dla flisaków.

Wykonuje hafty łącząc motywy ludowe z liturgią: ornaty, komże, stuły, pelerynki dla ministrantów, serwety, obrusy na ołtarze, które znajdują się między innymi w kościele w Krościenku. Jej prace są akcentem ludowości na wszystkich uroczystościach kościelnych jak Boże Ciało, Odpust, Bierzmowanie.

Uczestniczyła w wielu wystawach, konkursach i przeglądach twórczości ludowej np.

Szczawnica, Nowy Targ, Krościenko, Limanowa, Jasło, Krosno, Kazimierz nad Wisłą, Lublin, Krasnystaw, Żywiec, Bukowina, Ogólnopolski Kiermasz Sztuki Ludowej

Kraków oraz Festiwal Ziem Górskich – Zakopane. Laureatka wielu nagród i dyplomów

np.: dyplom Dyrektora Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Nowym Sączu za upowszechnienie kultury na terenie województwa, dyplom Pienińskie Lato –

„Spotkanie ze Sztuką”, dyplom – Twórczość Artystów Ludowych Koła Pienińskiego Stowarzyszenia Twórców Ludowych.

(born in 1944) lives in Krościenko nad Dunajcem. She has been embroidering since she was 17 years old. She worked as an embroiderer in Cepelia. She is retired now. Her great-grandmother, grandmother and mum used to embroider so this is a family trade, passed down from generation to generation. In 70's and 80's she joined very strongly a movement for the benefit of folk art popularization in the Pieniny region. She embroiders corsets, waistcoats for raftsmen. She makes embroideries by combining folk motives with liturgy: chasubles, surplices, stoles, tippetts for altar-boys, tablecloths, altar table-cloths including the church in Krościenko. Her works are the emphasis of folksiness at all church ceremonies such as Corpus Christi, Church Fair, Confirmation. She has participated in many exhibitions, competitions and folk art previews e.g. Szczawnica, Nowy Targ, Krościenko, Limanowa, Jasło, Krosno, Kazimierz nad Wisłą, Lublin, Krasnystaw, Żywiec, Bukowina, Fair of Folk Art in Kraków and the Mountain Land Festival in Zakopane. A laureate of many prizes and diplomas e.g.: The diploma of The Director of the Department of Culture and Art of Province Office in Nowy Sącz for popularisation of culture in the province area, The Pieniny Summer diploma – “Meeting with art”, the diploma – the Creation of Folk Artists of Pieniny Circle of Association of Folk Artists.

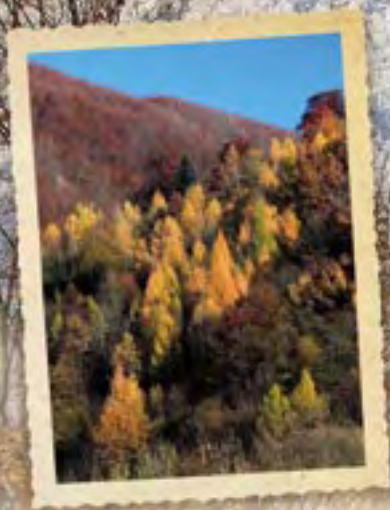

GMINA OCHOTNICA DOLNA

THE OCHOTNICA DOLNA COMMUNE

 Zajmuje północną część LGD Gorce Pieniny. W jej skład wchodzi 3 duże wsie, administracyjnie podzielona na 4 sołectwa: Ochotnica Dolna, Ochotnica Dolna – Młynne, Ochotnica Górna i Tylmanowa. Ochotnica uchodzi za najdłuższą wieś w Polsce. Jej oś wytycza droga długości ok. 20 km, zlokalizowana wzdłuż potoku Ochotnica stanowiącego lewy dopływ Dunajca, w dolinie którego położona jest z kolei wieś Tylmanowa.

Atrakcyjność turystyczną gminy Ochotnica Dolna tworzą przede wszystkim urzekające, cechujące się dużą różnorodnością krajobrazy przyciągające rzesze turystów spragnionych spokoju, kontaktu z przyrodą i wciąż żywą kulturą górali gorczańskich. Znaczącą część gminy zajmuje Gorczański Park Narodowy oraz jego otulina. Górski krajobraz, piękne lasy, rozległe polany ze wspaniałymi widokami, potoki, cisza to niepowtarzalne walory tych okolic. Można odbywać długie wyprawy piesze, jeździć na górskich rowerach, a także konno. Gęstość oznakowanych szlaków turystycznych należy do jednych z największych w całych Gorcach. Dunajec przepływający przez Tylmanową to ulubione miejsce wędkarzy, a tereny położone bliżej Turbacza to raj dla narciarzy. Nieskażona przyroda, cisza, malownicze góry, sprzyjają wypoczynkowi, umożliwiając uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej letniej i zimowej. Na terenie Ochotnicy znajdują się liczne miejsca wypoczynku i rekreacji. Niezwykle bogata jest również baza turystyczno-noclegowa gminy. Ogromną rolę dla turystów uprawiających piesze wędrówki górskie odgrywają studenckie bazy namiotowe pod Gorcem i na Lubaniu.

Na terenie Ochotnicy można zobaczyć także liczne zabytki architektury sakralnej i świeckiej – wiele zabytkowych kapliczek, domów, piwnic, spichlerzy i zabudowań gospodarczych wpisanych do ewidencji zabytków. Na gorczańskich polanach zlokalizowanych na zboczach doliny Ochotnicy znajduje się jeszcze sporo drewnianych szałasów pasterskich będących relikwiami kultury pasterskiej mającej korzenie Wołoskie.

Spśród grupy obiektów architektury sakralnej najcenniejszym zabytkiem jest Kościół Parafialny Znalezienia

 It covers the northern part of LAG Gorce Pieniny. It includes 3 large villages, divided administratively on 4 sołectvos: Ochotnica Dolna, Ochotnica Dolna – Młynne, Ochotnica Górna and Tylmanowa. Ochotnica is considered as the longest village in Poland. Its axis is drawn by the 20 km-long road located along the Ochotnica Stream making up the left tributary of the Dunajec river in the valley of which the village Tylmanowa is situated.

The tourist attractiveness of the Ochotnica Dolna commune is created above all by bewitching various landscapes attracting crowds of tourists, eager for peace, contact with nature and with living culture of the Gorce Highlanders. Gorce National Park and its lagging occupy a vast part of the commune. Mountain landscapes, beautiful forests, extensive clearings with splendid views, streams, tranquility are unique assets of these areas. One can hike, ride on a mountain bike and on a horse here. The density of marked tourist routes is one of the highest in the Gorce mountains. The Dunajec river flowing across Tylmanowa is a favourite place among anglers, and the region more closely located to Turbacz is a ski paradise. Unpolluted nature, tranquility, picturesque mountains create a climate conducive to rest and make it possible to enjoy different forms of summer and winter tourism. There are numerous places of rest and recreation in the area of Ochotnica. A tourist accommodation of the commune is also vast. Student camping bases at the Gorce and Luban peaks play an important role for hiking tourists.

In the area of Ochotnica it is possible to see numerous monuments of sacred and secular architecture – a lot of historic wayside shrines, houses, cellars, granaries and farm buildings listed to the Register of Historical Monuments. On the Gorce clearings situated on the slopes of the Ochotnica Valley there are still many wooden shepherds' huts which are the relics of the shepherd's culture of Vallachian roots.

Among monuments of sacred architecture the most precious one is the Parish Church of the Finding of the Holy Cross from 1816 in Ochotnica Dolna. Other remarkable

Krzyża Świętego z 1816 r. w Ochotnicy Dolnej. Na uwagę zasługują także najcenniejsze, zabytkowe kaplice, tj. kaplica z 1770 r. znajdująca się w pobliżu kościoła oraz przydrożna kapliczka z początku XVIII w. położona u ujścia Potoku Skrodne (oś. Kapłony).

CIEKAWY MIEJSCA KTÓRE WARTO ZOBACZYĆ:

ZABYTKI

- ❖ najstarszy zabytkowy kościół w Ochotnicy Dolnej z XVI wieku z oryginalną polichromią,
- ❖ drewniana Kurnytowa Koliba z 1839 r. w Ochotnicy Górnej – duży szałas pasterski, który znajduje się na polanie powyżej przysiółka Forendówka,
- ❖ drewniany kościół pw. św. Mikołaja, w Tylmanowej.

NAJWAŻNIEJSZE ATRAKCJE

- ❖ Gorceński Park Narodowy,
- ❖ Muzeum Liberatora, Muzeum Wnętrza Ochotnickiego,
- ❖ miejsce pobytu Jana Pawła II z oazą na Skałce – „Szlak Papieski”,
- ❖ Izba Pamięci Narodowej w Ochotnicy Dolnej (za walkę partyzancką z okupantem Ochotnica została odznaczona krzyżem Grunwaldzkim III klasy),
- ❖ Pomnik ofiar „Krwawej Wigilii”,
- ❖ Kalwaria Tylmanowska na Wzgórzu Basta.

sacred objects are the chapel located near the church from 1770 and the wayside shrine from the beginning of the 18th century located at the Skrodne stream.

PLACES WORTH SEEING :

MONUMENTS

- ❖ the oldest antique church with its original polychromy in Ochotnica Dolna from the 16th century.
- ❖ the wooden Kurnytowa Koliba from 1839 in Ochotnica Dolna – a big shepherd’s hut which is situated on a clearing above the Hamlet of Forendówka.
- ❖ the wooden church of St. Nicholas in Tylmanowa

THE MOST IMPORTANT ATTRACTIONS

- ❖ Gorce National Park,
- ❖ The Liberator Museum, The Interior Museum of Ochotnica,
- ❖ A temporary domicile of John Paul II with an oasis on Skałka – “On the papal route”,
- ❖ The National Remembrance Chamber in Ochotnica Dolna (Ochotnica has been honoured with the Order of the Cross of Grunwald III class for heroism in combat with German forces occupying Poland),
- ❖ The Victims Monument of “Bloody Christmas Eve”.
- ❖ The Tylmanowa Calvary on the Basta Hill.

Wojciech Błachut

Wojciech Błachut

(ur. 1962 r.) mieszka w Ochotnicy Dolnej. Z wykształcenia technik, zawód wykonywany meblarstwo artystyczne. Od dwudziestu pięciu lat zajmuje się sztuką ludową, uprawiając malarstwo, rzeźbę i rysunek. W swoim dorobku posiada ponad 100 obrazów olejnych, ponad 50 akwareli oraz 20 rzeźb i wiele rysunków. Wiele prac Pana Wojciecha znajduje się w prywatnych zbiorach. Ulubionym zajęciem poza uprawianą sztuką jest chodzenie po górach.

(born in 1962) lives in Ochotnica Dolna. A technician by profession, practised profession artistic furniture making. He has been engaged in folk art crafts such as painting, drawing and carving for twenty five years. He is the author of more than 100 oil paintings, 50 watercolours and 20 sculptures and numerous drawings. His works are parts of many private collections. His favourite activity besides the visual art is mountain hiking.

Anna Czajka

(ur. 1965 r.) mieszka w Ochotnicy Górnej. Z zawodu krawcowa. Od pięciu lat uprawia malarstwo na szkle i płótnie oraz zdobienie naczyń. W swoim dorobku posiada ponad 30 obrazów. Brała udział w wystawach zbiorowych organizowanych przez Miejski Ośrodek Kultury w Nowym Targu. Hobby – muzyka. Swoje wyroby prezentowała podczas kiermaszów i spotkań realizowanych w ramach projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”. Bierze aktywny udział w organizowanych w imprezach i kiermaszach, a także pokazach promujących pienińsko-gorczańską kulturę, organizowanych corocznie na obszarze LGD

(born in 1965) a professional dressmaker, lives in Ochotnica Górna. She has practised glass and canvas painting and pottery decoration for five years. The author of 30 paintings. She has participated in exhibitions organized by the Municipal Cultural Centre in Nowy Targ. Hobbies – music. She has presented her works during fairs and meetings realized within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. She takes active part in organized events and fairs and also in displays promoting the culture of Gorca and Pieniny, organized annually in the area of LAG.

Jadwiga Siuta

(ur. 1967 r.) z zawodu pielęgniarka, obecnie na rencie, mieszka w Ochotnicy Górnej. Od 10 lat uprawia robótki szydełkowe – serwety, bieżniki, obrusy, zazdrostki i firanki. Swoje wyroby prezentowała podczas kiermaszów i spotkań realizowanych w ramach projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”. Uczestniczka wielu wystaw, imprez okolicznościowych, instruktorka warsztatów ginących zawodów. Hobby – gra na gitarze, nauka śpiewu chóralnego dzieci. Bierze aktywny udział w organizowanych w imprezach i kiermaszach, a także pokazach promujących pienińsko-gorcezańską kulturę, organizowanych corocznie na obszarze LGD.

(born in 1967) a professional nurse, currently a pensioner, lives in Ochotnica Górna. She has been crocheting tea cloths, table runners, tablecloths, half-curtains and curtains for 10 years. She has presented her works during fairs and meetings realized within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. Frequent participant of many exhibitions, events and a workshop instructor of disappearing professions. Hobbies – playing on the guitar, teaching choral singing to children. She takes active part in organized events and fairs and also in displays promoting the culture of Gorce and Pieniny, organized annually in the area of LAG.

Jadwiga Siuta

Cierpienie
Przychodzi jak potrawa, najgorszej zmiennacha,
Gdy się go nie spodziewasz.
Przysta jak banka nima zawadacza,
W smutek się przyodbiwasz.
Nie ma różnicy – biedny czy bogaty.
Hiek także się nie liany.
O każdej porze i każdej daly,
Mozesz doświadczyć jego goryczy.
Hpisane ma towaśe u ludzkę egzystencję,
Bezduśzne, niezbadane,
Pretreśla plany, myłopise intencje,
Otwiera brzośce...

Jest mi

Stanisława Goldyn

(ur. 1953 r.), inżynier rolnik, prowadzi własne gospodarstwo rolne w Ochotnicy Dolnej. Poetka ludowa. Od dwudziestu lat pisze językiem literackim i gwara wiersze okolicznościowe, nawiązujące do przeszłości, sławiące piękno ziemi gorceńskiej opowiadające o pracy na roli i przywiązaniu do tradycji przodków, a także o tematyce religijnej. Publikuje na łamach kwartalnika „Ochotnica” i pisma „Podhalanin”. Jej wiersze deklamują m.in. dzieci z miejscowej szkoły podstawowej na akademiach i konkursach recytatorskich.

(born in 1953), an agricultural engineer, runs her own farm in Ochotnica Dolna. A folk poet. She has been writing occasional poems in both literary language and local dialect, most of them referring to history, admiring the beauty of the Gorce region, farming and commitment to the ancestors' tradition, as well as religious subjects. She has been publishing in the quarterly magazine “Ochotnica” and the “Podhalanin” magazine. Her poems are recited by children from the local elementary school during school celebrations and recitation competitions.

Stanisława Goldyn

Tomasz Zabrzęski

Tomasz Zabrzęski

(ur. 1928 r., zmarł w 2012 r.)
emerytowany rolnik
z Tylmanowej. Od 1962 r.
rzeźbił w żelazie, drewnie,
betonie i kamieniu. W swoim
dorobku posiada ponad
100 prac. Był laureatem m.in.

III nagrody w konkursie
Współczesna Rzeźba Karpacka
organizowanym przez Muzeum
Okręgowym w Nowym Sączu,
oraz wyróżnienia na wystawie
w Bukowinie Tatrzańskiej. Swoje
prace wystawiał w Limanowej,
Stryżawie i Krynicy. Jego prace
można oglądać w muzeach
Nowym Sączu i Limanowej.

(born in 1928, died in 2012)
was a farmer from Tylmanowa.
He practised carving in wood
and stone, and sculpting in iron
and concrete for 50 years. He was
the author of over a hundred
works. The winner of, among
other awards, the third prize
at the Carpathian Contemporary
Sculpture Competition, organized
by the Regional Museum
in Nowy Sącz and the Distinction
Award at the exhibition in
Bukowina Tatrzańska. His works
were exhibited at Limanowa,
Stryżawa and Krynica and can
be seen in museums in Nowy
Sącz and Limanowa.

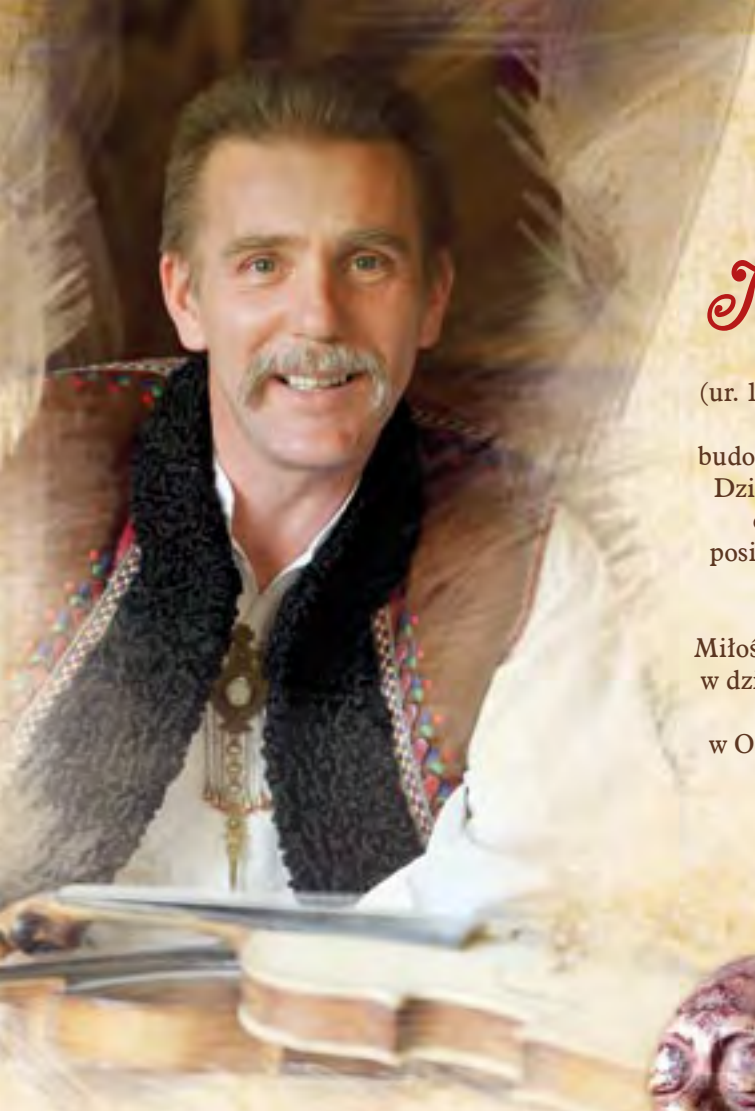

Jan Polak

(ur. 1966 r.) rolnik z Ochotnicy Dolnej. Od 20-tu lat zajmuje się snycerstwem i rzeźbą. Wyrabia solniczki, serwetniki, ciupagi laski i łyżki. Wyroby te były przez zakopiański oddział Cepelii eksportowane do Wielkiej Brytanii, Norwegii, Szwecji, Niemiec, Austrii, oraz do sklepów Cepelii w całej Polsce. Posiada stałą ekspozycję w Wiejskim Ośrodku Kultury w Ochotnicy Górnej. Hobby – pszczelarstwo. Swoje wyroby prezentował podczas kiermaszów i spotkań realizowanych w ramach projektu współpracy „Lokalni twórcy ostoją dziedzictwa kulturowego”. Bierze aktywny udział w organizowanych w imprezach i kiermaszach, a także pokazach promujących pienińsko-gorcezańską kulturę, organizowanych corocznie na obszarze LGD.

(born in 1966) a farmer from Ochotnica Dolna. He has been engaged in woodcarving and sculpture for 20 years. He makes saltcellars, napkin and spoon holders, alpenstocks and walking sticks which are exported to Great Britain, Norway, Sweden, Germany, Austria by the Zakopane branch of Cepelia as well as to Cepelia shops throughout Poland. The artist's works are displayed at the permanent exhibition in Village Cultural Centre in Ochotnica Gorna. Hobbies – beekeeping. He has presented his works during fairs and meetings realized within the cooperation project “Local artists the mainstay of cultural heritage”. He takes active part in organized events and fairs and also in displays promoting the culture of Gorce and Pieniny, organized annually in the area of LAG.

Józef Królczyk

Józef Królczyk

(ur. 1964 r.) mieszka w Ochotnicy Górnej. Z zawodu technik budowlany, z zamiłowania rolnik. Działalność artystyczną uprawia od 1982 r. W swoim dorobku posiada kilkanaście wykonanych rzeźb, rzeźbione meble oraz rzeźbione belki stropowe. Miłośnik przyrody, zaangażowany w działalność kulturalną, członek Oddziału Związku Podhalań w Ochotnicy Górnej, były prezes Oddziału. Hobby – gra na instrumentach muzycznych.

(born in 1964) lives in Ochotnica Górna. A construction technician by profession, loves farming. He has been involved in artistic activities since 1982. The author of several sculptures, carved furniture, and carved wooden beams. A lover of nature, engaged in cultural activities, a member of The Local Branch of the Podhale Highlanders Association in Ochotnica Górna, a former chairman of the Branch. Hobbies – playing various musical instruments.

Małgorzata Wachata

(ur. 1961 r.) pochodzi ze Znamirówic, mieszka w Tylmanowej. Ukończyła Liceum Plastyczne w Wiśniczu. Pracuje w Wiejskim Ośrodku Kultury jako instruktorka młodzieży.

Już w szkole podstawowej na zajęciach praktyczno-technicznych zainteresowała się robótkami ręcznymi. W szkole średniej z zamiłowaniem tworzyła swetry, torebki, kapelusze i inne ozdoby z włóczki i nici.

Obecnie wykonuje ozdoby z bibuły i papieru tzw: origami. Szydełkuje także serwety, obrusy, ozdoby choinkowe i wielkanocne. Na drutach robi wzorzyste swetry.

Zdobyła gruntowną wiedzę na temat tylmanowskich strojów ludowych. Tradycyjnymi wzorami haftuje gorsety (zarówno nićmi jak i koralikami) oraz portki góralskie.

Swoją wiedzę i doświadczeniem dzieli się z młodym pokoleniem na zajęciach plastycznych i warsztatach w miejscowych szkołach. Aktywnie uczestniczy w działalności LDG Gorce-Pieniny. Przed świętami Bożego Narodzenia i Wielkanocy organizuje kiermasze na których można nabyć jej prace.

Zamiłowanie do robótek ręcznych sprawia że każdą wolną chwilę poświęca swojej pasji, powiększając bogatą kolekcję.

(born in 1961) comes from Znamirówice, lives in Tylmanowa. She graduated from High School of Fine Arts in Wiśnicz. She works in the Village Cultural Centre as a youth instructor.

She got interested in handicraft in elementary school on technology lessons. She willingly created sweaters, purses, hats and different decorations from knitting wool and thread when she was in secondary school.

She has been making decorations from tissue-paper and paper (origami) recently. She has also been crocheting tea-cloths, table-cloths, and creating Christmas and Easter decorations.

She has been knitting patterned sweaters. She has gained deep knowledge on the folk costumes of Tylmanowa. She employs traditional patterns when she embroiders corsets (both threads and beads) and highlanders' trousers.

She shares her knowledge and experience with young people on art lessons and workshops at local schools. She actively participates in the work of LAG Gorce-Pieniny. She organizes fairs before Christmas and Easter on which it is possible to purchase her works.

Her passion for needlework makes her to spend all her spare time on her hobby, making her collection of works even richer.

Ludwik Mikołajczyk

Ludwik Mikołajczyk

(ur. 1947 r.) mieszka w Tylmanowej w os. Kłodne. Jest członkiem Stowarzyszenia Twórców Ludowych – Oddział Podkarpacki – obecnie pełni w nim funkcję v-ce prezesa.

Przez kilkanaście lat pracował w Spółdzielni Pracy Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Pieniny”. Na stanowisku modelarza tworzył nowe wzory wyrobów ze skóry i metalu (torby, paski, portmonetki, obuwie, klapki, sprzączki) przeznaczone do produkcji w spółdzielni. Wzory nawiązywały do tradycji regionu i były zatwierdzone przez Komisję Etnograficzną w Krakowie.

Uczestniczył w wielu konkursach, wystawach i targach takich jak: Targi Sztuki Ludowej w Krakowie, Cepeliada w Warszawie, Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą, Targi Ludowe z okazji „Jesieni Tatrzańskiej” w Zakopanem. Wyróżniony na Ogólnopolskim Konkursie Rzeźby Ludowej, posiadacz odznaki „Zasłużony Działacz Kultury”.

Obecnie ze skóry wykonuje bogato zdobione wytłaczanymi ornamentami i elementami metalowymi pasy góralskie, kierpce, torby i unikatowe „opanki tylmanowskie”. Z drewna tworzy płaskorzeźby i pełne rzeźby o tematyce sakralnej i świeckiej.

Jego prace posiadają muzea w Nowym Sączu, Toruniu, Radomiu i Krakowie.

(born in 1947) – lives in Tylmanowa. He is a member of Association of Folk Artists.- The Podkarpackie Branch-he is the vice president in this association.

He worked in The Folk and Artistic Handicraft Society “Pieniny” for more than ten years. He created new patterns of leathers and metals (bags, belts, wallets, footwear, flip-flops, buckles) which were also sold. The patterns referred to the tradition of this region and were confirmed by the Ethnographic Commission in Kraków.

He has participated in many competitions, exhibitions and trade fairs such as: Fair of Folk Art in Kraków, Cepeliada in Warsaw, Festival of Folk Bands and Singers in Kazimierz Dolny, Folk Fairs on the occasion of “The Tatra mountains Autumn” in Zakopane.

Distinguished at the National Folk Sculpture Competition, the owner of the “Distinguished Cultural Service Award”. He makes highlanders’ belts, kierpce (hard-soled leather moccasins), bags and unique “opanki tylmanowskie” richly decorated with embossed ornaments and metal elements from leather at present. He makes bas-reliefs and sculptures from wood on sacred and secular subject matter. His works can be seen in museums in Nowy Sącz, Toruń, Radom and Kraków.

**Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania
„Gorce-Pieniny”**

Rynek 32, 34-450 Krościenko nad Dunajcem
tel./fax: +48 18 262 35 90
e-mail: biuro@leadergorce-pieniny.pl
<http://www.leadergorce-pieniny.pl>

**Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania
„Podbabiogórze”**

ul. Kościelna 5b, 34-200 Sucha Beskidzka
tel./fax: +48 33 874 41 72
e-mail: podbabiogorze@op.pl
<http://www.lgdpodbabiogorze.pl>

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie
Publikacja opracowana przez
Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze” i Stowarzyszenie LGD „Gorce-Pieniny”

i współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania Wdrażanie projektów współpracy

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013

Institucja zarządzająca PROW na lata 2007–2013 – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

**Stowarzyszenie
Lokalna Grupa Działania
„Podbabiogórze”**

**Stowarzyszenie
Lokalna Grupa Działania
„Gorce-Pieniny”**